



naše planine

5 - 6

1970

naše planine

le nostre montagne
nos montagnes
the mountains
unsere Berge

REVIJA PLANINARSKOG SAVEZA HRVATSKE
I PLANINARSKOG SAVEZA BOSNE I HERCEGOVINE

Redakcijski odbor PS Hrvatske: Vladimir Blašković,
Srećko Božićević, Petar Lučić-Roki, Mihajlo Pražić i
Ljerka Verić

Glavni i odgovorni urednik: Dr Željko Poljak,
Zagreb, Cesarčeva 5

Pretplata iznosi godišnje 20 nd. Cijena pojedinom dvobroju 4 nd. Uplate se šalju čekom na tekući račun PS Hrvatske (301-8-2231). Na poledini treba naznačiti: »Za Naše planine« i ispisati čitku adresu pošiljaoca. Pretplate s teritorija BiH šalju se Planinarskom savezu BiH Sarajevo, Sime Milutinovića 10. Distribuciju za BiH vrši PS BiH. Rukopisi se šalju Planinarskom savezu Hrvatske, Zagreb, Gajeva 2a i Planinarskom savezu Bosne i Hercegovine. Izlazi u šest dvobroja godišnje. Izdavač: Planinarski savez Hrvatske. — Tisak »Vjesnik« — Zagreb

GODINA XXII MAJ — JUNI 1970.

BROJ 5-6

S A D R Z A J

M. Andrić: In memoriam trojici hrabrih	113
Dr Ž. Poljak: Poslijе tragedije na Prenju	115
I. Dilber: S puta po Čvrsnici	116
I. Dilber: Vertikalni smjer u stijeni Otiša	117
U. Beširović: Lupoglav	118
A. Truhelka: Minijature sa Sljemena	120
P. Hilčišin: Veliki kuli u Čvrsnici	123
B. Regner: Zapis o mosorskim lugarima	127
V. Oštirić: Planinarske marginalije	131
I. Slavićek: Prvi zabilježeni izlet na Sovsko jezero	133
Na Bjelolasici prije više od sto godina	134
Dr I. Lipovščak: Počeci planinarskog skijanja u Hrvatskoj	135
D. Jakćin: Centralna planinarska knjižnica	137
»Radi brige za Medvednicu pred sud«	138
B. Š.: Sto je to s tobom?	140
Z. Gobec: Osnivanje švicarske sekcije PD »Vihor«	141
M. Kovačić: Prvi put u triglavskoj stijeni	141
I. Kapor: Moj prvi susret s Velebitom	143
M. Sehić: Lisl i njegovi vidici	144
Dr Ž. Poljak: Transverzala »Po planinama SR Hrvatske« pred dovršenjem	145
Urednikov osrvt	147
Iz literature	149
Prof. dr M. Pražić: Moj odgovor Dušanu S. Krivokapiću	151
Vijesti	153
Godišnje skupštine	158

PRLOG PD »SLJEME« IZ ZAGREBA

Mateček: 20 godina rada PD »Sljeme«	161
I. Plavec: Pogled u prošlost	163
D. Moses: Sastanci i marševi PTT-planinara	164
Z. Hlebec: Godine kratke, godine brze	166
S. N.: Susreti s planinom	167
N. Ferlan: In memoriam	168
L. Oppitz: Prigorske minijature	169
N. Ferlan: Sjećanja	169
L. Oppitz: Pokleknut ćeš, planino!	170
L. Janeš i S. Pavlić: Naša »Godina Velebita«	171
T. Rog: Posjet Ivančići	172
Iz kronike PD »Sljeme« u Zagrebu	173

Na naslovnoj stranici:
Kroz velebitske stijene

Foto:
Ing. Zlatko Smerke



nuše planine



GODINA XXII MAJ-JUNI 1970 BROJ 5-6

MILAN ANDRIĆ, Sarajevo

In memoriam trojici hrabrih

Ko zna kako je izazivački izgledao Lupoglav, najnepristupačniji vrh vrletnog Prenja, kad su trojica hrabrih gledali posljednji put u životu njegove bijele litice i ko zna kakav doček im je priredio sa svojim vijavicama, sjevercem, smetovima i lavinama. Ko zna?! Možemo samo da prepostavljamo. Desetine prepostavki.

Ko zna od kada ih taj vrh mami u svoju groznu ljepotu. U svoj prkos i neosvojivost. Tri mlada čovjeka nikada to neće moći ispričati. Samo oni kojima je planinarstvo i alpinizam pasija mogu u potpunosti razumjeti dušu ovih mladića, sada odlutlju preko bjeličastih pustoši. Sad slava hrabrima!

Njihov put k pobjedi ne možemo znati pored svega truda. Na žalost, mi smo prepostavili njihovu smrt, kažemo prepostavili, jer toliko bismo željeli da im se ništa nije dogodilo. Čovjek je po svim izgledima tako sazdan: njegova krv i um ne podnose nepoznato i neosvojivo. Mi u spomen trojici mladića nestalih na Prenju možemo pridodati sve one u čovjekovo povijesti koji su osvajali da bi saznali, da bi dokučili, da bi se još miljarditi put posvjedočili kao gospodari planete milenijuma postojeće i još nepoznate.

Oni su nastavili jednu davno, davno započetu uzlaznu liniju čovjekove moći. Njihov pokušaj da se stigne na šiljak Lupoglava ljudski je savsim identičan krhkim splavovima Feničana i Vikinga na putu preko velikih i debelih mora da bi tamo, na drugom kraju, drugom i užasno dalekom, saznali i pobijedili najčešće u svom stradanju i smrti. Pa dalje preko Kolumbovih »karavela« i smrznutih vena polarnih ekspedicija, do naših »sojuza«, »sputnika« i »apola«. I ono što nas još očekuje da bismo saznali nešto o sebi i osvojili za sebe.

U istoj ekipi do bezumlja hrabri marširali su ovih dana Ilij, Zijah i Milorad. Ne prvi, ali posljednji put. A Prenj se pred njima prosto sav bijel i pust. Ostavili su zabilježeno u planinarskoj knjizi da se planina 13. veljače razbjesnila. Više bilješki nije bilo, a ni njih u toj planinarskoj kući. Izisli su ostavivši tri kašike u nepojednom kačamaku i nešto opreme. Kao da su žurili. Kuda? Ako se u tom trenutku zabjelasao vrh Lupoglava, onda je jasno, da su koristeći se ljepšim vremenom kretnuli da što prije stignu do njega. Odoljeti sigurno nisu mogli. Neosvojen planinski vrhunac, a lijep i divlj, sam pokreće planinarske noge. Alpinisti znaju taj trenutak: zadrhti srce kao ludo i sva se čula izoštare za pokret do cilja. Ide se bez osvrтанja iza sebe, put je samo ispred. Nije li onda Lupoglavl pokazao svoje zube, do sada neizvadene i oštore, nije li počeo da iza trojice momaka privlači magle i oblake, da ih opkoljava, nije li dozvao britke vjetrove i ljutu mečavu, nije li napravio iznenadnu stupicu, nije li im ispod nogu povukao bijeli šal lavine, nije li navalio na njih strašni i ledeni dah studeni? U tome koštacu i, možda košmaru, samo jedan pobjeđuje. Čovjek ili priroda. U neprestanom hvatanju za pojasa rvu se dvije moćne sile, a iste u svojoj suštini.

Ako je sve bilo tako, ovdje je rezultat sada jasan. U spomenik čovjekovog uma i srca upisana su još tri imena. A i u nepisanu knjigu Lupoglava.

Ma koliko bilo apsurdno, divlji vrh Prenja je i poraz i pobjeda. U isto vrijeme. Žrtva je, istina, suviše velika, nenadoknadiva, ali makar bila i mala, ova stepenica čovjekovog penjanja u visinu je dostoјno simbolična.

Na Prenju je tih dana dozidan i jedan zid ljudske solidarnosti. U pomoć nastradalim i zarobljenim u planini krenule su ekipe njihovih drugova. S raznih strana prokrstarili su visovima tražeći ih. I kolikogod smo se nadali uspjehu, strahovali smo i za one od kojih smo uspjeh očekivali. Planina ne bira i ne broji. I ne raspoznaje Zdravka Raštegorca koji je ostavio ženu i novorođenče i pohitao u pomoć, od Faruka Zahirovića i Džemala Repaka. Ni onih ostalih sedam planinara iz mostarskog planinarskog društva »Prenj«. Vjetrovi im tragove brišu na Rujištu, Prijedorcu i Jezercu. Nepoštedne kandže zime osjećali su neprestano na svojoj maršruti solidarnosti. Pred Bijelim vodama, gdje su stigli pred mrak, kroz smetove i iznemogli, i u mećavama na putu do Jezerca. I kapetan helikoptera Komnenović osjećao je to, vjerojatno, u onom trenutku kad je letjelica počela gubiti visinu. Žmarci neugodnosti nisu promašili ni Mustafu Šaše ni Nenada Meandžiju ni Hivzu Kazazovića. Pretraživali su Otiš, spuštali se niz Tisovac. Na Velikoj i Maloj Babi, na Lučinama, nije bilo lako Pašagi Grbi, Danilu Pavičeviću i Teufiku Omanoviću. Ilija Banović i Mićo Debeljak mogli bi također o tome da ispričaju. A pedesetitrogodišnji planinar-veteran Drago Entraut, koji je hitao s Konjičke Bjelašnice, mogao bi to sve ispričati uzbudljivije od bilo koga drugoga.

Smjenjivale su se ekipe, smjenjivale su se vijavice, i nevrijeme je samo na mahove stajalo, ali nikо od ovih i mnogih drugih planinara i alpinista nije odustajao lako, a svi s nadom da će uspjeti. I, eto, ovaj mali poraz je ujedno i uspjeh čovjekove neukrotivosti i požrtvovanja.

Sad na vrhovima pustopašnog i raspojasanog Prenja sve češće počiva sunce. Snjegovi se neprimjetno tanje. Planina ponekad i pobjesni, ali sve nemoćnije. Lupo-glav šuti u svojoj zimskoj misteriji. U malom trijumfu raskida poneki oblak nad sobom. Ali, samo do narednog lanca hrabrih. Neustrašivi se već spremaju da ga osvoje. Ne ljetos, već neke od narednih zima, kad je najljući i najprkosniji, kad prijeti i stresa sa sebe živo i neživo, tada će, upravo tada biti zasamaren ljudskim raskorakom, to mu je zapisano i u ovom zimskom nesretnom pohodu trojice divnih mladića. Čovjekova volja i vjera podjednako je tvrda i velika kao i stijenje Prenja i isto mu misao teži u visinu kao i visovi ove lijepe i surove planine.

I to sve seže u beskraj. Stepenicama kojima čovjek potvrđuje postojanje i htijenje.



Poslije tragedije na Prenju

Našu planinarsku organizaciju zadesila je teška nesreća u kojoj smo izgubili trojicu mladih vrijednih drugova. U zasnježenim prenskim bespućima nestali su Ilijan Dilber, Zijah Jajatović i Milorad Stjepanović. Alpinističkog instruktora Iliju Dilbera, tehničara iz Zenice, naši čitaoci znaju po njegovim člancima i opisima prvenstvenih penjačkih uspona u bosanskohercegovačkim stijenama. Sarajevski student Jajatović bio je kao alpinist popularan u sarajevskim planinarskim krugovima. Mladi Sarajlija Stjepanović bio je treći član trojke koja se 12. veljače uputila preko Skoka i planinarske kuće na Jezercu u prenske visove da osvoji vrh Lupoglava. Otada ih nitko više nije bio.

Sedam dana nakon njihova odlaska sumnje su prerasle u strahovanja. Postalo je jasno da se u zasnježenoj planini morala dogoditi neka nesreća. Kad je 20. veljače ekipa Gorske službe spasavanja Planinarskog saveza Bosne i Hercegovine stigla do kuće na Jezercu, našla je sva vrata otvorena. Kroz otvorene prozore u kuću je na-



Ilijan Dilber, Zijah Jajatović i Milorad Stjepanović

padao snijeg. Na stolu u blagovaonici nalazio se lonac kačamaka s tri zabodene žlice, u kući je nađen jedan sat, prsten, novčanik, alpinistički šljem i nekoliko komada opreme nestalih planinara, a u upisnoj knjizi podatak da 13. veljače zbog nevremena nisu nikud izlazili, i to je bilo sve. Nikakvog drugog traga.

Mjesec dana redale su se ekipe za ekipom spasavalaca, u potrazi je upotrijebljen i helikopter. Sva naša javnost, ne samo planinarska, s uzbudnjem je pratila potragu, a novine su punile stupce uzbudljivim reportažama. Ali, što dalje, to je bilo jasnije da nema više nikakve nade. Tajna se skrivala pod dubokim naslagama snijega.

Što je bio uzrok katastrofe — lavina, mećava, zvjerad, pad? — ne znamo još ni danas, pri kraju mjeseca maja. Tek kad okopni snijeg na visokim planinama možda ćemo dobiti razjašnjenje, što se dogodilo na Prenju.

Prenj je divna planina, ali s njom nema šale. Nisu to prvi planinarski životi koje je pokosila njegova surova priroda. Sjetimo se dviju mladih slovenskih planinarki, Ade Modić i Marije Hribar, koje je usred ljeta, 19. augusta 1949., iznenadila snježna mećava i pokrila njihova tijela u dolini Tisovici. Sjetimo se i nezaboravnog zagrebačkog planinara Mladena Škreba koji je 1. III 1954. pri usponu na Jezercu izgubio snagu i ostao bezživotno ležati na strmom padini svega nekoliko minuta od spasenosnog utocišta u planinarskoj kući. Najnovija nesreća ujedno je i najteža od svih, pokosila je čak tri života.

Suradnik »Naših planina« Ilija Dilber bio je na ulazu svoje alpinističke karijere, a prilozi koje nam je slao dali su naslućivati da ćemo u njemu uskoro imati planinarskog pisca vrhunske vrijednosti. Danas, nažalost, možemo samo posthumno objaviti opis jednog njegovog prvenstvenog penjačkog uspona u fatalnom Prenju i njegov članak o Čvrsnici koji je napisao tri mjeseca prije svoje prerane smrti.

Neka nam njegovi planinarski doživljaji u prvom susjedu Prenja posluže kao simbolični spomen na alpinistu Iliju Dilbera i na dva njegova planinarska druga.

ILIJA DILBER

S puta po Čvrsnici

Sparni ljetni dan. Jara koja oduzima i posljednju kap vlage u tijelu. Mnoštvo komaraca, uz stravično zujanje, oblićeće oko nas. Posljedice njihovog uboda dobro znamo, te i pored nesnosne žege pokrivamo tijelo da se zaštitimo.

Nalazimo se na Muharnici, najpitomijoj ali i najnesnosnijoj planinskoj skupini Čvrsnice. Ovdje prije svega mislim na nepregledanata komaraca, osica i drugih sitnih insekata, koji napadaju sve živo što se pojavi u njihovoj blizini.

Za nepuna dva sata laganoga hoda dolazimo do poznatog izvora na Maloj Muhamnici. Voda kapa ispod same stijene, kap po kap, i slijeva se kroz drveni oluk u omanji kotlić koji je, tko zna tko, tu postavio. Sjedamo pored izvora i uživamo u ravnomjernom udaranju kapi po stijenu. Moj prijatelj je navlažio već treću maramicu i njome rashladuje svoje umorno tijelo. Gledam ga i zahvaljujem majci prirodi što nisam gojazan kao on.

Nastavljamo put i uskoro dolazimo do poznatog izvora Jablan Dô. Ovo se više ne bi moglo ni nazvati izvorom, jer je okolica toliko zapuštena i nečista, da me spopada muka pri pomisli što bi moglo zadesiti neupućenog i nepromišljenog putnika, ako bi ovdje pokušao utoliti žed. Uz žalostan pogled mog prijatelja na ovaj izvor, nastavljamo put.

Uskoro nas je zapuhnuo svježi povjetarac na izlazu iz doline. Disanje postaje ugodnije, povećava se naša volja i snaga, te ubrzavamo hod.

Za nepuna tri sata hoda dolazimo do planinarske kuće pod Vilincem. Ulazimo u kuću i mijenjamo mokru odjeću. Moj prijatelj je već raspremio trpezu i uskoro na našem stolu ostaje samo ono što nije za jelo.

Razgledam po zidu i čitam: Ova kuća je sagrađena 1939. godine na inicijativu nekoliko entuzijasta, a uz pomoć planinarskih društava iz Sarajeva, Zagreba i pojedinaca. Lijep primjer suradnje naša dva poznata planinarska centra došao je do izražaja i prilikom gradnje ovog objekta. Na zidu požutjele fotografije s temama iz planina. U ugлу ispod jedne stoji napisano: Runolist na Čvrsnici, ubrao Uzeir Beširović. Iznad teksta dva velika runolista, raskošna, zalijepljena na papiru.



Tmurno jesensko poslijepodne i lagani povjetarac stvaraju posebnu atmosferu u dolini Dive Grabovice. Ulazimo u ovu nadaleko poznatu dolinu kolskim putem kojim su nekada dolazile raskošne kočije bogatih ljudi, a konji donosili svoje vlasnike u lov, taj vječiti privilegij bogatih. Danas nema više kočija i gospodara, ali je ostao put kao svjedok jednog vremena koje je prošlo.

Kroz tamni veo tmurnog dana naziremo stijene Oštirovače. U tom smjeru dolina se naglo diže prema Plasi i Trinjaći, vrhovima koji dominiraju nad dolinom Dive Grabovice. U sjeveroistočnom smjeru naziremo orijaške stijene Velikog Kuka. Odavde se on još ne vidi najbolje, ali ako produžite kroz suho korito potoka Zakamenice, pružit će vam se nezaboravan doživljaj: pogled u smjeru vrhova iznad okomitih stijena kao iz nekog bunara.

U Velikom kuku raspoznam pozname mi već dijelove: golemu policu, prvi greben, drugi greben, duboki kamin, sedlo, velike prevjese i stup. Poznati i još neriješeni uspon po samom stupu. Lijevo dominira dugački kamin, do prve polovice kršljiv i neizrazit, dok u svojoj gornjoj polovici postaje takav da već pri samom pogledu

alpinist dobiva želu za uspon. U krajnjoj lijevoj strani ove velike stijene vidimo točilo, možda najveće u našim planinama. Dugačko je najmanje dva kilometra, a široko stotinjak metara.

Lijevo od ove stijene su vrhovi Malog i Velikog Medvjeda, a iznad njih gospodare vrhovi Velike Čvrsnice s dugačkim vijencem Pestibrda.

*

Zima na Čvrsnici. Da li ste ikada zimi bili na toj planini? Ako niste; dodite, ne ćete požaliti.

Januarsko jutro prosipa svoje srebrnaste zrake po bijelom planinskom prostranstvu. Bjelina, zasljepljujuća bjelina i čisto plavo nebo. Pogled na udaljene vrhove Prenja, Veleži i na Čabulju. Kud god pogledamo, svuda golemo prostranstvo i debeli snježni pokrivač. Samo u jednom smjeru visoravan prestaje i tone u dubinu kanjona Neretve.

Skije klize po zaledenoj snježnoj površini i ostavljaju jedva primjetljivi trag. Kao začaran redam kristijanije, lijevo pa desno, i tako u nedogled. Skijanje na Čvrsnici samo na jednom jedinom mjestu nije naročiti doživljaj. Pravi užitak omogućavaju izleti i ture po ovoj planini.

Među poznavaocima Čvrsnice naročito su omiljene skijaške ture Muharnica — Strop — Trinjača — Veliki Vilinac — planinarska kuća, zatim planinarska kuća — Fratarska Kapa — vrh Velikog Kuka, a ništa manji dojam ne ostavljaju ni ture planinarska kuća — Blidinje jezero ili planinarska kuća — Plasa — Drijenjač — Jabilanica.

Ovo su samo neki od bezbrojnih izleta na skijama po Čvrsnici. Postoji još čitav niz drugih mogućnosti. Svaka od njih će na svoj način ostaviti nezaboravne uspomene.

I još nešto: ako zimi podlete na Čvrsnicu, svakako ponesite sa sobom opremu za zimski boravak i bivakiranje — Čvrsnica je ozbiljna planina!

VERTIKALNI SMJER U JUGOZAPADNOJ STIJENI OTIŠA NA PRENU

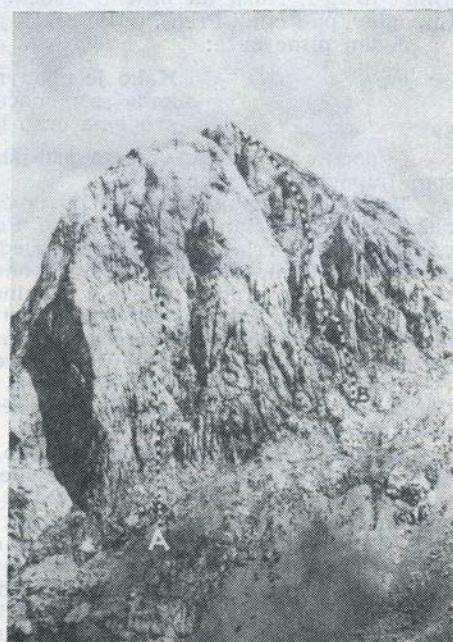
Penjali Ilija Dilber, Drago Entraut i Dane Pavičević 10. 8. 1968.

Pristup. Od planinarskog doma na Jezercu na Prenju putem do sedla između Otiša i Zelenih glave, te siparom pod jz. stijenu Otiša 2 h.

Opis. Od pećine duboke 20 m pravo gore po razvedenoj stijeni i preko ploča (klinovi) do osiguravališta. Odatle pravo gore, te desno preko ploče na ljsku (ID). Od ljske preko razvedene stijene pod ogromnu ploču — glavu jugozapadne stijene. Pokraj nje stalno u lijevo preko Bankova i prevjesnog kamina (klinovi) do žljebine. Njome na greben i grebenom na vrh Otiša.

Silaz. S vrha na sedlo i markiranim putem ispod Kopilica do doma na Jezercu 1 h.

Ocjena: do grebena V⁰, dalje III⁰; 200 m; 4,30 h.



A — Vertikalni smjer

B — Smjer Dilber—Omanović (vidi NP 1968,
133, br. 5—6)

Lupoglav

Lupoglav, taj markantni i dominantni vrh u masivu zapadnog Prenja, ističe se svojom elegancijom i privlačnošću.

U sunčane dane druguje sa suncem kao s najблиžim susjedom, u vedrim noćima s mjesecom i zvijezdama, dok s oblacima ratuje i svojim kamenim šiljcima ih para i razgoni.

Izaziva i prkosí munjama koje ga često pale i udaraju. Privlači oblake i magle, koji ga nerijetko posjecuju i obavijaju. Prkosí jakim i hladnim prenjskim vjetrovima, što ga rashlađuju ljeti, kada ovlada nesnosna hercegovačka jara.

Uporno i tvrdoglav zarobljava snijeg tokom cijele godine, što mu strme sipare ukrašava svojom bjelinom kao perle vrat kršne planinke djevojke.

Propinje se u nebo, pod oblake, kao neka tvrdava ili zamak na osamljenom zagonskom brijezu.

Razigrano se izdiže u visine poput mладog ždrijepca na konjskoj trci ili za juriša gradu na bedeme.

Daruje dalekosežne vidike koji dosežu u beskraj i stupaju se s nebom na kraju horizonta. Odavde daljine otimaju pogled i mame ga na sve strane.

Udaljenim prenjskim kamenim kulama, kao što su Zelena glava, Otiš, Velika kapa, Kamenac i Sivadije, Lupoglav namiguje kao neki daroviti, nestošni veseljak.

Na dolinu Lučina i Poljica prijeteći se nadnjo, tako da se nad njima očito primjećuje njegova superiornost. Apsolutistički im gospodari. U dane kada se snjegovi topi i kada kiše liju, a nebo plaće, Lupoglav iskaljuje svoju srdžbu i te doline žive kamenjuje. Kamenjem ih zatrpava, oduzima i sužava ionako male i oskudne njihove zelene površine. Kao da to čini iz zavisti, jer on oskudije zelenilom.

Ovdje, u stijenama Lupoglava, orlovi savijaju gnijezda i vječito su prisutni. Divokoze se samo sklanjavaju u nevolji, kada bježe ispred svojih neprijatelja. Vukovi, te uklete latalice koji se ne smiruju sve dok ne uginu, nerijetko se prebacuju ispod vrha na nekom sedlu.

Pjesnici o ovakvim dalekim i visokim vrhovima pišu romantično, zanosno i za njima uzdišu. Kažu da plijene ljudsku dušu i zarobljavaju pogled. Zaista, to čini Lupoglav, pa i cijeli Prenj.

Jedan pisac kaže:

Kako je ništavna poezija prirode
kada se pomoću obične olovke
svodi na crno i bijelo...

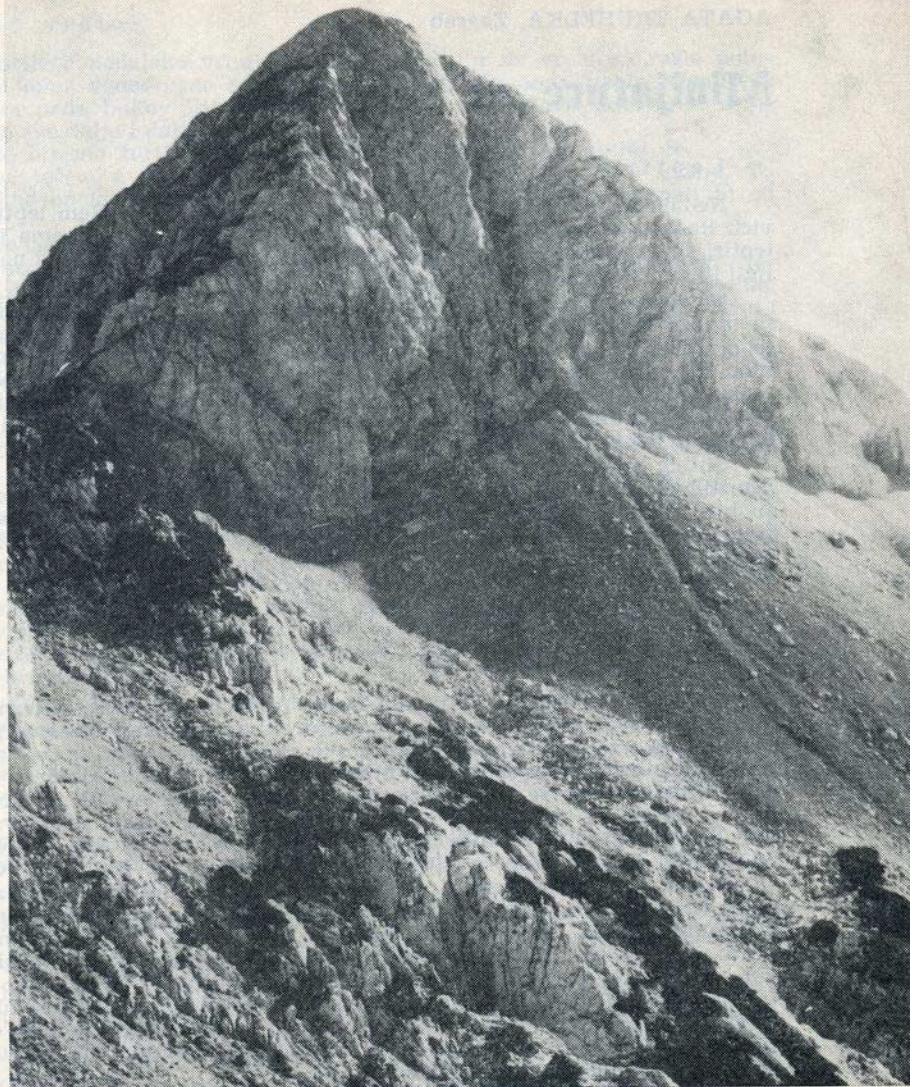
Lupoglav ne miriše vonjem ustajalog, uvijek odiše svježinom i prijatnim mirisom. Lupoglav — čudno ime!

Uspon na Lupoglav bio je omogućen još u doba austrougarske okupacije. Tadašnji upravnik Banje Ilijadža, doktor Pojman, dao je izgraditi pješački i konjski put na sam njegov vrh. Danas o tome svjedoče ostaci tog puta, naročito podzid puta na sjevernoj stijeni, iza sipara, pri usponu na domak vrha. Pojman je, inače, poznat po tome što je gradio puteve i planinske objekte i na drugim planinama (Igman, Bjelašnica itd.), kako bi tadašnji turisti-planinari mogli lakše i u većem broju dolaziti u posjetu bosansko-hercegovačkim planinama. U tome je imao mnogo uspjeha, jer su dolazili turisti iz svih evropskih zemalja.

Rijetki su oni planinari, možda ih uopće i nema, koji su s vrha Zelene glave, Cetina ili Kantara, promatrati izazivački vrh Lupoglava, a da nisu poželjeli da se nađu na njemu.

Lupoglav je čudan, nametljiv, lijep, strašan, dalek i uvijek privlačan. To ne poistiže svojom visinom. Ne! Visok je svega 2.102 metra, drugi je po veličini prenjski vrh. Najvisočija je Zelena glava (2.123 metra). Lupoglav privlači i neodoljivo mami svojim dopadljivim izgledom i elegancijom, a najviše svojom udaljenosću i položajem. Teško je i u najdužem ljetnom danu od kuće na Jezercu ili s Bijelih voda (jedina dva planinarska objekta na Prenju) u jednom danu stići do vrha i vratiti se. Tempo hoda mora biti brz, s malo odmora, pa ostaje malo vremena da se na putu uživa u pejzažima. Najbolje je ponijeti šator i prenoći na putu ili u stočarskim kolibama koje se nalaze u dolinama Tisovica, Lučine i Poljica.

Lupoglavlja sa
sjeverne
strane
Foto:
U. Beširović



Uspon na sam vrh Lupoglavlja nije težak, ne zahtijeva penjačku tehniku. Posljednjih 600 — 700 metara slično je npr. uspon na vrh Pločno u Čvrsnici, Botin u Veležu ili Studenac u Volujaku. Staza je prošle godine dobro markirana. Na sam vrh može se uspeti i kroz stijenu u kojoj ima nekoliko smjerova pogodnih za alpinističke uspone.

Koliko god je masiv vrha elegantan, lijep i privlačan gledan iz daleka, toliko mu je samo tjemelje dosadno i nezanimljivo. To je obična zaravan posuta razdrobljenim vapnenačkim kamenjem — i ništa drugo. Uloženi napor i trud za izlazak nagrađuju samo daleki i neizmjerni vidici.

Nije nam poznato da li je itko ikada u zimskim uvjetima uspio svladati vrh Lupoglavlja. Zimi nije teško stići do njegova podnožja, ali je to prilično pogibeljno zbog kratkih zimskih dana, udaljenosti od skloništa i naglih vremenskih promjena po kojima je Prenj na tako lošem glasu.

Minijature sa Sljemena

Leptir

Nedaleko piramide, dakle, na najvećoj visini, bio je golem leptir na gorskoj glavici. Raširio je krila: jedno prema sjevero-zapadu, a drugo prema jugo-istoku. Saren leptir, zelen, smed i crven. Nepomičan golem leptir, koji ostaje na svojem mjestu i ljeti i zimi, samo što se zimi zaodjene bijelim plaštem snijega.

Na večer on svjetluca i kao da svojim svjetlima namiguje zvijezdama, koje su tu mnogo krupnije i mnogo jasnije. Kakav je to leptir? Sigurno si pogodio. Nije li to bio planinarski dom, koji je po obliku doista bio nalik na golema leptira? U krima sobe i sobice, koje na večer svijetle, u trupu mu kuhinja i blagovaonica, a na zatku je bila terasa. S te se terase za vedrih dana moglo vidjeti i Kamničke Alpe, pa čak i niz Julijskih Alpa sa sijedim Triglavom. Za jasnih večeri mogao si vidjeti hiljade svjetala tamo na sjeveru u Zagorju.

Snijeg je već rano u jesen zavio Dom, vjetrovi ga obilazili i njime tresli, kiše pljuštile po njemu, a Sunce, dobro Sunce bilo je ovdje toplije nego u nizini. I ljudi su bili vedriji i veseliji jer je duboko pod njima ostao grad sa svojom bukom, gužvom i brigama. Uspavljivao ih je šum jela, a budio poklik zeba koje i zimi ovdje ostaju.

* * *

Bio je leptir. Krila mu izgorješe.

Radoznala sjenica

Radoznala je sjenica oblijetala Dom. Tamo je bio visok željezni toranj, tamo je bila terasa s neobičnim tanjurastim spravama i debelim žicama. Tamo su na krovu bile neke željezne grablje. Čemu sve ovo? Sjenica nije znala da je ovdje uređena stanica za televiziju. Ona je otkrila jedino da u zidu staklene dvorane imaju neke rupe i jednog je dana uletjela u dvoranu. Tamo su bili neki čudni ormari, koji nju ne zanimaju, ali je zanima nebo i druge ptice koje vani cvrkuću i koje ona vidi kroz staklo. Leti sjenica do prozora. Dvostruka su stakla. Leprši sjenica i upadne između stakala. Leprši, ključa po staklu, skliže se, penje se, cvrkuće, doziva — zarobljena je. Opazim kako se muči i dozovem namještenika televizijske stanice. On otključava dvoranu, ulazi, penje se do prozora gdje je sjenica. Ona se usplahirila, ali se usplahirilo i jato mušica što se u prozor zavuklo. Padaju muhe oko ptice, a ona zaboravlja ropstvo i jede i jede. Kad se najela, opet se usplahirila, vine se na rub slomljenog stakla i uleti u dvoranu. Sada nastaje trka za njom i ma da su vrata otvorena, sjenica ne izlijeće. Umorna, napokon se šćeući i mladić je rukom uhvati. Dao mi je ptičicu i ona je u mojoj ruci drhtala. Bila je to ona »malena sjenica«, manja od vrapca. Ljutila se na mene i kljucnula me po ruci. Otvorila sam šaku, a ona s veselim cvrkutom odleti na bor.

Zbogom sjeničice! Htjela bih da oslobodim ovako sve šumske ptice što ih ljudi drže u kavezu.

Na čistini

»Moramo odavle seliti«, rekla je modra vladisavka-gentiana. »Nije više ovdje kao što je nekada bilo. Nema široke čistine, suncem obasjane. Jele su nekada bile malene, a sada se podigoše i raširiše, te je gust hlad nastao.«

»Jagoda je već odselila«, reče borovnica. »Ne može da dozori bez sunca.«

»Selite, selite!« razveseli se lišaj. Puzio je do nogu visoke jele. Imao je krasne čašice, a u svakoj je bila kap rose.

»Neka sele!« doda paprat. »Nama će biti više mjesta. Mi ne žalimo što je manje sunca, neka je puno hладa i puno kiše.«

»Kiše, kiše, da nas bude više!« zapjevala je mala gljivica muhara i raširila je crven kišobran pun bijelih točkica. Izgledala je ama upravo onako kao djevojčica Azra u onoj novoj crvenoj haljinici s bijelim točkicama.

Zarobljeno vrelo

Na obronku brijege nedaleko vrha izviralo je vrelo, a uz vrelo su rasle potočnice. Srebeni je mlaz vode tekao najprije između njih, a onda naglo krenu niz strminu. Odjednom pade bukov list u potočić. Započe strmoglavo putovanje. Prestršen je list jurić sve dalje i dalje.

»Kuda se tako bijesno žuriš? Zar nije ljepše ovdje u visini?« upitati će.

»Ja nikada ne tečem u visinu«, odvrati potočić. »Ludo je to ići u visinu. To samo čine ljudi kad onako usopljeni žure na vrh. I da mene nema, skapali bi od žede.«

»Dobro, a kuda ćeš na koncu stići?«

»U nizinu, u nizinu!« mrmlja je potočić. »Putem ču se poigrati s malenim dječjim mlinom, koji zapravo nikome nije od koristi. Onda ču se sastati s nekoliko braće, što isto tako srljavaju u nizinu. U nizini ču naći široku rijeku. S moga izvora je vidim kako vijuga na jugu kao srebrena vrpca.«

»Da, sve je to lijepo«, reče list, »ali ti ne misliš na čovjeka. On će te zarobiti. Tražit će od tebe da mu pereš, da mu melješ i stotinu poslova radiš.«

»Ne bojim se čovjeka«, reče potočić.

* * *

Jednoga su dana došla dva čovjeka do vrela. Napili se bistre vode, nagledali potočnica, a onda su sjeli i počeli nešto računati i bilježiti.

»Ovo je vrelo upravo kao stvoreno da opskrbi naš Dom«, rekoše. Za kratko vrijeme oni tu sagradile kućicu i namjestiše u njoj stroj. Vrelo zatvorile, te je sva voda došla do stroja. Stroj je počeo da goni vodu uz brijege kroz neke cijevi. Nije to bio veselo skok ni romon, nego mučno penjanje. Na vrhu je bio golem rezervoar. Punio se i punio, a kad se napunio stade stroj i dopusti mlazu potoka da poteče niz strminu.

»A mi smo mislile da si ti sasvim nestao«, rekoše potočnice potoku.

»Zarobiše me ljudi«, reče tužno potok. »Sad imam kratak odmor, ali čim se rezervoar počne prazniti, opet će me stroj potjerati uz brijege. Ne, nisam nikada pomislio da ču teći uz brijege. Nikada.«

Ptice u lipnju

Na onoj visokoj jeli, što ju je s jedne strane munja opalila, stanovala je u jednoj rupi šumska sova. Malo je koja od danjih ptica to znala, jer je sova danju mirovala u rupi.

U mjesecu lipnju, kad se najviše orila ptičija pjesma, neka mala radoznala sjenica opazi ptičurinu kako drijema. Sjeničica se prestraši i vrati svojim sestricama.

»Vidjela sam tetu Sovu! Hu, kako je strašna!« reče.

»I mi bi vidjele«, rekoše sestre sjenice. Bilo ih je devet. Sve su bile iz jednog legla, jer mama sjenica ima uvijek veliku obitelj. Poletjele su prema okljaštrenoj jeli. Čula ih druga porodica sjenica, pa im se pridružila.

»Si, si, si!«, brbljale su i prhatale od jedne jele do druge. Na svakoj bi se malo zaustavile, malo pregledale grančice, pa onda »si, si, si«, i opet dalje. Tako stigoše do one jele. Bilo je to sada čitavo jato. Bojale su se, a opet, bile su radoznale. Doista, šarena ptičurina mekana perja drijemala je u rupi. Ali, čini se da je ipak čula brbljanje sjenica. Otvorila je oči na čas, a sjenice ugledaše goleme strašne oči i pogegoše.

»Derišad!« reče Sova. »Ovoga mjeseca nema mira. U zoru, kad se vraćam iz lova, negdje navrh jele započinje fićuk onaj crni gizdelin kos. Malo zatim sitni zviždak započne svoj cilp-calp od podne, pa cilp-calp od podne do večeri. Onda zaori kliktava pjesma zebe i ne prestaje do mraka. Ima jedna ptica, što neprestano govori »cijep, cijep« i dodija mi. Čak i palčić-patuljičić negdje cereka. No najgore su ove sjenice. Kako samo brbljavaju! Sad je to tih i »si-si«, u rano proljeće čujem »ptiček-ptiček«, u zimi »pink-pink«. Tko bi znao sve te njihove pjesmice!« I sova opet zadrijema.

Sunce se spušтало sve niže, a kad je mrak počeo da za njim juri, probudi se sova. Na nebū se video srebrn mjesec-čev srp, a negdje iz guštare začu se tugaljava pjesma. Ta je pjesma ovladala čitavim obronkom gore.

»Slavuj!«, reče sova. »Tko bi rekao da tako malena ptica umije tako pjevati!« No sova nije marila za tu pjesmu. Raširila je mekana krila i odletjela za svojim noćnim poslom.

M r a v i

U mravinjaku se izvuklo iz bijelih čahura mnogo mlađih mravi. Svi su oni htjeli da za tili čas upoznaju svijet. Njihove dadilje su imale mnogo brige i muke da ih odvrate od dalekih puteva gdje bi ovako mlađi i neiskusni nastradali.

»Zar sam vas u bijelom povoju amo tamo nosila da sad srćete u pogibelj?«, gorivila bi dadilja.

Ali su ipak mlađi mravi doskora počeli da izlaze iz mravinjaka, iz onih tamnih sobica i hodnika. Godilo im je sunce. Trčali su mravljinim stazama, penjali se na vlati trava, a ponekoj bi pokušao da se popne na mlađu jelu. Tamo je sjedila ptica grmuša pod crnom kapicom. Zapjevala je i odletjela.

»Da su meni krila!«, zaželio je mlađi mrav. »Letio bih do Sunca.« I kako je dan na dan želio, tako jednoga dana opazi da su mu doista narasla krila. Ne samo nje-mu, nego i stotinama njegovih drugova. To je bilo veselje. Letiš, letiš, ne znaš ni sam kuda, ali letiš.

»Mravi se roje«, reče planinar.

Na terasi Doma krilati su mravi amo tamo štali. Malena je Azra u njih upirala prstićem i u strahu govorila: »Ma-ma!« jer nije znala izreći »mrav«. A Azrinā bi mama rekla: »Eto mravljih svatova!«

Kratka je bila mravlja sreća. Za koji dan opazi Azra na terasi nešto, što se blistalo na suncu. Bila su to mravlja krila. Otpala su mravima i bilo je posvuda lje-pih providnih, staklenih krila, ali mravi više nije bilo posvuda.

A z r a i z e c

Bio neki šumski zec. Mnogo je razgovarao sa svojom mudrom Zečicom. Zekonja je bio lakouman, a Zečica oprezna. Zekonja bi daleko odsakutao od njihovog skrovišta, a Zečica ga je čekala i bojala se za njega.

Vratio se jednog dana vrlo zadovoljan.

»Gdje si bio?«

»Bio sam blizu neke goleme zgradurine i našao krasan doručak.«

»Što bi to moglo biti?«

»Ono, o čemu je moja mama pripovijedala: mlađi kupus i kelj.« Zečica se stade oblizivati.

»To je dobro, ali ipak nije trebalo iti blizu ljudima. Oni su opaki.«

»Možda i nisu kad imaju tako krasnu hranu.«

»Pazi da ne nastradaš!«

* * *

Ali je Zekonja i opet pošao bliže onoj kući. A to, što je sada vidio, nije bio ni kupus ni kelj. Bila je to mala djevojčica Azra. Bilo joj je tek osamnaest mjeseci. Sjedila je na rupcu, a u ruci je držala — zeca! Naravno, zeca od gume. Ljubila ga je i milovala ga. Šumskom se to zekanu svidjelo. Kako mu je lijepo u mekanom krilu! A sigurno ga djevojčica hrani keljom i kupusom svaki dan, pomisli zec.

Zaboravio je na oprez, gledao i gledao. Dražesna je bila malena Azra. Eto, sad je svojim prvim zubićima počela griskati desno uho gumenom zecu. Griskala je i griskala i — hrsk! — odgrizala mu uho. Zekan se tako uplašio da je nestao za tili čas. Kad je stigao svojoj Zečici, srce mu je jako kucalo. Nije rekao Zečici ni jednu riječ o svojem doživljaju. Stisnuo se među suho lišće, te ga ničije oko ne bi moglo opaziti. I nije više odlazio u blizinu ljudi.

Š k o l s k a d j e c a u š u m i

Školska su djeca došla u šumu. Bilo je tu cike i krike i vike, dozivanja i gala-me svake vrste. Ptice umuknuše od straha. Vjeverice pobjegoše, a zečići se sakriše duboko u šikaru. Pitali su svoju majku:

»Tko su oni?«

»Školska djeca«, rekla je majka. »Bježite od njih i čuvajte se!«

»A zašto dolaze u šumu?«

»Ne znam, vele da je žele upoznati. Penju se na stabla i vade male ptice iz gnezda, otkidaju cvijeću glave, hvataju leptire i rogače, gaze po krasnim gljivama i lišajevima, ostavljaju za sobom papire i smeće. Kad oni odu, šuma je kao razbojište.«

Prošla je hrpa vikača, samo je neki zamišljeni dječak zaostao. Išao je tiho i polagano, nije vikao, nije vitlao štapom. Gdje kada bi stao i prisluškivao. I nije dugo čekao.

»Čuj! Čuj«, javio se brglijez, »otišli su.«

»Cilp, calp«, rekao je zviždak. Zeba je zaklktala, a druge su zebe odgovarale. Dječak je poznao sve te ptičije glasove. Neka je radoznala vjeverica pretrčala put i sjela na stražnje noge. Maleni je zeći ostavio mamu i radoznalo gledao dječaka. Cvijeće je kraj puta jače zamirisalo.

»On ne kida cvijeću glavu, nema štapa, a ruke drži u džepu«, reče ivanjčica.

»Hura!«, zazuji zujak. »Nema ni kutije za kukce«, i stade zujati oko dječakove glave. Crvena ovčica sjede dječaku pravo na ruku.

»Ovčice, ovčice, gdje su tvoje točkice?« upita dječak i stade brojiti točkice na krilima ovčice, a kad je rekao sedam, sjeti se da bi moglo biti sedam sati i da ga mama čeka.

PETAR HILČIŠIN, Sarajevo

Veliki kuk na Čvrsnici

Već čitav sat idemo kroz dolinu Dive Grabovice. Lovačka staza vodi desnom stranom suhe rijeke Radave kroz nisku i gustu šumu graba. Dolje, stotinjak metara ispod nas, pod vrelim zracima ljetnog sunca treperi užareno suho korito rijeke Radave. Iako idemo kroz hladovinu, vrućina je ipak nesnosna. Pogled mi načas odluta gore visoko prema Mezića stijenama na čijim vrhovima vjetar povija grane visokih borova i pomišljam šta bih sve dao za jedan mali dašak vjetra. Pod vrelim suncem kao da je sve zamrlo. Ni ptice ne pjevaju, a nema ni divokoza kojih ovdje inače ima na pretek, sve se sklonilo i čeka svježinu večeri.

Nas petorica, Drago, Braco, Mišo, Zijo i ja spuštamo naprtnjače na malu zaranu da malo predahnemo. Pred nama stoji u pravoj izmaglici večeri veličanstven, dižući se visoko put neba, Veliki Kuk. Smjestio se u samom dnu doline i kao kakav div čuva i kralju Divu Grabovicu. Gledajući ga ovako iz daljine liči mi na nekog starca, koji razmišlja o davno minulom vremenu, o onom ljetu 1939. godine kada je prvi put bio pobijeden. Upravo prije 30 godina dva čovjeka po prvi put otkako postoji zemlja prošli su stijenu Velikog Kuka. Bili su to hrvatski alpinisti Marijan Dragman i Slavo Brezovečki.

Gleda nas starac Kuk, smračio se i kao da se pita: ko su ti ljudi koji su se usudili da ponovno prkose njegovoj snazi i veličini.

Moje razmišljanje prekida Braco koji predloži da krenemo dalje, jer do Velikog Kuka ima još dosta, a moramo se spremiti za bivakovanje, pa je bolje da to uradimo još dok je dan. Naša staza uskoro prelazi suhu rijeku i nastavlja se njenom lijevom stranom, sve do samog podnožja Velikog Kuka. Pred sam mrak stižemo pod stijenu. Ostavljamo naprtnjače i hitamo da vidimo, ima li vode. Tu ona obično uvijek teče topeći se sa snježniku koji se nalaze gore visoko u stijeni. Međutim, izvor je zbog velikih vrućina gotovo sasvim presušio. No, i pored toga tu je bilo još sasvim dovoljno vode za sve nas. Pošto smo se malo osvježili i napunili čuturice, silazimo do svojih naprtnjača. Neko dade ideju da se naloži vatra i Braco ubrzno bi njezin realizator. Raspremamo vreće za spavanje i vadimo hranu za večeru. Sjedimo oko vatre i večeramo.

Suhe borove grane pucketaju na vatri, a smola se cijedi sa njih šireći svoj oponjan miris. U odsjaju vatre gledam lica svojih drugova. Neki su malo zabrinuti, neki zamišljeni, jedu i šute. Nije ni čudo, potpuno ih razumijem. Sutra ulaze u jednu od najvećih stijena u našoj domovini, o kojoj su uglavnom malo znali. Braco i ja smo

već bili u Velikom Kuku. Mjesec dana ranije ispenjali smo 1000 metara stijene i poslije dva bivaka, provedena na kiši i hladnom vjetru, povukli se iz stijene. Ove večeri opet smo pod istom stijenom s još trojicom svojih drugova. Svi smo članovi AO »Sarajevo« ali iz različitih društava, Zijo i ja iz »Bjelašnice«, Drago iz »Treskavice«, Braco iz »Igmana«, a Mišo iz »Energoinvesta«.

Po već ranije odredenom planu jedan navez sačinjavamo Drago, ja i Braco, a drugi Zijo i Mišo. Poslije večere odmah lježemo, jer u 4 časa treba da počnemo s usponom. Jedna debela borova grana polako dogorijeva na vatru. Noć se već davno spustila. Ležim i promatram visoke stijene u slabom odsjaju vatre. Moji drugovi već spavaju. Negdje visoko pada kamenje. To su divokoze pošle da se napiju vode s planinskih izvora, za koje samo one znaju. Opjeni svježinom vjetra koji se spušta s visokih prostranstava Čvrsnice i ja sam uskoro zaspao.

8. VIII 1969. GODINE

U tri sata svi smo bili budni. Jutro je bilo dosta svježe i naše vreće vlažne od rose. Na naše iznenadenje i radost, vatra je još uvijek gorjela slabim plamičkom. Dodajem nekoliko suhih grančica i vatra veselo zapucketa. Grijemo se oko vatre, doručujemo i spremamo naprtnjače za uspon. Počelo je i da svijeće i treba krenuti. Uzimam svoju naprtnjaču i polako krećem k ulazu u smjer.

Put vodi preko ogromnih kamenih gromada koje su tu donešene snježnim lavinama, a nešto i erozivnim putem. Već se sasvim razdanilo. Nebo je prekriveno tamnim oblacima iz kojih se svaki čas može očekivati kiša. Oblaci su nas obradovali, ali pomisao na kišu nije nam draga, jer penjanje ovakve stijene po kiši nije uživanje. Neko će sigurno pitati, zašto se radujemo oblacima. Veliki Kuk je jugoistočna stijena i da je vedro, sunce bi nas pržilo kroz cijelu stijenu, pa bi tako bili prisiljeni da trošimo više vode, u stijeni dragocjene. Idemo nenevezani preko kosih polica oko 150 metara lijevo pod neizraziti brid. Tu se navezujemo, zatim napredujemo po bridu oko 200 metara do malih borića. Na jednoj kosoj polici svi zastajemo da malo predahnemo. Hladno je. Lice mi orosi nekoliko kapi kiše. Pogledom tražim vrh Velikog Kuka, ali ga ne vidim. Skriven je u tamnim oblacima koji su se spustili veoma nisko. Idemo dalje.

Priječimo desno stotinjak metara i ulazimo u procjep iza zuba. Nasuprot zuba nalazi se najteži dio stijene u donjem dijelu Velikog Kuka. Sjedimo u malom sedlu iza zuba. Ispod nas je već preko 500 metara stijene. Braco ulazi u strmi, gotovo okomit žlijeb oko polovinu uzeta i zatim se po klinovima vraća do mene. Sada je red na mene. Ulazim u stijenu po Bracinim klinovima i dolazim pod prevjesni kamin. Stijena je lomljiva i nema mogućnosti da zabijem klin. Idem kroz kamin bez klina, a zatim po strmom bridu na malu policu. Osjećam umor u rukama, kamin mi je zadao dosta muke. Zovem Bracu da krene za mnjom. Uskoro i on stiže do mene vukući sa sobom i naše naprtnjače. Iznad nas je dalje prevjesna razlomljena stijena, lijevo i desno glatke okomite ploče. Odlučili smo da priječimo lijevo i da se pokušamo probiti gore do prvih stabala bora.

Ulazim u strmu glatku ploču. Istog trenutka desno u jednoj pukotini ugledam dva klinia. Da, bili su to stari zardali klinovi koje su tu prije trideset godina ostavili Marijan i Slavo. Jedan klin sam izvadio rukom jer više nije držao. Trideset godina je prošlo od kada ga je zadnji put dodirnula ljudska ruka, a sada se nalazi na mom dlanu. Obuzelo me neko čudno uzbudjenje i radost. Uzimam klin za uspomenu i stavljam ga za pojaz.

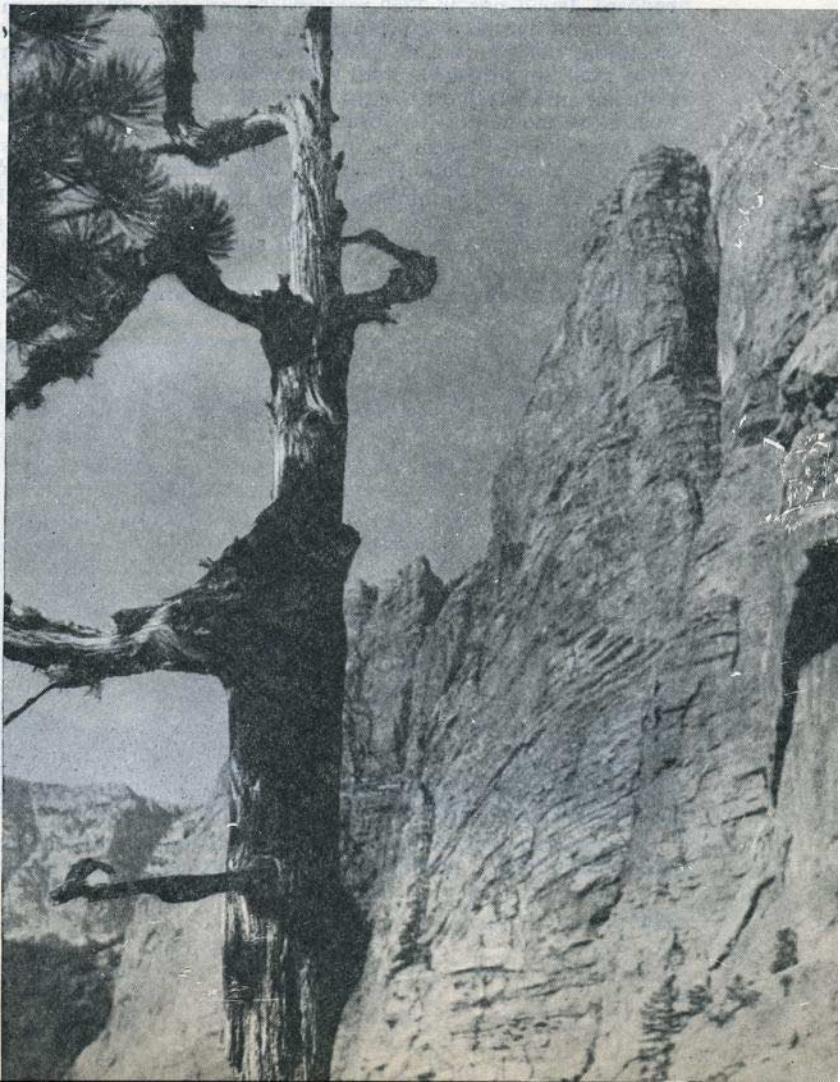
Idem dalje u priječnicu. Ploča je glatka, okomita, nema oprimaka za ruke, a ispod mene je gotovo 600 metara praznine. Tučem jedan klin. Dva metra dalje pokušavam zabiti i drugi, stojeći na maloj izbočini. Poslije više pokušaja to mi polazi za rukom. Stavljam ljestvice u klin i krajnjim naporom izlazim na nešto lakši teren.

Tu pravim sidrište i zovem Bracu da krene. Braco napreduje polako vukući naše naprtnjače dok ga ja osiguravam. Obadvojica stojimo jedan kraj drugoga i gledamo se. Lica su nam oznojena i umorna, ali zadovoljna. Danas ne će više biti ovakvih problema kao ova priječnica za nama. Dvadesetak metara iznad nas nalazi se prvo stablo crnog bora. Braco ubrzao izlazi do tog stabla. Dalje opet idem ja i izlazim na malu zaravan među borovima. Tu se svi sačekujemo. Uzimamo vočni sok, malo lješnika i čokolade. Nadoknadujemo izgubljenu snagu.

Dalji uspon nema nekih posebnih tehničkih problema i napredujemo mnogo brže. Idemo pošumljenim bridom. Drago ide prvi. Oblaci su se malo razišli i po njihovom kovitlanju na vrhu stijene zaključujem da gore počinje puhati vjetar. Jako je zahladnilo, a sjeverni vjetar je sve jači. To me raduje jer sjeverac redovno donosi lijepo vrijeme. U 13 časova stižemo pod sedlo ispod samog stupa Velikog Kuka. Poslije 14 časova penjanja svi smo prilično umorni. Među stablima crnog bora uređujemo mjesto za bivak. Kada smo pripremili bivak, skupimo malo drva da naložimo vatru. Svi prozebli, skupljamo se oko vatre. Pričam o proteklom danu, kako je ko doživljavao pojedini dio stijene za vrijeme uspona.

Dolazi veče. Sunce polako zalazi i topi se u plavoj večernjoj izmaglici koja leži iznad tihih dolina Čvrsnice. Posljednji zraci sunca dodiruju sam vrh Velikog Kuka. Sutra, ako sve bude proteklo kako treba, bit će moć gore na vrhu koji sada bliješti na suncu kao da je od zlata. Sunce je zašlo. Ispod nas Diva Grabovica, utonula u tamu, sniva. Spušta se tiha planinska noć. Nebo je čisto i zvjezdano. Sa vrhova puše lak povjetarac noseći sa sobom miris kadulje i borovih iglica.

Umotan u bivak-vreću ležim, promatram grane borova koje se njišu iznad mene i uživam u toj ljepoti koja me okružuje. Razmišljam o stijeni Velikog Kuka i o onima koji su do sada prošli kroz nju. Do sada je 7 članova Alpinističkog odsjeka »Sarajevo« prošlo kroz ovu stijenu. Prije tri godine stijenu su prošli u prvenstvenom smjeru, osim izlaznog dijela, naši drugovi Ilija i Hajro. Mislim na ostale drugove i druga-



U stijeni Velikog
kuka 9. kolovoza
1939. godine
Foto: Marijan
Dragman

rice iz Odsjeka što nisu ovdje s nama, da skupa dijelimo ovu ljepotu, umor i radost poslije uspona. Veliki Kuk stoji i čeka. Vjerovatno će neko od nas opet stupiti u ovu stijenu i povesti sa sobom nekog ko bude želio da upozna njene tajne i ljepotu.

9. VIII 1969. GODINE

Budimo se u 6 časova. Nebo je vedro, s malim paperjastim oblačićima. Sunce polako počinje da obasjava sam vrh Velikog Kuka. Stijena je prilično hladna i prsti bride. Poslije doručka krećemo u pravcu sedla. Penjemo se preko vertikalnih ispučalih ploča iz kojih raste poneko stabalce bora. Poslije dvije dužine užeta stižemo na sedlo. Pravo iznad nas diže se stup Velikog Kuka. On će ubuduće biti meta naših penjača. Poslije kratkog predaha Drago kreće naprijed. Prijeko desno preko kosih lomljivih ploča oko 150 metara.

Daleko pod nama je Diva Grabovica, već sva u suncu. Iznad nje se kovitlaju jutarnje magle nošene hladnim strujama, koje se spuštaju sa Strmenice i Mezića stijena.

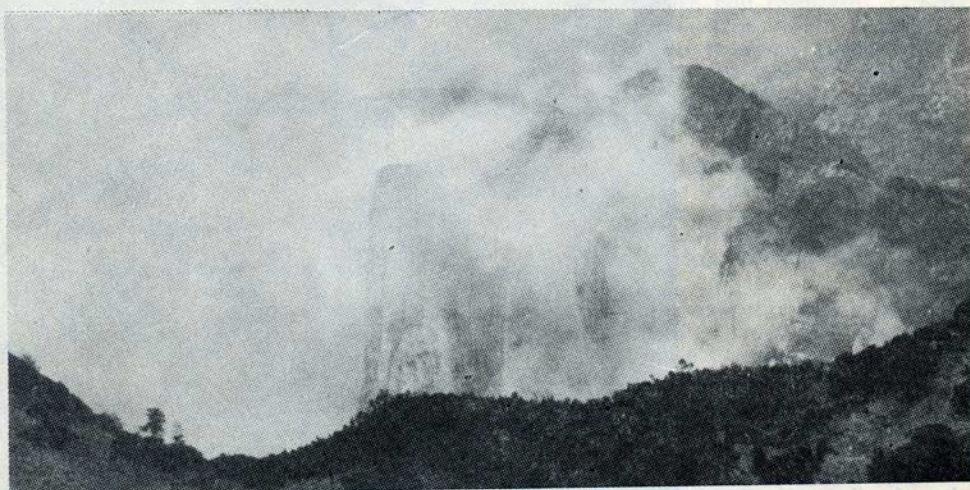
Gledam prema izlazu iz stijene. Još 200 metara dijeli nas od vrha, a gore su naši drugovi i prostrani travnati pašnjaci koji se kupaju u suncu i rosi. Stijena je teška, gotovo vertikalna, a mi jako umorni. Drago ide prvi. Iako je svaki metar uspona patnja, on uživa u usponu. Ja i Braco ga gledamo i šutimo. Šta da se kaže? Njegovim odmjerenim i lakin pokretima sve je rečeno. Penje kao neki naš vršnjak, a njemu će uskoro biti pet desetljeća života.

U 16 časova stojimo na vrhu Velikog Kuka. Poslije dva dana provedenih u stijeni napokon smo gore. Stišemo ruku jedan drugom i grlimo se. Svi smo umorni i jako radosni. Ispod nas je 1350 metara stijene. Oko nas suncem obasjni vrhovi Čvrsnice i prostrane livade. Gazimo duboku planinsku travu i krećemo prema kući na Vilincu. Zastajem na trenutak da još jednom prije mraka pogledam taj veličanstven bedem. Kroz misli mi prolaze svi oni teški trenuci koje sam doživio za vrijeme uspona. Ovoga puta mi smo pobijedili Veliki Kuk, ali ni jednog trenutka ne gubim iz vida i mogućnost da se moglo desiti i obratno.

Idemo dalje. Suton se polako spušta na golemo prostranstvo Čvrsnice. Vjetar iz daljine donosi blejanje ovaca i viku čobana koji se vraćaju svojim katunima.

Sjedam pred planinarsku kuću na povijenu granu klekovine i gledam: Veliki Kuk, Pestibrdo i Pločno, čije vrhove miluju posljednji zraci zalazećeg sunca. Sve je tih i prozračno. Vrhovi se polako gube u plavoj večernjoj izmaglici i planina tone u noć.

Toga časa bio sam neizrecivo umoran i sretan.



Magla u Velikom kuku

Foto: Velibor Stanišić

Zapisi o mosorskim lugarima

Dana 2. rujna 1967. godine bilo je rano poslijepodne, a dan lijep i vedar. Pamtim i toplo sunce koje je obasjavalo mosorski krš nagnjući zapadu. Izašli smo iz autobusa u Gornjem Sitnom, selu pod glavnim masivom srednjeg Mosora. No, prije nego što produžim, treba spomenuti da su mi društvo pravila dva stara splitska planinara. Stara po stažu i planinarskoj aktivnosti, ali i po godinama života ne baš mnogo daleko od te kvalifikacije. Da se ne bi osjetili pogoden drugim dijelom te moje tvrdnje, ne ču im spominjati imena, premda su ona u mom srcu i na vrhu moga pera. Bit će dovoljno ako kažem da smo toga poslijepodneva sačinjavali trojku koju je pred mnoge i mnoge godine planina zbljžila i povezala u neraskidivo drugarstvo i prijateljstvo. Neću ih spominjati ni za to jer ču ovdje navoditi imena ljudi druge jedne kategorije. Izadosmo, dakle, iz autobusa i udosmo u kuću sadašnjeg domara planinarskog doma »Umberto Girometta« na Ljuvaču. Prije no što smo ušli u njegovu kuću dozvali su starog Antu Grujicu, nekadašnjeg lugara iz vremena profesora Giromette i — moje mladosti. Nije me odmah prepoznao, ali kad sam mu rekao tko sam, poljubio mi je ruku i rekao: »A, dobri moj gospodine...« Prekorio sam ga što mi ljubi ruku, ali i sebe što nisam bio hitar da to spriječim, a stid me je bilo i od onoga »gospodina«, ali, eto, sve skupa je ispalo nekako spontano i iskreno i ništa se nije dalo uraditi — forme radi! Mi smo zatim ušli kud smo bili namjerili, a nešto kasnije došao je i on k nama, pa smo razgovarali. Podsjetio sam ga na razne doživljaje i pojedinosti iz sada već davnje (bar za ljudski vijek) prošlosti, pa je počeo da priča o svojim susretima s profesorom Giromettom i prvim splitskim planinarama. To je bio moj susret s njime poslije više od dvadesetak godina neviđenja. Gledao sam ga s nekim neobičnim ganućem u srcu, a video sam da me i njegove, od starosti prilично ugasele oči, promatraju. Po izgledu sličan onome iz davnih vremena: visok, suh, ponešto pognut. No vrijeme ga je smežuralo, još više osušilo, a nešto ga često nagoni da kašlje. Sve u svemu obične staračke boljke! Tada sam mu poželio dug život i da se još mnogo godina vidamo i sretamo. Mi smo krenuli k domu na Ljuvaču, a on se vratio svojoj kući. Godinu i po kasnije, travnja mjeseca 1969. posjetio sam ponovno starog Antu. Ma da smo bili zašli u drugu polovinu travnja, s Mosora nas je bila otjerala jaka bura praćena susnježicom, od koje su se za tili čas posrebrile sure mosorske stijene, a planinski greben, bogme, dobro zabijelio. Stari lugar je ležao u krevetu u svome sobičku. Nećak mu, Duje Grujica, sa žalošću i negodovanjem pričao nam je pred njim kako »stari leži u krevetu cijelu zimu i neće da ustaje«. Starac, osjećajući prekor, branio se i pravdao da leži jer ne može inače da se ugrije i obećavao i svom nećaku i nama da će ustatiti »čim ugrije« i da će sjediti pred kućom »na suncu«. Toga puta sam ga ja poljubio, u čelo. I meni je to došlo spontano kao ono njemu 1967. godine kada me poljubio u ruku.

Zašto baš ovako i o ovim zakašnjeljim susretima pišem? Kuda zapravo »šibam«, kako bi to lijepo ili nelijepo rekli naši stari?

Penjući se tako na planine i hodajući njima godinama i decenijama mi doživljavamo, pamtim, pa ponešto i kažemo ili napišemo. Planinari dosta toga znaju i upamte. Mnogo je toga vrijedno da se napiše. A bude i lijepo napisano. Opisuju se izleti, usponi, planine, doživljaji, pa i poneki susreti. Piše se katkada o drugovima s kojima sve to doživljavamo. O drugim planinarama koje kretamo u planinama. Spominju se i opisuju više ili manje važne ličnosti, ali najviše iz reda planinara. Katkada se spomene neki učenjak ili prirodoslovac. Međutim, čini mi se, malo se piše o onim ljudima koje takoder sretamo u planinama, ali bez kojih ne bismo mogli da planinarmo i bez čije pomoći ili gostoprimgstva ne bismo se mogli održati ili kretati u planini. Čini mi se da smo baš takvim ljudima ostali mnogo dužni. Dugujemo im mnogo u materijalnom, a još više u moralnom smislu. Dugujujemo im zahvalnost, pa se za to u svojim sjećanjima moramo češće sjetiti i njih.

U takvu kategoriju ljudi spada i stari davno već isluženi mosorski lugar Ante Grujica, popularno zvani »Šćanguz«. On je u svome zvanju naslijedio lugara Andriju Perićića iz istog sela. Nedavna proslava sedamdesetgodišnjice planinarstva u Zadru sjetila me činjenice da su zapravo prapočeci planinarstva u Dalmaciji vezani

uz pomoć koju su ovi lugari ukazivali praninarima. Da je baš tako, svjedok je Alfons Pavich (Pavić) »plemeniti« Pfauenthal, jedan od članova i osnivača Planinskog turističkog društva »Liburnija« u Zadru, prilikom svoga obilaska planine Mosor početkom ovog vijeka:

»...zadnja pô sata puta penje se sâ sjeverne strane Kunjevoda a na ovome dijelu tako je teško držati se u ravnovjesju, kako ja u dojakošnjim mojim izletima nijesam još nikada bio kušao. Ovdje je vapnenačko tlo tako ispresijecano i prelošu oštreda, da je greda na gredu nabačena. Litice, preko kojih se treba penjati, tako stoli i alpinski štapovi na ovoj ljeti, bili bi uprav pogibeljni, te se najbolje držati omakne noge, ili bi ruku prelomio, ili glavu razbio. Ja sam kroz ove dane obuo lagane postole, pa se u ovakvoj ljeti držao za ruku snažnoga lugara Andrije Perića iz Gornjeg Sitnog. Šljeme Kunjevoda od takovih je greda sastavljen, da se na njemu ne može niti nekoliko koraka običajno hodati.«

Poučno i ganutljivo. Puno neke starovremenske naivnosti koja za srce hvata. Riječ je, naime, o vrhuncu Kunjevodu s koga je spomenuti Pavich-Pfauenthal u srpnju 1905. godine crtao panoramu Mosora i vidike s njega. Neka osjećajnost me sili da kažem, mada to ne spada u intenciju ovoga zapisa, da sam još tridesetih godina mogao jasno pročitati na dva mjesta ubilježeno crvenom bojom:

A. pl. Pavich 9. VII. 1905.

To su, sigurno bili najstariji planinarski tragovi na Mosoru. Danas su vrijeme i nevrijeme sasvim izbrisali taj krhki spomenik. No, kako vidite, bez pomoći »snažnog lugara« nije se moglo. On i njegovi nasljednici, a i mnogi drugi skromni, poznati, a još češće nepoznati stanovnici planina, pomogli su planinarstvu u Dalmaciji da učini svoje prve nesigurne korake.

Lugar Ante Grujica je pratio sve najranije planinarske izlete na Mosor. Pratio i pomagao planinarama. Ako ih i ne bi u stopu pratio, što je vremenom sve rijede činio, onda bi ih sačekivao u lugarskoj kući pod Kunjevodom (940 m) i tu igrao ulogu domaćina, a po potrebi i ulogu momka za sve, ili kako se danas kaže: kurira. O tome svom radu za planinare i toj svojoj ulozi bio je uvijek spreman da priča, pa mi je i onoga dana, kad sam stajao kraj njegovog kreveta, pričao kako je jednom, kad je profesoru Girometti i njegovim planinarama ponestalo duhana, otrčao usred noći u selo Žrnovnicu. Ovdje treba na čas prekinuti, uhvatiti daha, kao što je to radio i stari Grujica, i napomenuti da selo Žrnovnica leži duboko u dolini, skoro na razini mora. Grujica je u zoru bio opet u šumarskoj kući noseći cigarete. »Šta je to onda bilo za mene?« veli stari lugar, dok neka vatra sija u njegovim starački obambrlim očima. Ja bih, kao planinar, ovdje dodoa da je zaista čudnovato kako su reminiscencije pa i želje starih lugara, čobana i uopće stanovnika planina koji su bili naši domaćini ili nam u planinu bili od pomoći, vezane uz duhan. Najdragocjeniji poklon takvim ljudima i najželjenija naknada za njihov trud bile su od vajkada cigarete.

Negdje od ranog proljeća 1930. godine počeo sam stalno posjećivati Mosor, pa sam tako vrlo često provodio dane i noći u šumarskoj kući na Užinskoj kosi, koju su splitski planinari nazivali kratko i od milja »lugarnica«. Tako sam imao prilike da budem gost lugara Ante Grujice, jer je jedino on ovlašten da otvara to, u ono vrijeme jedino uređeno, sklonište na Mosoru. Trčalo mu je samo, bilo na koji način, poručiti da dolazimo i on bi nas sačekivao u kući, palio peći, užigao petrolejsku lampu, potpaljivao vatru u štednjaku u kuhinji, grabio vodu iz cisterne, kuhao nam čaj. Ukratko, sve što treba.

Samo jednom, koliko se sjećam, iznevjerio je naša očekivanja i nije se odazvao pozivu. Bilo je to 24. lipnja 1933, kad smo nas desetak — u ono vrijeme mlađih planinara — krenuvši u prvim poslijepodnevnim časovima pješice iz Splita stigli na Užinsku kosu upravo kad je nadolazila noć. Lugarnica je bila zatvorena, a mi — ni pet ni šest — već u prvi dolac iza Lugarnice gdje su se nalazile staje Gornjositnja na. Staje su veće ili manje kolibe sa čvrstim zidovima od naslaganog »kiklopskog« kamenja, sa, začudo, slabašnim krovom od ječmene slame, koji je svojom slabom konstrukcijom odudarao od glomaznih i kao za vječnost građenih zidova. Provalismo vrata prve staje koja nam se učinila zgodna i u njoj prenoćismo zavukaviš se u slamu. Pred zoru smo drhtali od zime.

Pogodite u čiju smo staju tako beskrupulozno bili provalili? U staju lugara Ante Grujice! Ne znajući, naravno, da je njegova. Kad sam mu, prilikom našeg



Mosor 24. XI 1929. Prof. Umberto Girometta, predsjednik planinarskog društva »Mosor« govorio prigodom svečanog polaganja temeljnog kamena za planinarski dom. Stanovnici Poljica dočekali su planinare sa svoje dvije drevne zastave koje su prema tradiciji stare više od 500 godina. Tom prilikom Girometta je rekao: Nismo išli da u gradu gradimo naš dom, već smo evo, kako vidite, došli k vama u ovu golet da ga ovdje sagradimo, da nju oživimo, da je pošumimo, pa da tako unaprijedimo selo i seljaka. Sjetite se, da će ovaj dom biti hram ljubavi prema planini, prema selu i seljaku. Svi oni koji će ovom domu zalaziti, bili ma koje vjere i narodnosti, sví će biti prožeti istim čuvstvima ljubavi prema vama, kao i mi. Stoga u svakoj prigodi treba da prema planinarima iskažete ljubav, susretljivost i gostoljubivost, jer su oni najbolji vaši prijatelji . . .

posljednjeg videnja, i tu zgodu ispričao, starac me je u nedoumici gledao. Učinilo mi se da još i dandanas, poslije skoro četiri decenije, nije zaboravio tu provalu i nije mogao da oprosti provalnicima.

Mosorske staje! Bilo ih je tada sijaset po svima planinskim dôcima. Služile su stanovnicima podmosorskih sela, koji su tada u velikoj mjeri živjeli od planine i za nju bili životno vezani. No, Mosorom je prohujao ratni vihor i to ne kao metafora već u svome pravom strahotnom liku i bijesu. Na planini, ispod i okolo nje, vođene su dugotrajne i krvave bitke. U vatri, u stvarnom požaru, izgorjele su sve staje, pa od njih danas preostaju samo nerazrušivi »kiklopski« zidovi, koji sive u vremenu i zapuštenosti, uklapajući se u suri kameni pejzaž, u ljuti mosorski krš. Gledaoca danas obuzima čemer gledajući te sive ostatke. Izgleda mu da su to ruševine nekih prehistoricjskih naselja, nekakvi ilirski kasteljeri, a ne do nedavna skloništa savremenih ljudi, a po potrebi i planinara. Vrijeme briše ljudska djela i ništi ih. Unizuje ih premazujući ih svojom patinom, ujednačujući ih s okolinom, s vječnom prirodom. Nitko više ne obnavlja ta nekadašnja skloništa ljudi i njihovog blaga, jer savremeni seljak sve više napušta selo, a pogotovo planinu.

Vratimo se na čas Lugarnici, nekadašnjem domenu Ante Grujice, o kome se on dugo godina starao. Taj objekt je za čudo nedirnut preživio rat, dok su svi ostali, a među njima i planinarski dom na Ljuvaču, bili do temelja uništeni. Takve su sudbine gradevinu, kao uostalom i ljudi, čudnovate i — kako bi sujevjerni ljudi rekli — nedokućive! Zla sudbina Lugarnice započela je, na divno čudo, tek poslije rata. Poslije narodne revolucije, u prvim danima intenzivne obnove ratom opustocene zemlje. Izbjegavši ratna pustošenja rušena je i srušena u miru. Svojevrstan paradoks! Kad su stanovnici Mosora i Podmosorja osjetili da više нико ne vodi nadzor nad tim objektom, da je svatko digao ruke od njega, počeli su ga pomalo rušiti i kroz nekoliko sezona potpuno ga do temelja srušili. Lugarnica je tada doživjela onu istu sudbinu koju je u momentu propasti stare Jugoslavije bilo doživjelo mosorsko sklonište na planini Kamešnici, zvano »Sklonište profesora Giromette«. Njega su prosti raznijeli i opljačkali seljaci iz Livanjskog polja u trenutku bezvlašća. S Lugarnicom na Užinskoj kosi dogodilo se to isto, samo ne odjednom, već postepeno. Kao da su pljačkaši — jer drugoga izraza za takovo djelo ne možemo

naći — opipavali puls planinara i vlasti u to doba, pa kad su osjetili da bilo ni jednih ni drugih ne kuca u prilog Lugarnice — opljačkali su je i raznijeli.

Prvo oštećenje šumarske kuće na Užinskoj kosi opazio sam zajedno s jednim od dvojice splitskih starih i aktivnih planinara koje spominjem na početku ovog zapisa, 25. travnja 1946. g. Dne 21. kolovoza 1950 — na izletu sam tada bio sâm — Lugarnica je već bila u očajnom stanju. Dvije godine kasnije mogao sam samo konstatirati: »Lugarnica je u strašnom stanju!« Opet nakon godine dana, 27. kolovoza 1953, zapisao sam u svoj planinarski dnevnik:

»... Stigao do ruševina Lugarnice... Ruševine su u žalosnom stanju. Prošle zime mora da je vjetar oborio dimnjak koji je zatrpan hodnik. Svake godine, kod svake posjeće Mosoru, pratim i utvrđujem žalosni proces propadanja ove nekakve čvrste, prijatne i planinarima mile građevine. Ove godine navršit će se 50 godina od njene izgradnje (septembra 1903). Nadam se da će je splitski planinari ipak obnoviti...«

I nisam se prevario! Obratit će se ponovno svome dnevniku i zabilješci od 18. kolovoza 1954. g.:

»... u 12 sati i 20 minuta stigao sam na Lugarnicu...«

Oprostite mi, splitski planinari su uvijek, ne gledajući na jezičke fineze i ko-rektnost u izražavanju govorili, a i sada to čine: »idem na Lugarnicu«, »stigao sam na Lugarnicu«, pa to činim i ja.

»... i tamo našao omladince-planinare...«

Pošto sam se zarekao da u ovome zapisu ne će spominjati drugih imena osim stanovnika planina koji su nam pomagali, dočekivali i bili nam domaćini, to prešćujem imena tih omladinaca premda su neki od njih danas vrhunski planinari ili alpinisti. Nastavljam:

»... Konačno — izgled Lugarnice je utješniji. Priprema se njena rekonstrukcija. Omladinci su očistili ruševine, ostatke trulih greda... tucaju kamen i pripremaju ga za beton...«

Zašto sam napravio ovu prividnu digresiju i počeo pričati o agoniji, smrti i ponovnom uskršnju nekakve šumarske kuće na Užinskoj kosi u planini Mosoru?

Splitski Mosoraši, ako budu pročitali ove retke, razumijet će me potpuno. Ostali planinari ili će me razumijeti djelimično ili će bar nastojati da me razumiju.

Lugarnica*) je duboko prirasla našem srcu. Ona je kolijevka planinarstva u Splitu i srednjoj Dalmaciji, najstariji planinarski objekt na dalmatinskom primorju. Nju je koristio i sa simpatijom podrobnog opisao još 1905. spomenuti Pavich, tada »c. k. podpredsjednik namjesništva u. m.«, jedan od prvih mosorskih planinara:

»Šumarska je kuća iz samog kamena, čvrsto građena i lijepo razdijeljena. Lijevo se nahodi soba s jednim prozorom i peći za grijanje, kuhinja, te spremnica za jela, u kojoj je bunar s dobrom vodom. Po srijedi ide hodnik a njemu s desne nalazi se oveća soba također s jednim prozorom, a uz ovu straga zahod. Pod krovom na tavanu uređene su prostorije za lugara...«

Prostorije za lugara na tavanu! U to doba je u tim tavanskim prostorijama noćio »snažni lugar« Andrija Peričić, koga sam ja tridesetih godina poznavao kao onemoćalog i oronulog starca. U njegovoj sam kući u Gornjem Sitnom nekoliko puta noćio da bih najkraćom ali i najstrmijom stazom, usjećenom u živu liticu, što brže stigao na Ljuvač ili na vrhove centralnog Mosora.

Andriju Peričića davno već prekriva crna i škrta mosorska zemlja, ali njegov prvi naslijednik, Ante Grujica, još živi u svome selu i mislim da zasljužuje više nego što mogu da mu znače ovi moji reci. Ali ja više od ovoga ne mogu da učinim ni za njega ni za one brojne stanovnike naših planina koji su meni i mojim drugovima iskazali i učinili bezbrojne i neprocjenjive usluge.

Mogu samo da ih se sjetim i sjećam s dubokom zahvalnošću.

*) Upotrebljavam naziv »Lugarnica« ili »šumarska kuća« jer su oni bili u upotrebi u vrijeme o kome pričam. Danas se obnovljena i planinarstvu vraćena kuća zove »Sklonište Ljube Uvodića-Razina«, omladinca i predratnog člana HPD »Mosora«, palog u narodno-oslobodilačkom ratu.

Planinarske marginalije

XXVIII. VELEBIT U PJEŠMI

Neke su hrvatske planine omiljeni motiv (mogao bih reći i rekvizit) romantičnog rodoljubnog pjesništva što je vladalo u hrvatskoj literaturi XIX st. sve do pokreta Moderne na prijelazu stoljeća, a i dalje. Planine — one krševite i vrletne što su nalik bedemima iznad hrvatskih obala, a među njima Velebit na prvom mjestu — javljaju se u romantičnoj imaginaciji kao kulise snažnih i slikovitih povijesnih prizora, kao simboli domovine (u nacionalno-romantičnoj identifikaciji zemlje i naroda), njene sudbine, njenih borbi, nada i pobjeda, rijetko kao doživljaj aktivnog prisustva ljudskog trenutka u dugom trajanju planinskog prostora, obično kao literarna slika, možda tek dekorativna kulisa ili, ipak, dublje doživljena scenerija — svakako više dvodimenzionalna pojava na obzoru lektire ili putovanja nego prostorna struktura.

Jedan od takvih pjesnika, danas već dosta zaboravljeni, ali za književne stručnjake ipak ne baš sasvim minorni pisac, Ante Tresić Pavićić (1867 — 1949). Pripadao je nizu politički angažiranih hrvatskih pisaca kao što su npr. Ante Kovačić, August Harambašić, Eugen Kumičić. Kao vatreni pravaš nesumnjivo je snažno doživio smrt Ante Starčevića, osnivača i žive legende pravaštva i nosioca pravaškog mita o hrvatskoj sudbini.

Listajući pravašku štampu, naišao sam i na njegovu pjesmu »† dr. Ante Starčević« (»Hrvatsko pravo«, 29. II 1896. i »Hrvatska domovina« — »Dru. Antunu Starčeviću« — 4. III t. g.). U toj opsežnoj pjesmi, napisanoj na dan Starčevićeve smrti (28. II), spaja se domoljubna stihotvorna inspiracija s pravaškom nacionalnom mitologijom. No jedan njen dio — četiri strofe — nisan čitao kao historičar nego kao planinar, jer govori o Velebitu. Pjesnik razvija svoju temu u nizu digresija, među njima je i 16 stihova (dosta slobodnih i dosta hrapavih rima), što ih možemo doživjeti i kao zasebnu pjesmu o Velebitu, primjereno tadašnjem pjesničkom izražavanju. Zbog toga ih ovdje i bilježim (da još spomenem prije čitanja: »borej« je naziv za sjevernjak — prema imenu starogrčkog boga sjevernog vjetra):

»Oh , Velebite, velebna planino,
Po tvojih vrsih viju se oblaci,
Po gudurah se gromi ore,
Munje ti ciepaju kršne hridi;
Grozovito ti šibika bočine,
Da zviedre drhću, kosami boreja,
Uz grozan zvižduk, kopaju ti
Temelje valovi mora bučna.
A ti viek stojiš stalan, nepomičan,
Izazivajući bjesnalu prirode,
I put nebesa dižeš čela
Ponosna hrastovi ovjenčana;
U svojih ždrielih, gdje no još nikada
Ne stupi nogu hrvatskih dušmana,
Slobodu štiteć našeg roda,
Rađajuć uskoke i hajduke.«

Ovdje se još može spomenuti da autor, varirajući dosta komplikirane alegorije, što više nalikuju digresijama nego skladnom sklopu metafora, još jednom spominje Velebit, u šest stihova, podsjećajući nas njihovim ugodnjem, da se okušao i u prevodenju Dantea (iza četvrtog stiha promijenio sam tačku u zarez):

»... Kako no zalazi
Pastiru mladom ličkome sunaše
Za Velebita rujne hridi
Dubokim otajstvom ovjenčane,
Koj ne zna što se za njim sakriva,
Već maštom čudne pomišlja prostore.«

XXIX. DVije PLANINARSKE DJEĆJE SLIKOVNICE

Još nije kasno — budući da se mogu naći u knjižarama — kazati koju riječ o dvijema dječjim slikovnicama s planinarskim sadržajem. Prva, »Maja u planinama«, pripada seriji slikovnica o djevojčici koja na njihovim stranicama provodi zavidno raznoliko i zanimljivo djetinjstvo. Ta živahna, simpatična i lijepa francuska djevojčica, stara desetak godina, koju je u našoj zemlji naturaliziralo čak pet izdavača (među njima i zagrebačka »Mladost«), osobito voli putovanja i boravak u prirodi (»Maja i četiri godišnja doba«, »Maja na logorovanju«, »Maja na moru«, »Maja na brodu«, »Maja u avionu« i dr.), pa je tako provela i vrlo ugodne zimske praznike negdje u Alpama njemačke Švicarske. Iz malog mjesta sa zanimljivom starinskom arhitekturom odlazi, zajedno s više prijateljica i prijatelja, gondolskom žičarom u zimsko-sportski centar. Sudjeluje u skijaškom natjecanju, pobјeđuje na takmičenju u spustu, sanjka se, vozi se skijaškom žičarom i u saonicama s konjem, skliže se na zaledenom jezeru. S bratom, prijateljicom Jasnom i psom Žućom polazi na pravi planinarski izlet, visoko u goru do osamljene pastirske kolibe gdje provode večer u pravom planinarskom raspoloženju: vatra na ognjištu i kotlić tople juhe, cipele se suše, meko žuto svjetlo svijeće, usna harmonika, a vani snježna ali svjetla noć. Doživljaj zadovoljstva i drugarstva. Jednostavna priča ispričana nevelikim tekstrom G. Delahaya i nizom slika živilih boja M. Marliera. Sve je dosta uljepšano — baš kao u priči. Zgodna lektira za planinara-roditelja i njegovo dijete. No šteta je što nema takve slikovnice o našim planinama.

I druga je slikovnica stigla iz Francuske (autor: Alen Gre) preko Sarajeva (izdanje »Veselin Masleša«, 1967), a donosi priču koja objašnjava niz pojmove o planinama i planinarima. Pripada seriji od šest slikovnica slične opreme i namjene. Valja istaknuti da je vrlo lijepo ilustrirana. Umjesto uljepšanog realističkog stila slikovnice o Maji, ovdje nalazimo blagu, pomalo šaljivu i vrlo ugodnu stilizaciju. I ovdje priča počinje putovanjem u planine, gdje čika Marko objašnjava Goranu i Biljani sve što ih zanima. Tako se pomoću ilustracija govori o oblicima visokog planinskog reljefa, životu u planinskim selima, drveću i cvijeću, životinjama, načinu života brđana, biljnim visinskim zonama, pa dalje o zimskim sportovima (uključujući ponešto o tehniци skijanja). Posebno je objašnjen »drugi sport u planini: alpinizam«. Nažlost, alpinizam je stvarno prikazan samo kao sport i to na takav način da se čitaoca zapravo odvraća od njega. Kako kaže čika Marko, »alpinizam nije tako praktičan (! — op. V. O.) kao skijanje, jer zahtijeva mnogo veći tjelesni napor, a i zbog opasnosti kojoj se alpinist izlaže«. Spomenuto je doduše, da alpinist mora biti hrabar i oprezan, ali samo zato što na svakom koraku može nastradati. Razumljivo je stoga što Biljana opaža samo opasnost od vrtoglavice, a Goran radije ostaje kod sanjkanja. Te se stranice ipak mogu iskoristiti za objašnjenje nekih pojmove. Nacrtana su dva načina sruštanja pomoću užeta, penjački pribor i alpinist u zimskoj opremi (uz opise svojstava odjeće i obuće). Neki nazivi, kako se to obično dešava, ne odgovaraju onima što ih upotrebljavaju naši alpinisti (capin-cepin, čekić-kladivo, kopča-karabiner, klinovi za penjanje po ledu — dereze). Dalje se još govori o opasnostima u planini, planinskoj pomoći (tj. gorskoj službi spasavanja), uspinjači (žičari) i zupčanoj željezničici. Šteta je što nema ni riječi o samom planinarstvu kao posebnom i složenom vidu odnosa između ljudi i planina.

Ta lijepo opremljena slikovnica ima s planinarskog gledišta i nedostataka. Pored nje još više treba žaliti što nema slikovnice o našim planinama (s njihovim posebnim osobinama i pojавama) i o planinarstvu (s alpinizmom i nizom drugih posebnih aktivnosti) kakvo se razvilo u našim uvjetima.

Prvi zabilježeni izlet na Sovsko jezero

Iz »planinarske prehistorije« Slavonije

U godini kad se navršava 75. obljetnica organiziranog planinarstva na području Slavonije (1895. osnovano je u Osijeku Planinsko društvo »Bršljan«, prvo u Slavoniji i prvo izvan Zagreba u Hrvatskoj) nije na odmet da se podsjetimo i na ono razdoblje »planinarske prehistorije«, odnosno vremena kad je izlazak u prirodu, u gore, bio još posve neplaninarski, ali je već pobudivao želju za gorskom netaknutom prirodnom, za kretanjem u njoj, za posjećivanjem teško dostupnih brdskih predjela. A u vrijeme kad je saobraćaj bio još tako reći u povojsima, pojma »teško dostupnog« bio je posve dugački nego danas...

Razmotrit ćemo stoga jedan izlet na Sovsko jezero u Dilj-gori, značajan po tome što je prvi opširno opisani izlet ne samo na to jezero, nego i u slavonske gore uopće, a i zato što potječe iz pera istaknutog hrvatskog političara, književnika i javnoga radnika, odvjetnika glasovite brodske obitelji Brlić, Ignjata Brlića (1834—92). Izlet je bio 15. srpnja 1886. — dakle u godini kad je u Zagrebu već 12 godina djelovalo Hrvatsko planinarsko društvo, ali kad se tek raspravljalio o potrebi da se odlazi i izvan kruga gora oko Zagreba, a organiziranog planinarstva u Slavoniji još nije bilo. Te iste godine u »Obzoru« (br. 169 od 27. srpnja 1886.) u podlistku objavljen je opis tog puta pod naslovom »Izlet na Sovsko jezero u Dilj-gori iz Broda na Savi«.

Prije nego što prijedemo na sam opis puta, valja nam reći da je Sovsko jezero i danas preslabo znano, da njegove divlje ljepote na proplancima Dilja nisu dovoljno poznate. Do njega je još uvijek tegobno doći, stoga turista nema, a dolazak do njega ipak ne predstavlja nikakav penjački, pa ni najobičniji planinarski podvig — stoga nema ni planinara.

U uvodu Ignjat Brlić veli: »Davno je da je Luka Ilić Sovsko jezero opisao, niti ga je on niti pozni pisci svojim očima vidili (...) dočim strukovnjački opis tog jezera još i danas manjka.« Na njegove riječi možemo nadovezati da je Sovsko jezero i danas, 84 godine kasnije, gotovo jednako tako nepoznato u širim krugovima kao i u Brlićevu doba, pa možda i kao u vrijeme Luke Ilića Oriovčanina.

Ignjat Brlić u prilično široku opisu počinje s pobudama koje su navele na izlet, ističući da je živeći u blizini Dilj-gore poželio da jezero i svojim očima vidi, pa je to i ostvario kad je dobio posjet iz Zagreba. No nitko nije znao kako se s brodske strane dolazi do tog jezera, pa su — poslije uvjerenavanja, da se može kolima doći za tri sata — krenuli s trojim kolima »u pustolovinu« — bez poznавanja puta!

Opis prvog dijela puta preko Podvinja, Rastušja (Tadijanovićev kraj!), Grabarja i Poderkavljia preskočit ćemo jer nije ni približno planinarski, premda ima u njemu mnogo čega zanimljivog. Nastavljamo onim dijelom gdje su izletinici došli u brda:

»U pitomom Duboviku otpočinimo malo uz šalu i pjesmu, spremajući se odovud u brdske strmine, kojimi nam je trebalo doći do našeg cilja, jezera Sovskog; iz Broda do Dubovika počinje gora i to najviše strma gora; učitelj nam kazivaše, da je pješice puno kraći put na jezero, da se pješice za jedan sat iz Dubovika na jezero doći može, o čemu su se neki naši suputnici na povratku iduć pješice osvjeđočili...«

»...iz Matković male (mahale) dodosmo u Dilj izpočetka zaraso gržljavom hrastovinom, zatim gustom bukovom šumom, donekle priličnim kolnikom, al prema kosi, koja sačinjava među između brodskog okružja i požeške županije, skoro neprolazivim šikarjem, koje nam je lice, haljine, šešire deralo, ne na male neprilike i užas jakog i lijepog spola. Prešavši kosu i političku među, te spuštajući se prema požeškoj dolini, dodosmo opet skoro na zločest, a poslije na bolji kolnik i time za male pol ure od kose hesać do kotla u kom se rečeno jezero nalazi.

Ovo je plitka kotlina, ima poprilici u svemu površinu od 4—5 jutara i okružena je raznovrsnom gustom šumom i šikarjem na rubu; kotlina ima prema sjeveru grlo tj. ova je tu nešto nižja i otvorena tako da u kišovito vrijeme tim grlo voda oticati može; u kotlini nalazi se na uzvišenijih okrajcima komad oranica i nešto izkrčene šikare, a tik jezera obrasla je okrajke ili suhu obalu nizka zelena trava...«

Dalje Brlić citira razgovor sa seljanima iz Sovskog dola kbr. 21, Ivom Radljevićem, koji mu govori o jezeru, nazivima, ribama itd. Kasnije im je s pomoću šešira

(!) ulovio mnogo sitnih riba, a neke su u boci ponijeli za zagrebački muzej. Na povratku su se i izgubili, što ističe zato da bi upozorio na potrebu vođe jer se »lako, osobito na kosi Dilu zabasa« (Brlić nedosljedno piše i Dilj i Dil, njegovo pisanje kao i ondašnji pravopis ostavili smo u originalu, zbog boljeg razumijevanja vremena u kojem se izlet poduzeo).

Završetak feljtona (»Obzor« ga naziva »Listak«) je u stilu planinarskih vodiča:

»Dobrim vodom može se iz Broda na Jezero na kolih doći lako za tri sata; kad se iz Dubovika pješice ide puno je kraći put tamo i natrag, i zato se preporučuje iole boljim pješakom, da na kolih u Dubovik, a dalje na jezero pješice idu.«

Ako nam se danas, iz naše perspektive kad smo navikli da se za nekoliko sati i više stotina kilometara daleko dode — kad ljudi *dalje dospijevaju*, ali *manje vide* — pošto iz Brlićeve opisa izleta, koji ima planinarskih osobina premda planinarski nije, učini i naivno, ne zaboravimo da ni devet godina kasnije prvi izlet slavonskih organiziranih planinara (Osijek — Požega — Velika — Jankovac) nije izgledao bitno drugačije. I da nije bilo izvjesljivosti, ljubavi prema prirodi i želje da se gorski krajevi opisuju u tih predstavnika planinarstva — ne bi bilo ni planinarske organizacije. Zbog toga je Ignjat Brlić zaslužio da planinari upoznaju i tu njegovu »predplaninarsku« aktivnost.

Na Bjelolasici prije više od sto godina

Dvanaest godina prije osnutka Hrvatskog planinarskog društva donijele su poznate karlovačke novine iz druge polovice prošlog stoljeća, »Glasonoša« interesantan članak od svog dopisnika iz Mrkoplja o usponu nekolicine krajiskih časnika i njihovih prijatelja na najviši vrh Gorskog kotara. Nepoznati autor članka dao je interesantan prikaz razgleda s tog vrha, svakako malo preuveličan, no to ni malo ne umanjuje vrijednost članka, pa ga zbog toga u cijelosti i doslovno prenosimo.

U Mrkoplju dne 16. lipnja (1862)

Dne 9. t. m. sakupilo se puno nas u tom povlaštenom trgovinskom mjestu prispjev u naše kolo i pukovnik ogulinske pukovnije g. Emanuel Knežević sa prečasnim gosp. Arkimandritom iz Gomorja, gdje nas mjestni sudac Anton Cuculić liepim objedom počastio.

Namjera naša bijaše da vidimo divni predjel naše granice u Begovu — Razdolju i posjetimo veliku glavicu naše hrvatske zemlje »Bjelolasicu«.

U utorak t. j. 10. i. m. put pod noge svi skupa do tog našeg hrvatskog Hermona.¹

Do podnožja ove glavice doidosmo jašći, odkud na strmo brdo, sve na okolo gustom šumom obastrto, pješke za cieli sat. Dva sata pred podne stigosmo na Bjelolasicu. Ele strašnoga ti prizora! S početka bijaše vjetra i magla. — Prvi svoj pogled okrenih pram Senju, koji se nevidi, nek morje, i pram Krku, poslav onamo dva vruća pozdrava. — Odazgo vidi se oko hrvatska naša zemlja, Bosna, Kranjska, Štajerska, Istra, Kvarnerski Otoci, Papinska zemlja,² te da nedoidosmo tako kasno gori, nego zorom, vidjeli bismo i Jakin.³

U nizini 800 stopah, kano unuče leži Klek.

O pet sataha poslije podne razišli smo se, g. Pukovnik sa svojimi častnicima putem Jesenka u Ogulin, a mi na čelu nam g. Matkovića kot sudca k našim kućama. Tuj bijaše i satnik g. Ratković, kao član povjerenstva, što no imade opredieliti željeznici put Senja.⁴«

»Glasonoša« br. 53 (2. srpnja 1862.)

¹ Hermon — antičko ime južnog dijela Libanona — Antilibanon.

² Papinska zemlja — dio Italije prije njenog ujedinjenja.

³ Jakin — stariji hrvatski naziv za Anconu, talijanski grad na zapadnoj obali

⁴ Željezna za Senj — U to vrijeme još nije bilo definitivno utvrđeno da li će nova pruga iz Zagreba za more ići preko Kapete za Senj ili preko Gorskog kotara na Rijeku.

Počeci planinarskog skijanja u Hrvatskoj

Zašto dr Franjo Bučar nije uspio s prvim skijaškim tečajem

Prvi skijaški tečaj u Hrvatskoj održan je zimi 1894/95. u Zagrebu na livadama Cmroka, a pod vodstvom dra Franje Bučara koji se kao stipendista tadašnje hrvatske vlade 1894. vratio u Zagreb iz Švedske, gdje je boravio radi izobrazbe u modernom tjelesnom odgoju. Po povratku pridobio je za skijanje nekoliko klizača na ledu, članova Zagrebačkog klizačkog društva kod kojeg je ujedno osnovao prvu skijašku sekciiju kod nas. Pribavivši za svoje učenike skijašku opremu započeo je učenjem skijanja u Maksimiru, a zatim na livadama na Cmroku. Na tom prvom skijaškom tečaju bilo je desetak sudionika, a tečaj je završio nenadano nakon nekoliko nedjeljnih vježbi, jer se jedan tečajac prigodom pada jače ozlijedio. Ovo nam je saopćio dr Milan Dečak, koji je bio očeviđac događaja.

Nakon ovog tečaja nastala je skijaška praznina, a dr Bučar bi se kao jedini skijaš povremeno pojavljivao na skijama prigodom sanjkaških natjecanja, koja je 1906. i 1907. Hrvatski akademski sportski klub priredio na južnoj strani Plješvice i 1908. na cesti na Dugavi kod Samobora. Tom prigodom vidjeli smo da je Bučar kod skijanja upotrebljavao 2 metra dugačak bambusov štap, tada poznat kao »alpenstock«. U vožnji na skijama vidjeli smo ga i poslije sanjkaškog natjecanja na Dugavi. Vozio je cestom i kočio brzinu upiranjem o svoj dugački štap. Osim dra Bučara drugih skijaša u to vrijeme nismo sreli ni na cestama ni na livadama Plješvice ili Medvednice.

Jednom prigodom 1908. godine htio je Bučar zainteresirati juniore HAŠK-a za skijanje, i pokazao im i tumačio sadržaj njemački napisane knjige Austrijanca prof. Zdarskog pod naslovom »Die Alpen-Ski-Schule«. To je bio opis skijaške škole s jednim štапом, koju je zasnovao i propagirao Zdarsky u Austriji. U Švedskoj, međutim, u kojoj je skijanje već u ono vrijeme bilo dobro razvijeno, vozilo se s dva štapa (švedsko-norveška skijaška škola) pa nije bilo jasno kako je Bučar, švedski đak, s dva prešao na jedan štap? O ovom pitanju Bučar u svojim zabilješkama ne daje razjašnjenje. Nameće se sama po sebi pomisao da je on nekom zgodom došao do knjige prof. Zdarskog i da ga je skijaška tehnika Zdarskog kao postarijeg čovjeka toliko zagrijala, da se odmetnuo od dva štapa i prihvatio Zdarskyjev »alpenstock«. U to vrijeme članovi HAŠK-a imali su već u svojim rukama i dobro proučili knjigu Austrijanca Fendricha »Der Skiläufer«. Ona opisuje modernu skijašku tehniku s dva štapa, koja se svojom kvalitetom moderne skijaške tehnike nametnula i u razmjeru kratkom vremenu u Austriji istisnula s terena Zdarskyjevu školu.

Juniorima HAŠK-a bio je prvi učitelj skijanja knjiga »Der Skiläufer« od Fendricha, koju su za vrijeme skijanja držali u rukama i nastojali imitirati kretnje opisane u toj knjizi.

Spretnim mladićima uspjeh nije izostao, a bili su i planinari, pa su već 1909. na skijama doprli do lugarske kuće na Medvednici po metar visokom snijegu, a tadašnji lugar i njegova žena »gospa Marta« nisu se mogli načuditi, kako su ti mlađi momci, inače znanci lugara kao planinari, uspjeli doći do njih, jer po njihovu pričanju već više od mjesec dana nisu vidjeli živa čovjeka kod lugarnice uslijed visokog snijega. Slijedećeg dana sledila je vježba na »Činovničkoj livadi« s Fendrichovom knjigom u rukama kao učiteljem. Tu se po prvi put pokušao »telemark« — skijaški zaokret, elegantno zaustavljanje vožnje. Telemark-tehnika bila je u modi sve do par godina poslije I. svjetskog rata kad ju je istisnula efikasnija, naročito na strminama, kristianija — tehnika.

Uspjeh omladinaca HAŠK-a zainteresirao je i neke druge omladince u Zagrebu, pa se doskora našlo novih desetak skijaša s dva štapa, koji su vježbali bilo na Cmroku bilo na livadama u Šestinama, a prodirali bi na skijama i do Kraljičina zdenca radi spusta od tog mjesta do Šestina preko Cmroka do grada. Vitka i srčana omladina brzo je svladala početničke poteškoće skijanja, pa je nabrzno stekla i sigurnost na šumskim putevima Medvednice, akoprem s mnogo padova.

Dra Bučara nikad nismo sretali ni na Medvednici ni na Cmroku. Kod Zagrebačkog klizačkog društva osnovana je njegovom inicijativom Ski-sekcija. No sam Bučar napominje »da su odbornici bili već malo postariji i komotniji ljudi« te »im

nije bilo ugodno često padanje u snijeg pa su brzo svoje skije objesili na klin ili spremili na tavan». On dalje navodi: »Svake nedjelje poslije podne bilo je puno svijeta na Cmroku, koji su došli da gledaju skijaške vježbe. No kako su vidjeli da mnogi padaju u snijeg, malo je kome došla volja i želja da se zainteresira za tu u Zagrebu posve novu granu sporta«.

Bučar spominje i tečaj skijanja oficira zagrebačkog garnizona koji je on vodio i navodi, da je među tečajcima bilo i onih, koji su znali skijati jer su došli iz alpskih garnizona, gdje se skijanje vježbalo i to po sistemu Bilgerija i Zdarskog. Škola Bilgerijeva moderna je i s dva štapa, no Bučar je ni sada ne prihvata već tvrdokorno ostaje kod starije i manje efikasne Zdarskyjeve škole.

Bučar nije bio planinar, pa kao skijaš priređuje skijaške izlete ravnicom i to prvi preko Stenjevca do Podsuseda (natrag vlakom!), a drugi zimi 1895/96. iz Maksimira na Granešinu i odanle u Sv. Šimun s povratkom preko Gračana i dolinom Sv. Ksavera u Zagreb. Dakle, svladavanje snijega u ravnici pomoću skija!

Da se skijaškom tehnikom kojom je vladao Bučar nisu mogli postići značajniji skijaški uspjesi, ni zainteresiranost omladine, ni skijaška kretanja slična današnjim dostignućima sportskog, pa i planinarskog skijanja, pokazat će i slijedeći događaj. U Mrkoplju je HAŠK 2. veljače 1913. priredio trodnevni skijaški tečaj za početnike kao i za one nešto naprednije, a pod vodstvom poručnika Rikarda Vikerta koji je apsolvirao vojnički skijaški tečaj u Tirolu i bio vojni skijaški učitelj. Kao počasnog gosta HAŠK je pozvao u Mrkoplj u Bučara koji se pozivu rado održavao. Početak tečaja održavao se na nevisokom golom brežuljku podno Čelimbaša gdje je Vikert ponajprije protumačio i prikazao stav skijaša u spustu niz padinu. Vikert i svi tečajci vozili su sa dva štapa, dok se Bučar kao i do sada pojavio s jednim. Kad se među posljednjima i on odlučio da se spusti niz padinu, ispala mu je skija s desne noge na pola padine. Došavši do izgubljene skije skinuo je i drugu i otpješačio u selo. Kad su tečajci stigli u Mrkoplj na ručak, Bučar je saonicama već otputovalo na vlak u Lokve ostavivši pisamce kojim vodstvo tečaja izvješće da je radi hitnog posla morao otputovati u Zagreb.

Iz navedenog može se zaključiti da dr Bučar svojim skijaškim znanjem nije mogao privući interes omladine za skijanje, pa je to bio razlog da je poslije skijaškog tečaja 1895. godine ostala praznina koju je on kao posljednji mohikanac svoje odnosno Zdarskyjeve škole popunjavao. Omladina koja je od skijanja tražila mnogo više nego li je pružalo sanjkanje ili klizanje na ledu, koja je tražila brzu i sigurnu vožnju, sigurno skretanje i zaustavljanje i u najbržoj vožnji, ostala je prema skijanju potpuno pasivna do 1908. godine, kad su omladinci HAŠK-a prihvatali i svladali bar temeljnu modernu skijašku tehniku pomoću navedene knjige i kasnije pomoću odličnog skijaškog učitelja R. Vikerta.

Potrebno je također napomenuti da dr Bučar kao neplaninar nije mario da zimi povede svoje učenike na Medvednicu ili Samoborsko gorje i da ih upozna s prekrasnom zimskom planinskom prirodom. Da je to učinio posigurno bi u skijaške redove doveo omladince planinare, kojih je u ono vrijeme bilo nemalo u Zagrebu. To dokazuje i činjenica, da su sudionici tečaja u Mrkoplju osvojili ne samo Maj-vrh, već nekoliko njih i najviši vrh Velike Kapele, Bjelolasicu (1.553 m).

Skijanje je kod nas u to prvo vrijeme poslužilo za uspone i osvajanje zasnjenih planina, nepristupnih planinarama pješacima. Poslužilo je kao pomoćno sredstvo za zimsko planinarenje, a sve to i s razloga, što moderna skijaška natjecanja — spust i slalom — nisu u to vrijeme bila poznata. Doduše, 1914. godine bilo je priređeno prvo daljinsko natjecanje na skijama u Mrkoplju, no staza se u cijelini kretala brdskim terenom s visinskom razlikom od gotovo 400 metara, što je odgovaralo naročito planinarskim zahtjevima.

Poslije I. svjetskog rata moderno se skijanje razvija velikim zamahom, no poteko se lučiti sportsko, natjecateljsko skijanje od planinarskog, naročito visokogorskog skijanja. Skijaši planinari iz Zagreba u razdoblju od 1919. do 1930. godine izvadaju prvenstvene skijaške uspone, osim već navedenih 1909. na Medvednici i 1913. na Bjelolasicu još i na Risnjak, Viševicu, Vlašić (1928) i na Orjen (1929).

Praznina što je nastala poslije prvog skijaškog tečaja dra Bučara morala je nastupiti kad se uzme u obzir nedostatak njegove zastarjele skijaške tehnike, konzerviranost da primjeni modernu skijašku opremu i s njom napredniju skijašku tehniku, te konačno nedostatak spoznaje estetike zasnite zimske planinske prirode.

Ostaje kao historijski dokumenat da je Franjo Bučar organizirao prvi skijaški tečaj u Hrvatskoj, ali nažalost s jalovim rezultatom.

Pitanja za diskusiju

DRAŽEN JAKĆIN, Zagreb

Centralna planinarska knjižnica

Moderni tokovi našeg vremena zahtijevaju od svih nas, da se prilagodimo mijenjanju, da u građenju našeg samoupravnog sistema, u svim manifestacijama, počeši od kulture pa do sporta, idemo stalno naprijed paralelno sa strujanjima i razvitkom našeg društva. Reforma i pojave koje ju slijede, kao što je na primer integracija, nameće nam se nužno same od sebe. U sklopu toga treba gledati, za neke sigurno i irealnu ideju, koja se iznosi u ovom napisu.

Tko god se želi upisati u neko planinarsko društvo u Zagrebu, zainta može birati: tu su PD »Zagreb-Matica«, »Velebit«, »Željezničar«, »Zanatlija«, »Sljeme«, »Prijatelj prirode«, da nabrojimo samo neka od njih. U pravilu, svako od tih društava ima svoju vlastitu knjižnicu, veću ili manju, kojom se mogu služiti samo članovi dotičnog planinarskog društva. Ako kojim slučajem zatražite koju rјedu knjigu ili knjigu koja obrađuje usku specijalizaciju (npr. alpinizam, spiljarstvo itd.) i ne nadete je u društvenoj knjižnici, a što onda?

Il tražiti po zagrebačkim knjižnicama, ili obigravati oko znanaca i prijatelja. A to je često Sizifov posao, da ne kažemo uzaludan.

Ili, recimo, želite neki strani spiljarski časopis, naravno, u vašem ga društvu nema, odazivate u drugo društvo i samo je pitanje dobre volje hoćete li ga dobiti ili ne.

Takvih primjera ima mnogo.

Mislim da je došlo vrijeme, da se razmislji o osnivanju jedinstvene, centralizirane, planinarske knjižnice, koja bi sakupila sve knjige iz raznih planinarskih društava Zagreba, koja bi na jednom mjestu sakupila sve ono što je do sada razdjeljeno i zatvoreno unutar društava. Takva jedna knjižnica bi mnogo bolje mogla pratiti sve publikacije kod nas i u svijetu, pa bi se planinarska literatura bogatila najnovijim knjigama i periodikom, a što za neke planinar aktuelizacija i svježte novosti znače, nije potrebno ni govoriti. Mnoge vrijedne publikacije bi na taj način bile dostupne svim planarinama Zagreba na jednom mjestu, što svakako u mnogome olakšava stručni rad, i što bi možda uvjetovalo većim zanimanjem za planinarsku literaturu.

Jedna takva zajednička knjižnica, isključivo planinarska, mogla bi svoje knjige ili periodiku iz fundusa posudjavati i ostalim planinarskim društвima širom naše republike, pa bi na taj način i društva u manjim mjestima, koja možda nemaju niti četvrtinu knjiga što ih ima jedno zagrebačko planinarsko društvo, mogla stručnije se baviti planinarskim disciplinama (npr. alpinizmom, spiljarstvom, orientacijom itd.), što bi svakako veoma povoljno utjecalo na kvalitetu planinarskoga našoj republici.

Osnivanjem jedne takve planinarske knjižnice riješilo bi se u mnogim našim društvima i pitanje knjižničara, najčešće neplaćenog

mjesta, volonterskog, dužnost koju često (neka mi oproste knjižničari, ali ruku na srce, zaista je neznatan broj kvalificiranih) vrše nekvalificirani kadrovi, a u tom slučaju nema ni govor o nekom stručnom vodenju biblioteka.

Kako to izgleda u praksi, znate najbolje i sami; morate najčešće tražiti odredenu knjigu, tj. s potpunim imenom i prezimenom autora i naslovom da biste je dobili, i ne možete nikako zatražiti: »Dajte mi knjigu s područja spiljarstva, interesira me što je pisao Hirc o nekoj spilji! — jer voditelji knjižnica nisu sami ne znaju da li imaju ili ne tako neodređeno zatraženu knjigu. A jedinstvenom bici knjižnicom stručni kadrovi mogli odgovoriti na svaki upit, pa čak možda i uputiti na bolju i cijelovitiju publikaciju.

Jedna takva jedinstvena knjižnica se može javljati i kao organizator predavanja, filmskih projekcija i stručnih istupa, što je još uvjek kod nas u Zagrebu problem, jer se dobra, zanimljiva, atraktivna i, ako hoćete, autentična predavanja veoma rijetko organiziraju i nisu dovoljno popularizirana.

Mišljenja sam, da bi o ovom prijedlogu valjalo dobro razmisli i dobro se posavjetovati, jer situacija kakva je danas, sa zatvorenim knjižnicama unutar društava, nije potrebna i znači samo zatvaranje u vlastito dvorište, što se nikako ne slaže s otvorenim i uvjek prijateljskim stavom svih planinara.

A možda bi stvaranjem jedne jedinstvene knjižnice bilo mnogo lakše privući u planinarska društva i omladinu, koja nažalost pokazuje sve manje i manje interesa za takve aktivnosti, mogla bi se omladini usaditi ljubav za prirodu, njene ljepote, za očuvanje onoga što nam je nesebično dala i daje.

Znam i svjestan sam, da će se zasigurno naći mnogo protivnika takve ideje, ili skeptika, da će mnogi pitati — a otkuda prostorija? — ili — a gdje su materijalna sredstva? — ali mislim da bi se sve te poteškoće i problemi mogli riješiti, kada bi se ozbiljno i studiozno prišlo ovom problemu.

Jer, evo primjera, koji naravno ne mora biti i konačno rješenje: ako bi se uvelo u svim planinarskim društvima Zagreba uz redovno plaćanje članarine i plaćanje dodatka u korist knjižnice — neka ta svota bude 5 dinara godišnje, neka 1000 članova uplati tu svotu — već imamo cifru od 5 000 novih dinara.

A u Zagrebu ima mnogo više planinara no što je proizvoljno navedena ova brojka. A ako tome pribrojimo i plaćanje članarine za one koji su u planinarskim društvima izvan našeg grada, a koji bi se služili knjižnicom, tada...

I na kraju, razmislimo o ovom prijedlogu, jer osnivanjem takve knjižnice na dobitku mogu biti samo planinari i šira javnost. Na dobitku ćemo biti svi, i oni koji se sada služimo knjižnicama, i oni koji bi se možda više služili da nisu toliko razdjeljene i orijentirane same na sebe unutar društava.

»Radi brige za Medvednicu pred sud«

Pod gornjim naslovom je zagrebački dnevnik »Vjesnik« objavio u svom broju od 29. listopada 1969. vijest da je Šumsko gospodarstvo Zagreb podnijelo Okružnom sudu u Zagrebu tužbu protiv urednika »Naših planina«, da je počinio krivično djelo protiv časti i ugleda klevetom na stranicama časopisa u članku »Podrugivanje ili još nešto gore?«. Vijest je završila komentaram da se »svi planinari prijatelji Šumske prirode na Medvednici nadaju da će ova tužba konačno riješiti dugotrajni spor o glavnem rekreacionom centru radnih ljudi Zagreba — Medvednici, a svakako u korist planinara i posjetilaca najposjećenije planine Jugoslavije.«

U želji da naše čitaocu što objektivnije informiramo o ovoj zanimljivoj aferi, nasprije donosimo izvod iz spomenute tužbe, Šumsko gospodarstvo Zagreb (potpisani direktor ing. Ante Mudrovčić) u svojoj tužbi podnesenoj 13. lipnja 1969. pod brojem K-485 kaže među ostalim doslovno, da podnosi:

Tužbu protiv Poljak dr. Željka,

glavnog i odgovornog urednika časopisa »Naše planine« iz Zagreba, da je u časopisu »Naše planine« i to u dvobroju 3-4 za mart i april 1969. g. na strani 83 u članku pod naslovom »Podrugivanje ili još nešto gore?« između ostalog napisao: »Nama je razumljivo nastojanje namještnika iz Šumarije da osiguraju svoje osobne dohotke, ali im slobodno možemo postaviti pitanje: Zar je Medvednica njihova prčija, zar je ona namijenjena samo jednoj generaciji, i to njenom neznačnom dijelu koji je zaposlen u Šumariji Zagreb? Zar se njihovo »čuvanje« šuma sastoji u dijeljenju komičnih letaka, dok istovremeno čak iz Bosne dovlače drvosječe, jer sami nisu u

ČUVAJMO ŠUME MEDVEDNICE!

Park Šume Medvednica je najposjećenija planina u Hrvatskoj
izvor svježeg zraka za Zagreb.



Radi zaštite šuma na Medvednici zabranjeno je loženje vatre osim na za to određenim mjestima. Mjesta na kojima se može iznimno ložiti vatra označena su tablama „Dozvoljeno loženje naognjištu“. Vatu i ugnje po ugovoru s vatrogascima potrebno ugasiti. Također je zabranjeno bacanje spustaka. Opuzci bacajući i na drugim mjestima proizvukovali su već više požara.

Planinari i izletnici, čuvajte cjelokupni biljni i životinjski svijet Medvednice! Ne dozvolite oštećivanje drveća i grmlja, šumskog podmlatka i šumskog cvijeća, otkidanje grana i nagrdjivanje kore stabala. Služite se stvarima.

Prijeđeli priode, pomožite nam da se ne ponove požari na Medvednici, od kojih su i ove godine uništene veće površine šuma. Čuvajmo našu Medvednicu!

ŠUMSKO GOSPODARSTVO ZAGREB
SUMARIA ZAGREB

Sumarija
»Zagreb« na
rijeti ...

stanju da posijeku dovoljno stabala? Nisu li dane vuku ovce na čuvanje i nije li bolje da se Šumariji Zagreb oduzme »patronat« nad Medvednicom za koji joj grad Zagreb još k tome mora godišnje dotirati gotovo 30 milijuna dinara?! Već gotovo čitavo stoljeće bori se planinarska organizacija Zagreba i Hrvatske za spas Medvednice, ali unatoč svim nastojanjima šuma na Medvednici stalno naočigled uzmice i stradava.« — dakle, putem štampe je za drugoga iznio nešto neistinito što može škoditi njegovom časti i ugledu, pa je time počinio krivično djelo protiv časti i ugleda klevetom putem štampe.

Tužba završava prijedlogom Šumskog gospodarstva da se okrivljeni dr Željko Poljak proglaši krivim za utvrđeno krivično djelo i osudi po zakonu.

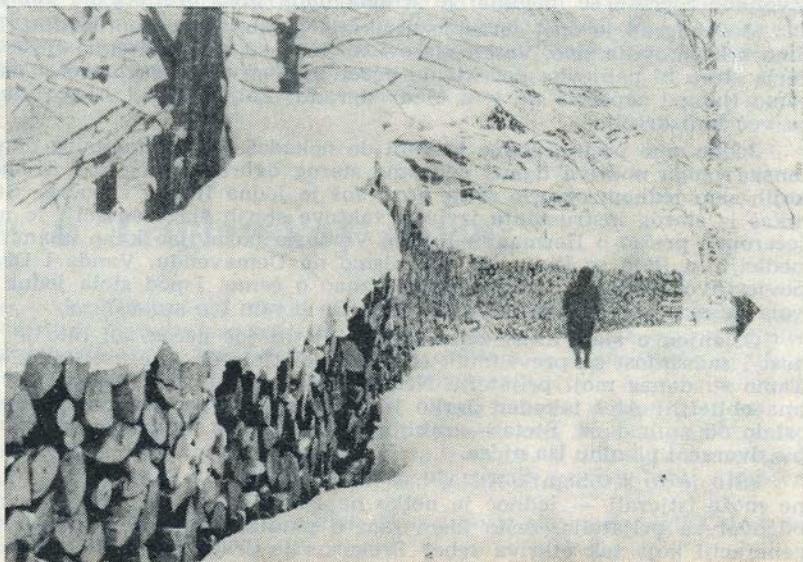
Sudska rasprava zakazana je za 27. veljače 1970. Vijeće Okružnog suda (predsjednik Ranko Radović) stalo je na stanovište da je ocjena štetnosti sječe šume na Medvednici stvar naučne rasprave koja ne spada u kompetenciju suda. Zbog toga je sud odbio da raspravlja o kleveti (tj. da li je rad Šumskog gospodarstva štetan, op. ur.), a što se tiče uvrede, na prijedlog suca tužitelj se zadovoljio izvinjenjem koje glasi:

»S obzirom na ishod krivičnog postupka povodom tužbe Šumskog gospodarstva Zagreb, a u smislu Zakona o štampi, pod oznakom spisa broj K-485 Okružnog suda u Zagrebu, ovime izjavljujem da, ostajući u cijelosti kod sadržaja mog kritičkog osvrta štampanog u broju 3-4 »Naših planina« o gospodarenju Šumskog gospodarstva Zagreb sa šumama na Medvednici, izvinjavam se za pojedine izraze iz tog članka ukoliko su oni shvaćeni kao uvreda ili im je takovo značenje pridato, jer je svrha mojeg napisa bila isključivo društvena kritika iz dobromanjernih pobuda.

Dr Željko Poljak«

Šumskom gospodarstvu Zagreb stavljamo na raspolaganje stranice našeg časopisa da nam pokuša jednim člankom dokazati kako sječa koju provodi na Medvednici nije štetna nego korisna i kako ta sječa nije u kontradikciji sa sadržajem njihovog letka koji dijeli izletnicima, a u kojem stoji:

Čuvajte cjelokupni biljni i životinjski svijet Medvednice!
Ne dozvolite oštetećivanje drveća i grmlja...!



... i na
djelu!

Što je to s tobom?

Prijatelj mi je prigovorio:

— Odalečio si se od nas. Ljudi te sreću sama u planinama. Što je to s tobom?

Počeo sam ga uvjeravati kako to nije istina, ali dobro pamćenje mog prijatelja pokazalo mi je kako je on u pravu. Zaista, često u planinu odem sâm, iako sam nekoć volio biti u društvu, volio sam te djevojke i mladiće, pjesmu i šale, veseli smijeh što bi se razlijegao šumom.

Nedjelja je, rano ujutro. Ulica je pusta. Sunce se tek promalja iza oblaka na istoku. Pogled sa Šestinskog vrha ili, kako obično nazivaju taj predio Zagreba, »Vile Weiss«, zaista je divan. Iz sumaglice jasno strše tornjevi katedrale. Bit će lijep dan. Što je to s tobom? — javilo se ponovno u meni pitanje prijatelja. Što? Ništa! Bit će lijep dan. Iz voćnjaka dolazi pjesma jednog berača. Sjedi baš na onoj trešnji koju smo jednoć i mi brali. Bio je to brz dogovor, u trenu smo bili na trešnji. Svi osim Aleša koji je stalno zanovijetao:

— Dečki, dajte mi bacite jednu!

Nigdje nije bilo ni žive duše. Ali najednom se začuo lavež psa. Aleš nas je upozorio povikom. Odgovorili smo mu, kako se pas ne može popeti na drvo, i nastavili s branjem.

Aleš je u trku preskočio ogradu i povikao s ceste zamičući u šumu:

— Ali se ne mogu ni ja popeti.

Bilo je to pred nekim deset godina. Da, upravo pred 10 godina. Radili smo tada na Medvedgradu. Sjekli smo šikaru, slagali drvљe u kupove i prekidali s radom samo onda kad bismo ogladnjeli.

Sjeo sam ispod kamena zida zagledan prema planini. Sjećanja su počela nавrati. Lik Zvonka Pašera postao je tako stvaran. Kao da je to bilo jučer, kad nas je povezala zajednička ideja o obnovi Medvedgrada. Bio je student prve godine na istom odsjeku kao i ja. Nešto mlađi doduše, ali velik entuzijast. Raspredali smo o nacrtima, stvarali planove, marljivo sjekli šikaru, prodavali neke sličice na kojima je bio prikazan Medvedgrad kakav bi trebao biti nakon obnove, uvjerali pomagače da čemo uspjeti, ali su konzervatori došli do zaključka da se takav pothvat ne isplati, jer nema dovoljno finansijskih sredstava. I tako je naš rad završio. A Zvonko? Sjećate se, poginuo je jednog dana pred proljeće na Jalovcu...

Medvedgrad je opet zarastao u šikaru, gustu, skoro neprohodnu. Pred deset godina bilo je ovde živo. Veseli glasovi miješali su se s udarcima sjekira, a u predvečerja stara bi popjevka dočekivala večer. Bili su to zapravo sretni dani. I koliko je samo ljubavi započelo na tom Medvedgradu! Zaljubio se i Aleš i Janko i... ali to su već indiskrecije.

Jedno smo poslije podne krenuli do nekadašnjeg Kulmerovog dvora. Ravna betonska ploha pokriva danas podrumu starog dvorca. Nema više traga zidovima iza kojih sam jednom otvorio svoje srce. Još je jedna ljubav započela. Stari je harmonikaš iz starog instrumenta izvlačio taktove starih šlagera. Dolfi je miješao jaje sa šećerom i pričao o Hermannu Buhlu. Vlado je ponavljao kako imamo snage za ekspediciju, a Pajo se ljutio što već nismo na Demavendu. Vanda i Dragica nešto su povjerljivo pričale i nikada nisam saznao o čemu. Ispod stola jedna je ruka počivala na mojoj. Nisam pratilo razgovore. Da li sam bio sretan?

Oslonjen o stari hrast želio sam se sjetiti još nečeg, ali bilo je uzalud. Stvarnost i sadašnjost su prevagnuli. Misli su poletjele do Danske, Kanade, Njemačke... Tamo su danas moji prijatelji. Nema ovde ni Paje, ni Vladeka, ni Dolfija. Janko ima obitelj, i Aleš takoder, Jerko je u vojsci, djevojke su se poudavale. Ništa nije ostalo od onih dana. Šteta — zaključujem i polako napuštam mjesto gdje je nekoć bio dvorac, i planinu iza njega.

»Što je to s tobom?« Ništa, baš ništa. Sjećanje je jedini raj iz kojeg nas nitko ne može istjerati — jednoć je netko napisao. I ne može. Pa ipak, morao bih naći odgovor za prijatelja, zašto idem sam u planinu. Zar da se pridružim ovoj novoj generaciji koja tek otkriva sebe? Prekasno je dragi prijatelju, prekasno...

Osnivanje švicarske sekcije PD »Vihor«

Pitam se, da li je to bilo jučer ili su stvarno prošle godine od dana kad sam kroz prozor vlaka gledao u lica prijatelja i sam sebi rekao: »Vratit će se uskoro!« Mutnim pogledom gledao sam kako se njihova lica i povici gube u buci motora i klokotanju kotača, koji su zatim neumoljivo za sobom ostavljali kilometre i kilometre uz uvijek istu monotonu melodiju. Imao sam dosta vremena, da u sebi obnovim uspomene na dane ispunjene izletima, pjesmama i šalama s onima, koji su me tada ispratili veselim dosjetkama i pjesmom. Ostavio sam i one koji su mi bili najdraži — suprugu i sina — i krenuo u nepoznato. Svi oni, koji su se bilo kada tako oprštali od svojih najbližih i od svoje domovine odlazeći na rad u inozemstvo, znaju kakav je to mučan osjećaj. S torbom u ruci našao sam se, kao suhi list odbačen s grane, u klancu kroz koji se u nedogled u punom svom sivilu protezala tvornica. U njoj će provoditi najveći dio svoga vremena. Bilo je to u Švicarskoj, zemlji o kojoj su mnogi planinari sanjali i željeli da je posjete.

U časovima osame često su moje misli odlutale našim dragim planinama, šumovitim brežuljcima našeg Samoborskog, Plješivičkog i Zagorskog gorja, gdje smo proveli toliko nedjelja uz veselje, bezbjednost i drugarstvo. Svaki planinar, uvjeren sam, osjetio bi u svome srcu bol kad bi jednoga dana to sve postalo samo uspomena. Ali mjeseci su prolazili i moj se duh polako smirivao. Krug poznanstva polako se stao povećavati, a kada sam se konačno i ovdje našao u krugu svoje obitelji, odlučili smo ostati vjerni planinama. Ta kako i ne bismo! Bili smo u Švicarskoj — zemlji, koja je poznata po svojim prirodnim ljepotama i alpskim vrhuncima.

I tako smo, prvo nas četvero — supruga, moj 6-godišnji sin Karlo, šogor Vlado i ja — počeli slobodno vrijeme provoditi u planinama. Za jednog planinara nije važno pod čijim su one nebom, on će uvijek iznova uživati u prirodnim ljepotama i želji za upoznavanjem nepoznatog. No, nismo mi bili jedini planinari, koji su otišli privremeno na rad u inozemstvo. Privukli smo ponovno one, koji su nekada i sami bili članovi nekog planinarskog društva u našoj zemlji, a k nama su se priklonili i drugi koji su bili zainteresirani za planinarenje. I tako je ovdje nastala švicarska sekcija zagrebačkog planinarskog društva »Vihor« s 15 aktivnih članova. Iako sa skromnom opremom, uspjeli smo već u toku 1969. godine izvesti nekoliko većih planinarskih uspona i alpinističkih podviga, a u jednoj stijeni vlastiti penjački smjer ili bar varijantu. Na našem popisu imamo registrano 18 lijepih alpskih vrhova, među kojima i posjet Matterhornu (do visine od 4003 m), a u brojnim švicarskim planinarskim kućama upisana su imena naših članova. I tako smo uspjeli, eto, iako daleko od domaćih planina, opet organizirati društveni život i oživjeti planinarsku tradiciju, pomalo već prepustenu uspomenama.

MIRON KOVACIĆ, Zagreb

Prvi put u Triglavskoj stijeni

»Napni uže« — dozivao je Jogi. Nisam ga vido, bio je iza ivice stijene i jedva sam razumio njegove riječi. Zategao sam uže. Ruke su mi od toga bridjele, ali mi to nije smetalo — dok nas uže spaja, kao pupčana vrpca, osjećam se sigurniji. Osim užeta veže nas još i dugotrajno prijateljstvo i obostrano povjerenje.

»Pjeva pjesmu kladivo, u stijeni zvoni klin« — lijepo to zvuči u pjesmi ali još je ljepeš kad se to i doživi. Pogled mi odluta na suprotnu stranu. Stenar, gola stijena, tek s po nekom zelenom mrljom raslinstva, kupa se u suncu. U dolini tisuću metara ispod nas vlijuga žlijeb potoka, a još niže izviruje iz zelenih krošnji krov Aljaževa doma.

»Popusti malo« — prene me Jogijev glas. Protiv volje skrenem pogled. Jogi je našao osiguravalište i čeka da izbijem klin.



Baš sam »ziheraš«! Tako sam čvrsto zabilo klin da mi je trebalo punih pet minuta da ga zabijem. Dok izbijam klin čujem glasove sa strane. To su Hnika, Jadranka, Šepac i Akac koji su krenuli više desno. Mi smo izabrali drugi put, jer opis »Dolge nemške smeri« nije baš precizan. No ne možemo zamjeriti onima koji su opisivali jer je zista duga, kao što joj i ime kaže, pa nisu ni mogli opisati svaki detalj. Uostalom, više draži ima kad sami moramo pronalaziti najlakši put.

Konačno sam izbio klin i uskoro sam na osiguravalištu. Ne odmaram se, premda sam umoran. Nemamo mnogo vremena, a vrh je još uvijek visoko iznad nas. Čini se nedostižan jer se između nas i njega ispriječilo nekoliko prevjesa. U brzom tempu po razvedenoj stijeni došli smo do Kugyjeve police. Čujemo glasove pod nama, to su naši prijatelji. Izgleda da smo mi ipak našli lakši put. Pričekat ćemo ih. Naši glasovi dali su im nove snage jer sad su bar znali da je iznad njih lakši teren. Uskoro su i oni na polici. Vadimo iz naprtnjača par skromnih zalogaja. Nekoliko gutljaja vode s dna čuturice upotpunilo je ovu malu gozbu. Dok smo zajednički pušili jednu cigaretu, započeli smo diskusiju, što sad da radimo. Odlučili smo, iako je kasno, da nastavimo po smjeru do vrha. Prijęčili smo na zapadnu stranu stijene po osiguranom putu i tako izbjegli prevjese koji su bili iznad nas. Uskoro smo se našli u zasnježenom kaminu. Sklizak i vlažan kamin, vrlo kršljiv, zadao nam je muke na početku, ali kad smo izašli na suhu stijenu, bilo je lakše. Tu smo namjeravali sačekati ostale, ali kad smo pogledali u dolinu odustali smo od namjere. Kao u velikom kotlu kovitlali su se dolje oblaci u bjesomučnim vrtlozima. Na zapadu nebo je bilo crno, čula se udaljena grmljavina. Oblaci su nam se približavali. Nastavili smo penjati preko blago nagnutog terena, usporedno, bez osiguravanja. Uskoro smo ugledali Aljažev stup i za kratko vrijeme bili smo na vrhu Triglava.

Cvrst stisak ruke i Jogijevo vedro lice kazali su mi da je zadovoljan — isto kao i ja.

Za dvadesetak minuta i ostali su bili na vrhu. Na licima im se odražavalo umor, ali i radost što su svladali stijenu. Na vrhu smo se samo kratko zadržali jer je počeo padati sumrak, a pred nama je bio još put do Aljaževog doma u Vratima.

Moj prvi susret s Velebitom

Petak je navečer. Dogovaram se s Mišom da odemo na Velebit.

— Sutra u šest sati u Društvu — kaže Mišo.

— U redu — odgovaram sav sretan.

Te noći nisam spavao. Zašto? Mislim da je to bilo uzbuđenje, jer o Velebitu sanjam već duže vremena.

Probudio sam se u pet sati i odmah spremio ono što uvijek zaboravljam, ručnik i rukavice.

U Društvo sam došao u šest sati manje petnaest minuta i tu već našao Mišu. Sigurno je i on uzbuđen. Odmah odlazimo na rivu gdje su mu parkirana kola, ukreavamo se i — juriš k Velebitu, našem snu.

Prošli smo Zadar. Monotonu i dosadnu vožnju najednom prekida Mišin usklik pun radosti: »Eno ga!« Nisam se ni snašao, već mi pogled luta po masivu divne Velebit-planine. Auto smo ostavili na parkiralištu i uputili se klancem Velike Paklenice u planinu.

Putem susrećemo staro i mlado, strano i domaće. Oči su nam uprte u stijene koje trave naša srca. Hodamo polako i uz škrт rječnik mrmljamo svaki za sebe: »Divno! Veličanstveno!« Pada mi na um naš intimni Mosor koji tako volim, ali ga ovdje odmah zaboravljam premda se tome odupirem.

Anića Kuk. Stali smo. Vadim penjački vodič Stanka Gilića. Gledam stijenu, pa slike u vodiču. Sanjam o alpinističkom logoru koji će se održati Prvog maja. Vidim već penjačke šatore, vidim draga lica oko sebe: Anu, Veru, Stanka, Nenu, Kalu, Mrvu, Franu, Ljubu i mnoge druge; vidim ih tu, na grudima te legendarne stijene. Mislim o tome logoru i promatram tu stijenu o kojoj sam toliko slušao i čitao. Pronalazim smjerove: Brahmov, mosoraški, velebitaški, Klin i Funkciju. Divim se tim jakim ljudima koji su imali snage i hrabrosti da prepenju tristometarsku stijenu. Baš me tada Mišo prekine u razmišljanju. Kaže, da već dvadesetak minuta sjedim i šutim, da je i vrijeme za pokret. Sat kasnije stigli smo u Borisov dom. Tu smo se upoznali s Ivicom, članom PD »Paklenica«. S njim pravimo plan za sutrašnju turu.

Uzeli smo najpotrebnije stvari i krenuli. Još je bila noć, a mi smo već grabili ka prijelazu Buljmi. Stigli smo na prijelaz i našli se na visini od 1500 m. Zastali smo časak i promatrali panoramu koja se pružala pred nama u prvim zrakama sunca. Zatim smo nastavili hod po prostranoj visoravni k domu pod Štirovcem. Put nas je vodio kroz gustu šumu. Nakon jednog sata ugledali smo dom. Kako je simpatično izgledao u onom gustom zelenilu! Osjećao sam se čudno zbog neobične tišine koja je vladala oko nas. Nije se čuo cvrkut ptica niti kakav pozdrav. Ušli smo u dom. Bio je otvoren. Sjeli smo da se odmorimo, upisali se u knjigu posjetilaca i utisnuli žigove u naše knjižice. Na koncu smo prošetali oko doma, napunili čuturice vodom i nastavili put prema Badnju, jedan sat hoda od doma.

Opet smo slijedili stazu kroz šumu sve dok se naš put nije stao uspinjati k maloj visoravni podno vrha. Na časak smo predahnuli te odmah nastavili put prema vrhu, koji nas je izložen jakom suncu dobro izmučio. Kao uvijek, slast pobjede ispirje muke i patnje napora. Bilo je tako i ovoga puta. Na vrhu smo jedan drugom čestitali i zatim navalili na konzerve. Dugo smo još promatrali okolicu. Bilo je već oko dvanaest sati kad smo krenuli natrag. Sišli smo vrlo brzo, bar se nama tako činilo. Oko dva i po sata bili smo u Borisovu domu u Velikoj Paklenici, tu se odmorili desetak minuta i oprostili od Ivice, a zatim pošli parkiralištu, gdje nas je čekao automobil.

U klancu ispod stijene Anića kuka opet sam zastao. Razmišljao sam o prvo-majskim praznicima, o danu kad ću opet ugledati ovu primamljivu stijenu.

Evo me kod kuće u Splitu! Često gledam ona tri žiga u mojoj planinarskoj knjižici, i premda nisam zaboravio znoj koji sam proljevao na velebitskim strminama, brojim dane koji još preostaju do Prvog maja, do mog ponovnog susreta s Velebitom.

Lisin i njegovi vidici

Bacimo li pogled na geografskoj karti na prostor između Tarčina i Bradine, te Gornjeg Vakufa i Fojnice, opazit ćemo niz planina od kojih su najpoznatije Vranica, Zec, Pogorelica i Bitovnja. Preko tih planina vodi i planinarski put Bitovnja — Pogorelica — Vranica. Međutim iznad same Bradine, kojih 4 — 5 km zračne linije daleko izdiže se vrh Lisin (1774 m) koji se kao poseban masiv izdvaja od najbliže planine Bitovnje. Planinari koji odlaze na Prenj i Čvrsnicu zapažaju ovaj vrh, ali je mali broj onih koji se odluče da ga i posjeti. Istina, do samog vrha ne postoji markirani put, a niti se u neposrednoj blizini ne nalaze planinarske kuće. Iako neznatno viši od vrha Bitovnje, s Lisina se pruža daleko ljepši pogled zahvaljujući njegovoj centralnoj poziciji između najpoznatijih bosansko-hercegovačkih planina.

Cilj ovog članka je da se planinari pobliže upoznaju sa ovim vrhom. Za one koji žele da posjeti Lisin preko subote i nedjelje, najpogodnije je da podu iz Kreševa s kojim postoji autobuska veza iz Sarajeva preko Kiseljaka. Kreševo je staro mjesto koje ima bogatu historijsku i kulturnu tradiciju. Radi svog rudnog bogatstva bilo je poznato još i Rimljanim, koji su ovdje koristili bakar, živu i zlato.

Poznat je i Kreševski samostan gdje se čuvaju predmeti historijskog značaja. U Kreševu postoji planinarsko društvo »Bitovnja« i lovačko društvo »Tetrijeb«. Planinarsko društvo ima na Lopati dom, a nedaleko od doma lovci imaju kuću na Trepcu. Iz Kreševa polazi i planinarski put Bitovnja — Pogorelica — Vranica, čija se prva kontrolna tačka nalazi u prostorijama PD »Bitovnja« u Kreševu. Na putu za Lopatu i Lisin mi ćemo proći i jednim dijelom te transverzale.

Iz Kreševa ispod samostana, a pored groblja, vodi cesta do sela Vranci, odakle markirana staza produžava do planinarskog doma na Lopati (oko dva i po sata hoda). Dom je stalno otvoren, ima veliku kuhinju s prostronom trpezarijom a pogodan je i za korištenje godišnjeg odmora, jer je od doma moguć niz izleta u blizu i daljnju okolinu. Nakon noćenja u domu slijedećeg dana nastavljamo put prema Lisinu. Put nas dalje vodi preko livade, a zatim novoizgradenim šumskim putem produžava prema lovačkoj kući na Trepцу. U njenoj blizini nalazi se jako vrelo koje nikad ne presuši. Od doma na Lopati dovreima ima pola sata hoda.

Kod vrela prestaje šumska cesta, a markacije nas dalje vode prema Prelovu, gdje na nekoliko mjesta nailazimo na ostatke starog karavanskog puta koji je ove krajeve povezivao sa Hercegovinom. Od planinarskog doma na Lopati, izuzev kraćeg uspona preko Prelova, put vodi kroz bukovu šumu skoro po ravnoj stazi do pod sam Lisin. U daljnja dva sata hoda dolazimo na padine gole Bitovnje. Prije izlaska iz šume odvaja se staza transverzale do četvrte KT koja se nalazi na jednom stablu. Naš put nastavlja dalje stazom prema Ščavnjama gdje se nalaze seoske kolibe. Pred sam početak rata na Ščavnjama je bila izgrađena planinarska kuća koja nije dočekala svoje otvorenje —uništena je kao i mnoge planinarske kuće za vrijeme rata.

Sa Ščavnja put ponovo vodi kroz šumu i za pola sata dolazi do omanje livade gdje markacija naglo skreće lijevo prema Bradini. Tu napuštamo markirani put, ponovo izlazimo na jednu veću livadu, odakle se moramo uspeti kojih 10 — 15 minuta rubom šume ispod malog Lisina na vrh velikog Lisina (1774 m). Od odvojka markirane staze do vrha može se stići za oko pola sata. U blizini samog vrha nailazimo na staru predratnu markaciju koja je vodila na ovaj vrh iz Bradine. Silazak je istim putem do livade, a zatim nastavljamo markiranom stazom polagano se spuštajući, da bi se po izlasku iz šume strmo spustili u Bradinu (dva i po sata hoda).

Do planinarskog doma na Lopati može se prići od Tarčina za oko 3 sata hoda, a od Lopate do Lisina već opisanim putem.

Koji god od spomenutih puteva izabrali nećemo zažaliti, jer se s Lisina pruža izvanredan pogled: Trebević, Treskavica, Bjelašnica, Visočica, Crvanj, Velež, Prenj, Čvrsnica, Vran, Vranica, Zec i Bitovnja. Za vrijeme lijepih dana, naročito poslije kiše kada se vrijeme isčisti, pogled seže i daleko preko tih planina. Zbog ovih divnih vidika sigurno ćemo poželjeti da Lisin ponovo posjetimo, jer njegov vrh zaista zaslužuje češću posjetu.

Transverzala »Po planinama SR Hrvatske« pred dovršenjem

Davna želja naših planinara, republička planinarska transverzala, bit će ostvarena 1. VII ove godine. Toga dana očekujemo njeno otvorene pod nazivom »Po planinama SR Hrvatske«. Bit će to druga po redu republička transverzala, nakon slovenske, iako će po svom karakteru biti nešto sasvim drugo.

Prvi ozbiljni korak na njenom ostvarenju učinila je VIII redovna skupština Planinarskog saveza Hrvatske koja je 10. XII 1967. stavila u zadatak novoizabrancu Izvršnom odboru pripremanje ove velike akcije. Izvršni odbor je na nekoliko sjednica razmatrao to pitanje i pretresao razne varijante koje su se pojavile. Konačni prijedlog dostavljen je u obliku okružnice svim planinarskim društvima u SR Hrvatskoj na mišljenje. S prikupljenim primjedbama plan transverzale je iznesen na sjednicu Glavnog odbora PSH održanu 18. IV 1970. na Sljemenu i tu je u načelu definitivno odobren. Ujedno je utvrđen 1. VII kao datum njenog dovršenja i otvaranja.

Nova transverzala je po svojoj koncepciji nešto sasvim različito od svih dosadašnjih u našoj zemlji. Ona nema određene trase, nego samo mrežu kontrolnih točaka (KT). Broj KT je skoro dvostruko veći od potrebnog za sticanje značke priznanja (27 obaveznih od 48 za sada utvrđenih). Posjetilac može unutar pojedinih planinskih skupina birati one KT koje mu bolje odgovaraju, a izabrat će vjerojatno one koje su atraktivnije, bolje locirane, s boljim prilaznim putevima i bolje uređenim planinarskim objektima.

Za obilazak nije potrebno žrtvovati godišnje odmore, jer je gotovo svaku KT moguće obići u okviru vikeda. To je od osobite važnosti kod onih planinarskih kuća koje su otvorene samo subotom i nedjeljom. Prema tome, dobro planiranim rasporedom izleta moguće je transverzalnu značku steći u toku jedne godine. Redoslijed obilaska je slobodan, trajanje neograničeno, a prilaz do KT prepušten izboru posjetilaca. Svi prilazi bit će opisani u »Planinarskom vodiču po SR Hrvatskoj« koji treba izaći iz štampe još ove godine.

Zigovi KT otiskivat će se, prema dosadašnjem običaju, u dnevnik koji je Planinarski savez Hrvatske već predao u tisak. U cijenu dnevnika (15 nd) uključena je i vrijednost značke. Bit će to ukusna višebojna emajlirana značka koja će služiti kao dostojni trofej njenim osvajačima.

Novoj transverzali, onakvoj kako je zamišljena, moglo bi se postaviti i neke prigovore. Prvo, ona obuhvaća samo one planine koje su planinarski obradene, tj. na kojima ima planinarskih objekata, kuća ili skloništa. Ovakvo rješenje je uvjetovano namjerom da nova transverzala bude pristupačna širokim slojevima planinara i neplaninara, da bude poticaj i propaganda za planinarenje, i da ne zadaje svojim posjetiocima teškoće kao što je nošenje šatora ili opreme za bivakiranje. Zbog toga su za sada izostale najveće planine u našoj Republici (Dinara, Biokovo, Lička Plješivica) u kojima ne možemo posjetiocima pružiti mogućnost zaklona u slučaju nevremena niti pomoći u slučaju opasnosti. Ali čim se u nekoj od tih planina pojavi mogućnost noćenja (npr. na Biokovu se planira novi dom i izgradnja žičare), onda će automatski ući u mrežu kontrolnih točaka i tako povećati njihov izbor.

Dруго, mrežom kontrolnih točaka obuhvaćeni su svi planinarski objekti u našoj Republici bez obzira na njihovu planinarsku valorizaciju. Izostavljanje bilo kojeg objekta, bez obzira na opravdanost takvog postupka, nesumnjivo bi imalo za posljedicu prigovor pojedinih planinarskih društava da su neki objekti zapostavljeni, a drugi favorizirani. Slobodni izbor KT unutar pojedinih skupina bit će društvima poticaj da bolje upravljaju svojim objektima i tako privuku posjetioce. Je-

dan od važnih efekata i ciljeva nove transverzale je povećanje posjeta planinarskim kućama i time poboljšanje njihovog poslovanja.

Treće, većina kontrolnih pečata smještena je u planinarskim kućama, a ne na vrhovima planina. Iskustvo s dosadašnjim transverzalama, koje svakako treba poštovati, pokazalo je da KT na vrhovima, bez stalnog nadzora, brzo propadaju: ne staju žigovi i upisne knjige, pa čak i željezne kutije, što ima za posljedicu razočaranje posjetilaca. Smatramo da je bolje prepustiti savjesti posjetiocu, hoće li se uistinu od doma popeti na vrh ili će se zadovoljiti samo žigom u domu, nego KT izložiti na milost i nemilost pastira ili nesavjesnih izletnika.

Novost je, nadalje, da transverzala nema posebnih markacija. Kao prilazi do KT služit će dosadašnji markirani prilazi, među kojima posjetilac može birati po volji. Za takvo rješenje ima nekoliko razloga. Markiranje trase kroz čitavu Republiku ne dolazi u obzir iz geografskih razloga (velika udaljenost između pojedinih planinskih skupina), zbog izvanredno dugačke trase i nedostatka sredstava i ljudskih snaga za njeno održavanje. Akcija velikog stila kakav predstavlja obilježavanje trase duge oko 2000 km ne bi bila opravdana već i zbog današnjeg uskog kruga interesenata za obilazak transverzala kao što je to nedavno pokazala statistika (NP 1969, 169).

Dakako da ovako zamišljena transverzala ne ispunjava maksimalno naše želje, ona je još daleko od ideala kojem težimo, ali je ujedno maksimalno što je moguće realizirati u današnjim prilikama, s ljudstvom i snagama s kojima raspolažemo. Treba međutim istaknuti da je transverzala planirana na taj način, da se, za razliku od svih ostalih naših transverzala, može bez ikakvih teškoća proširivati. Izgradnjom nekog novog objekta i njegovim uvrštanjem u transverzalu nipošto se ne produžava njezina trasa nego, naprotiv, povećava izbor kontrolnih točaka koje stoje posjetiocu na raspolaganje.

I na kraju, evo popisa svih kontrolnih točaka, tako da čitaoci već sada mogu stvarati putne planove za ljetnu sezonu (u zagradi broj potrebnih pečata u pojedinim skupinama). Točan naziv kontrolnih točaka i njihova lokacija nalaze se u Dnevniku transverzale koji se može naručiti u Planinarskom savezu Hrvatske.

SREDIŠNJI DIO MEDVEDNICE (2)

Planinarski dom »Risnjak« (žig u domu)
Planinarski dom »Grafičar« (u domu)
Planinarski dom »Runolist« (u domu)
Planinarski dom »Ivan Pačković« (u domu)
Skloniste na Hunjki (u kući).
Tomislavov dom (u domu)

ZAPADNI DIO MEDVEDNICE (1)

Planinarska kuća »Susedgrad« (u kući)
Planinarski dom »Bizek« (u kući)
Planinarski dom na Glavici (u domu)

ISTOČNI DIO MEDVEDNICE (1)

Planinarska kuća na Lipi (u kući)
Planinarski dom nad Vugrovcem (u domu)

SLAVONIJA (3)

Papuk (u domu na Jankovcu)
Lapjak (u domu u Velikoj)
Krndija (u manastiru Sv. Nikole)
Psunj (u domu na Omanovcu)
Petrov vrh (u domu)
Bilogora (u domu nad Kamentovcem)

SAMOBORSKO I ŽUMBERAČKO GORJE (3)

Oštice (u planinarskom domu)
Veliki dol (u planinarskom domu)
Japetić (u domu na Žitnici)
Zumberačka gora (u domu na Vodicama)

GORSKI KOTAR (4)

Klek (u planinarskom domu)
Bijele stijene (na vrhu)

Bjelolasica (u domu u Tuku)
Risnjak (na vrhu ili u domu)

RIJEČKA REGIJA (3)

Učka (u domu na Poklonu)
Čičarija (u domu na Lisini)
Obruč (u domu na Hahlićima)
Platak (u planinarskom domu)
Snježnik (u planinarskoj kući)

DALMACIJA (3)

Mosor (u domu na Ljuvaču)
Kozjak (u planinarskom domu)
Malačka (u planinarskom domu)
Blokovo (obnova doma u planu)
Vidova gora na Braču (u planinarskoj kući)

SJEVERNI VELEBIT (3)

Zavižan (u planinarskom domu)
Veliki Kozjak (na vrhu)
Rožanski kukovi (na Crikveni)
Mali Rajinac (na vrhu)

SREDNJI VELEBIT (1)

Satorina (na vrhu)
Bačić kuk (pod vrhom)

JUŽNI VELEBIT (3)

Visočica (u planinarskom domu)
Velika Paklenica (u planinarskom domu)
Vaganski vrh (kod stanova pod Malovanom)
Sv. brdo (na vrhu)
Tulove grede (pod vrhom)

Urednikov osvrt

● Na stranicama ovoga broja prof. Pražić reagira, i to dosta oštro, na isto tako oštре ranije prigovore D. S. Krivokapića u vezi s negativnim prikazom Krivokapićeve »Sar-planine«. Ova je diskusija prema tome poprimala posve polemički karakter. Bit će sigurno čitalaca koji će negodovati zbog polemiziranja u planinarskom glasilu, međutim, s tom činjenicom se treba pomiriti ako shvatimo da je prošlo vrijeme kad su u uredničkoj politici glavnju rječ trebale imati škare i koš. NP su otvorene svim planinarima koji imaju da kažu nešto od šireg interesa, uz uvjet da dopisi budu sadržajno i formalno na visini, pa čak i onda kad sukobi mišljenja počinju zauzimati osobni ton, kao što je to upravo u ovom slučaju. Čitalac koji je pažljivo pratio diskusiju oko »Sar-planine« moći će i bez poznavanja te knjige doći do stanovitog zaključka o njoj. Mi smo daleko od toga da sugeriramo bilo kakve zaključke, jedino želimo istaknuti tolerantnost našeg redakcijskog odbora koji je zadražao nepristrani stav i prema svom vlastitom članu (prof. Pražiću), objavljivajući u prošlom broju Krivokapićev napis uperen protiv njega osobno. Citaoci koji žele stvoriti vlastiti sud o Krivokapićevoj »Sar-planini« mogu tu knjigu naručiti u zagrebačkoj knjižari »Prosvjeta« (Preradovićev trg) uz cijenu od 45 kn. U vezi s ovom polemikom navajao je član našeg redakcijskog odbora prof. V. Blašković za slijedeći broj svoj osvrt pod naslovom »Planinarska antikritika«. Dodat ćemo još samo zanimljivi podatak, da ovu nije prvi sukob dvojice autora, koji se inače osobno uopće ne poznaju. Prije 35 godina imali su svoj prvi slični okršaj na stranicama časopisa »Hrvatski planinar« s temom iz planinarske etike. Zbog njegove zanimljivosti reproducirali smo u ovom broju nekoliko značajnijih pasusa iz polemike koju su tada vodili medju sobom.

● Naši preplatnici iz Bosne i Hercegovine nemaju sreće s brojem 3-4 »Naših planina«. Čitava pošiljka upućena poštom na adresu PS BIH se izgubila. Unatoč svim potragama i u zagrebačkoj i sarajevskoj pošti, sve do danas (konac juna) nije još pronađena. Kad se pokazalo da su sve potrage ostale bez efekta, izdavač je odlučio da savezu BIH prepusti svoju rezervu broja 3-4 (oko 160 primjeraka). Dakako da će PS BIH raspodijeliti ove primjerke u prvom redu savjesnim preplatnicima koji nemaju dugova. Ostali »preplatnici« ostat će bez tog broja ukoliko se izgubljena pošiljka ne pronađe. Ipak nismo pessimisti. Nadamo se da je pošiljka samo zmetnuta i da će prije ili kasnije ipak biti pronađena u kakvom zakutku i konačno dostavljena na pravo mjesto. Ona za neplaninare ne predstavlja nikakvu vrijednost i smatramo da se ne radi o namjernom nestanku, iz koristoljublja, ali dogadaj nipošto ne služi na čast i ugled našoj poštanskoj službi.

● Da li su članovi planinarske organizacije samo oni koji imaju propisnu člansku kartu PSJ. Povod za ovo razmišljanje bila je informacija da jedno planinarsko društvo pored članova s redovnim članskim iskaznicama, ima i članova s posebnim knjižicama s voga društva. Problem koji se iz toga javlja je u tome, što od članarine onih s knjižicama PSJ određeni procent dobivaju republički i savezni planinarski forumi, a od članarine onih drugih takvog procenta nema jer cijelokupna članarina ostaje društvu. Pi-

tanja na koja bi trebalo potražiti odgovor glase: jesu li članovi s društvenom članskom knjižicom legalni članovi planinarske organizacije, da li i oni imaju pravo na članske beneficije kao što je npr. popust u planinarskim kućama, da li se na taj način želi izbjegavati plaćanje procenta višim forumima ili je to samo jedan od načina da društvo stvari novi izvor vlastitih prihoda? S tim u vezi je zanimljivo spomenuti i jedan sasvim suprotni primjer. Jedno planinarsko društvo u Hrvatskoj platilo je republičkom savezu više članskih markica nego što ima članova, u namjeri da prikrije pad svog članstva, da se prikaže u ljepšem svjetlu i da ne izgubi mjesto među vodećim društvima u Republici. Evo dva zanimljiva slučaja za razmišljanje i diskusiju!

● Planinarska solidarnost i opet je odlično položila jedan teški ispit. Tragični nestanak trojice alpinista na Prenju, kojem je posvećen uvodnik ovoga broja, još uvijek nije stvar prošlosti. Premda je danas posve jasno da su njihovi životi izgubljeni, već mjeseci ma odlaži na Prenj ekipa za ekipom planinara uporno tragači za njihovim tijelima. U potrazi sudjeluju ne samo spasavaoci nego i ostali planinari. Prožeti pravim duhom solidarnosti i planinarske etike oni žrtvjuju svoje vikende i krstare prenjskim bespućima izlažući se neopisivim naporima. Ne bi bilo pravo kad bi nebrojeni primjeri ovakve potrovnosti ostali nepoznati i neka mi zato bude oproštena indiskrecija koju ću počiniti citiranjem jednog privatnog pisma. Moj sarajevski prijatelj Uzeir Beširović piše mi kako je proveo prvomajske praznike na Prenju: »Pretraživali smo do noći teren i stočarske kolibe. Mečava nas je potjerala da se skonimo u lovačku kolibu. Noć smo proveli uz vodu i vlagu. Kapalo je na sve strane, a kabanicom sam se štitio od vode za vrijeme spaivanja. Sutradan smo otišli pod Otis, zatim put Lupoglava, a potom se vratili. Pretraživali smo sve usput koliko se moglo pod snijegom visokim preko dva metra. Teško nam je bilo i jako naporno, a najgore je bilo nevrijeme i novi snijeg koji je padao sva četiri dana koliko smo bili na Prenju. Drugu noć proveo sam na Jezercu. Bilo nas je ukupno 27. Treći dan smo otišli preko Rujista u Mostar. Najteže je bilo u vozu stajati na jednoj nozi, gore nego u prenjskoj mečavi. Ipak, akciju ne prekidamo, idemo svakog vikenda, makar nema nade sve dok snijeg ne okoni...«

● Kratka osjećajna pričica »Sta je to s tobom?« potpisana inicijalima B. S. (kao da se autor pomalo stidi svojih osjećaja) ganut će ponekog čitaoca. Rastužit će ga bolna piščeva osamiljenost koja je posljedica odslaska većine njegovih drugova na »privremeni rad u inozemstvo«. A li ako je tako tužno pri srcu našem anonimnom autoru, kako li je tek njegovim prijateljima u tudini koji su ostali ne samo bez svog društva nego i svega ostatoga što ih je okruživalo kod kuće. Kako se snalaze naši planinari daleko od svojih planina u kojima su proveli nebrojene izlete i s njima se duboko emocionalno povezali? Upravo u ovom broju nalazimo odgovor na to pitanje. Zagrebački planinari, bračni par Gobec, pod naslovom »Osnivanje švicarske sekcije PD Vihor« opisuju teške časove privikavanja na novu sredinu, na gubitak veze sa svojom zemljom i svojim dragima planinama. Ali u

tom članku ima nešto što naročito valja istaknuti. Planinar ni u tudini nije izgubljen jer »za jednog planinara nije važno pod čijim su nebom planine, on će uvijek iznova uživati u prirodnim ljepotama...« Dodajmo, da će on zahvaljujući planinarskim osobinama snalazljivosti, društvenosti, pokretljivosti i univerzalnosti prebroditi u tudini teškoće adaptacije daleko lakše nego drugi iseljenici i — kao što vidimo na pohvalnom primjeru iz Luzerna — on će u novoj sredini ne samo održavati čvrste veze s domovinom nego čak u novu sredinu prenijeti oblike društvenog života na koje je navikao.

● Piše nam jedan čitalac: »Prije stanovitog vremena došao mi je u ruke neki novi planinarski časopis Riječana. S obzirom da ne znam razloge njegova pokretanja, a imam dojam da je to neuspjelo pokušaj kopiranja Naših planina, molim vas javite mi o čemu se zapravo radi. Ne mogu naći opravdanja za njegovo pokretanje u uvjetima kad imamo NP. Nisam siguran da li imamo dovoljno novaca za dva časopisa, možda bih o tome i nešto kritički napisao...« Radi se o Planinarskom listu koji je početkom ove godine počelo izdavati riječko planinarsko društvo »Kamenjak« (vidi osvrt u rubrici o planinarskoj literaturi). Stojimo na stanovištu da bi nas svaka uspjela planinarska akcija trebala uvijek obradovati, a akcija »Kamenjaka« je svakako uspjela i osim toga nije kopija NP. Cestitamo im i želimo da nastave tako uspješno kao što su i započeli. U planinarstvu nema rivalstva, nema borbe ni nezdravog natjecanja. NP su postale pretjesne da bi svim suradnicima mogle dati dovoljno mesta na svojim stranicama, zbog toga preporučamo novi list. Do sada su izšla dva lijepta broja i — kako piše na marginama — ne postoji pretplata nego samo dobrovoljni prilozi.

● Slovenski Planinski vestnik u broju 4. od 1970. godine donosi opširan i pohvalni prikaz Naših planina u 1969. godini. Pisac prikaza Tone Strojin predlaže jednu originalnu ideju koju vrijedi iznijeti pred naše čitaocu i suradnike. Govoreći o razlikama između PV i NP on kaže: »Već na prvi pogled je uočljiva geografska podjela na slovenske i ostale planine Jugoslavije. To lučenje doduše nije očito u svim brojevima, ali je vidljivo u cijelini. Premda je jezična razlika onaj faktor koji okuplja suradnike obiju reviju i time utiče na obradu planinskog prostora, ipak je usmjerosten tih revija na »domaći prostor« pretjerana. Ta konstatacija nije i ne mora biti kritika revija i njihovih pisaca, nego sugestija za razmišljanje, kako uskladiti suradnju pisaca iz svih republika u dvije glavne jugoslavenske planinarske revije. To bi moglo ostvariti njihove redakcije. Zar su troškovi prijevoda uistinu tako velika stavka da bi onemogućila trajniju suradnju na ovaj način? Obje revije bi obogatile svoje gradivo prijevodima. Treba uvažiti da su one glavna i stalna veza među planinarama i da imaju dosta dobrih suradnika. Zato bi u politici obiju redakciju ubuduće trebalo uzeti kao zadatak da se pridobiju suradnici obiju reviju, da se za prijevode osiguraju stanovita sredstva i da se po jedan član uredničkog odbora zaduži za povezivanje tih revija.« Pozdravljamo dobronamjernu i korisnu inicijativu našeg prijatelja iz Ljubljane i s njom se u potpunosti slažemo. Da naša suglasnost nije samo verbalna nego i stvarna, pokazat će već u slijedećem broju NP prijevod jednog članka poznatog slovenskog alpiniste Franci Sašenca i njegovih suradnika pod naslovom

»Ocenjivanje penjačkog uspona i UIAA ljestvica«. Ujedno pozivamo na suradnju i druga Toneta Strojina — za prijevod na hrvatsko-srpski jezik neka ne brine!

● Prijedlog za centraliziranu planinarsku knjižnicu u Zagrebu, koji naš suradnik Dražen Jakčić iznosi na diskusiju u ovom broju NP, potrebno je nadopuniti podatkom da u Zagrebu postoje dvije planinarske knjižnice koje svojim knjižnim fondom i sredistem katalogom odskakuju od ostalih. To su knjižnica Planinarskog društva »Zagreb« (Bogovićeva 7) i knjižnica Planinarskog saveza Hrvatske (Gajeva 2a). Knjižnica Saveza redovito se popunjava novitetima, domaćim i stranim, a osim toga prima i dvadesetak planinarskih časopisa iz raznih zemalja svijeta na bazi zamjene za NP. Prema tome planinari u Zagrebu se baš ne mogu žaliti da im je planinarska literatura nedostupna. Knjižnica posluje redovito svaki četvrtak od 19 do 20 sati zahvaljujući članu PDS »Velebit« Vladi Oštriću koji već godinama volonterski i solidno obavlja dužnost knjižničara. Uvjeti posudjivanja neobično su širokogradni — uopće ih nema, knjige se posudjuju besplatno. Unatoč tome broj korisnika je neobično malen. Da li zbog nezainteresiranosti ili zbog nepoznavanja ove idealne mogućnosti? Ako je uzrok ovo posljednje, neka ovih nekoliko redaka izvuče iz anonimnosti tu lijepu planinarsku knjižnicu. Planinari uvijek vole isticati da je planinarstvo na vrhu među granama fizičke kulture po svojim etičkim vrijednostima, skladu fizičke i psihičke aktivnosti, misaonosti i pismenosti. Pokušali li medutim tu tvrdnju uspostediti sa zanimanjem za planinarsku literaturu, možda bismo mogli utvrditi da naši planinari ne opravdavaju tako visoku ocjenu.

● Republička planinarska transverzala po SR Hrvatskoj, koju smo čekali toliko godina, postaje konačno stvarnost. Glavni razlog zašto je trebalo tako dugo čekati, nije ni u finansijskim ni u kadrovskim problemima, premda su oni bili itekako važni. Osnovni problem bio je, kako uskladiti suprotna mišljenja u pogledu njene concepcije. Mišljenja su bila polarizirana uglavnom u dva suprotna stava. Po jednom (protagonist mu je bio član IO PSH i predsjednik POZ-a Stanko Hudoletnjak) transverzala bi trebala predstavljati najviši domet našeg planinarstva, ona bi trebala obuhvatiti sve ono najvrednije što imamo bez obzira na poteškoće i organizatora i posjetilaca. Pisac ovih redaka zastupao je suprotno mišljenje, tj. da bi transverzalu trebalo namijeniti širokim slojevima planinara, da bi ona svojom prijelačenošću i pristupačnošću mogla osim planinara privući i početnike i neplaninare. Nakon mnogih diskusija, koje su znale poprimati i polemički ton, konačno je uspjelo formulirati prijedlog koji čini stanovite ustupke i jednoj i drugoj strani, pa je prema tome u neku ruku kompromisno rješenje. Planinarskoj transverzali, onakođakovačka je prihvaćena, i njenom obrazloženju, namijenjen je posebni članak u ovom broju NP. Spomenimo uput da se uskoro očekuje i otvaranje republičke transverzale i u BiH. Ona će sadržavati neke neobične novitetove: veoma velik broj kontrolnih točaka (troznamenčasta cifra), među njima dosta turističkih i posve neplaninarskih objekata, a neće imati ni upisnih knjiga ni pečata. Svaka točka donosiće stanoviti broj bodova. Predviđena je brončana, srebrna i zlatna značka. Dakako da je za zlatnu potrebno skupiti najviše bodova.

PROŠLOST PD »Bilo-GORA« — BJELOVAR

Prošlost Planinarskog društva »Bilo-gora« Bjelovar 1924. do 1965. godine. Piređio Đuro Habdija. Ilustrirao Milan Ištok. Bjelovar, srpanj 1966. godine. Izdavač PD »Bilo-gora«. Odgovorni urednik Đuro Habdija. Tisak NIŠP »Prosvjeta« Bjelovar. Naklada 1000 komada, 205+19 stranica, 50 fotografija, broširano, cijena 5,00 dinara.

Planinarsko društvo »Bilo-gora«, iako mu je polje rada ravničarski kraj — najviša planina bjelovarske regije visoka je svega 307 metara — iznenadilo nas je podvigom kakvim se do sada ne može pohvaliti ni jedno planinarsko društvo u Hrvatskoj, a možda ni u Jugoslaviji. Društvo koje se do sada ni jednom nije okušalo u izdavačkoj djelatnosti, objavilo je relativno omašnu knjigu o planinarskom djelovanju u Bjelovaru ilustriranu s 50 fotografija. Upravni odbor društva htio je — kako se kaže u pogовору — proslaviti 42-godišnjicu postanka društva i 15-godišnjicu otvorenja svog planinarskog doma na Kamentovcu u Bilo-gori.

Nakon kratkog uvodnog dijela na svega tri stranice u kojem se opisuje bjelovarsko planinarsko područje, tj. Bilo-gora, slijedi iscrpna planinarska kronika počevši od 1924. godine kada je u Bjelovaru osnovana podružnica Hrvatskog planinarskog društva »Bilo-gora«, pa sve do najnovijih dana. Kronika je sastavljena vrlo pregledno u obliku anala i upravo začinjuje količina sačuvanog arhivskog materijala koji je dao građu za ovu spomenicu. Izneseno gradivo nije suhoparno nizanje brojaka, premda ima dosta preciznih statističkih podataka, nego je osvježeno brojnim putopisima, opisom raznih dogodaja i društvenih manifestacija koji su zanimljivo štivo ne samo za društvene članove kao ugodna uspomena, nego i za ostale planinare i planinarske aktiviste kao zbir dugogodišnjih iskustava.

Glavni posao oko sredivanja gradiva pao je na leđa člana Đure Habdije koji posljednjih godina doduše ne živi više u Bjelovaru, ali je nesumnjivo ostao doživotno emocionalno vezan uz društvo u kojem je čitav niz godina bio glavni pokretač njegovih akcija. Knjiga ne bi mogla biti ovako potpuna da je nije pomogao društveni tajnik Branko Despinić stavljajući na raspolaganje društvenu arhivu, zatim Slavko i Zvonko Trgovac, te dr Đuro Pondeljak, koji su također pridonijeli dosta materijala i opisa izleta, Vladimir Biondić koji je stavio na raspolaganje materijale iz bjelovarskog Gradskega muzeja i Stjepan Car sa svojim fotografijama.

Dr Željko POLJAK

»PLANINAR«

Zbornik u povodu dvadeset godina rada Planinarskog društva »Željezničar« u Zagrebu (1950 — 1970), Zagreb 1970. Izdavač PD »Željezničar« Zagreb, Trnjevanska 5b. Naklada 3000, broširano, stranica 64 + 16 str. priloga »Speleolog« za godinu 1967. i 1968. Cijena 5,00 dinara. Urednik: Zorka Šafar. Tiskar Željeznička tiskara Zagreb.

PD »Željezničar« u Zagrebu, jedno od najjačih društava u Hrvatskoj, izdalo je u povodu svoje 20-godišnjice zanimljive zbornik radova pod gornjim naslovom. Osim prigodnih članaka o radu ovog Društva, knjiga sadrži i čitav niz priloga zanimljivih za široku planinarsku publiku. Tu ima lijepih putopisa, kao što je Nekoliko planinarskih critica (Dragan Šafar), Izlet na Pecu (Vjekoslav Jurić), Stazama Samoborskog gorja (Zorka Šafar), zatim zanimljivih planinarskih memoara, literarnih i humorističkih priloga, pjesama, nekoliko stručnih članaka (npr. Kako osigurati sredstva za rad planinarskih društava) i alpinistički prilog s nekoliko članaka i opisom prvenstvenih uspona na Prenju i Kleku. Knjiga je bogato ilustrirana

fotografijama i crtežima, štampana je na dobrom papiru s omotom u dvije boje. Zajedno s knjigom uvezan je kao posebni prilog posljednji broj časopisa »Speleolog« (godina XIV—XV), u kojem je ing. Srećko Božićević dao prikaz o 20 godina planinarske speleologije, a ing. Vlado Božić dva članka: Primjena principa dvostrukе sigurnosti kod istraživanja jama i Ponor pod Kosicom u Gorskem kotaru. Dr Ž. P.

»PLANINARSKI LIST«

Časopis Planinarskog društva »Kamenjak« u Rijeci, broj 1 (ožujak 1970), 32 stranice, Rijeka 1970, tiskat »Tipograf«, uređuje urednički odbor (V. Stipčić, Z. Kvajo i S. Gilić). Izdavač PD »Kamenjak« Rijeka, Korzo narodne revolucije 40 I (tel. 31-212). Tiskat »Tipograf« Rijeka. Umjesto preplate primaju se dobrovoljni prilozi na račun 338-8-217 PD »Kamenjak« Rijeka.

Nakon nekoliko godina izlaženja Biltena PD »Kamenjak« u Rijeci ovo Društvo nas je sada iznenadilo prvim brojem svog časopisa. Po suradnicima i sadržaju novi list je logički nastavak ranijeg Biltena koji je po formi i sadržaju prerastao u časopis. Uzmemo li u obzir da su prije rata u Rijeci izlazila čak dva planinarska časopisa (Liburnia i Carsia), bilo je već odavno vrijeme da riječki planinari ponovno pokrenu izlaženje vlastitog glasila. Osim uvodnog članka pod naslovom Planinari svome gradu, treba istaknuti nešto zakašnjeli, ali zanimljivi i bogato ilustrirani putopis M. Pavlića o riječkoj ekspediciji na Kilimandžaro prije desetak godina, te alpinistički prilog o Biokovu s crtežima svih prvenstvenih uspona u biokovskim stjenama. Zanimljiv je i članak B. Regnera o planini Suvobor, A. Margetića o Sv. brdu na Velebitu, M. Legac o vegetacijskim karakteristikama riječkog područja i, na kraju, rubrike o planinarskoj literaturi, alpinističke vijesti i vijesti iz Društva. Stampan je na dobrom papiru, a grafički i slikovno na visini. Dr Ž. P.

BOŽIČEVIĆ: HORVAT I NJEGOVIH 500 STUBA

Ing. Srećko Božićević: »Vladimir Horvat i njegovih 500 stuba na Medvednici«. Vodič Planinarskog saveza Hrvatske broj 8. Izdavač Planinarski odbor Zagreba. Zagreb 1969. Stranica 32 s 15 slika i dvije geografske skice. Naklada 4000 primjeraka, tiskat Grafički zavod Hrvatske.

Uspomera na pokojnog zagrebačkog planinara, nesebičnog graditelja 500 stuba na Medvednici, još i danas, osam godina poslije njegove smrti živi među nama, inspirira planinare i njegove sljedbenike, i one koji ga nisu osobno poznavali nego samo po njegovim djelima. Horvatov učenik, u planinarskom i speleološkom smislu, ing. Srećko Božićević odužuje se uspomeni nezaboravnog planinara ovom lijeptom knjižicom. Ona se sastoji od dva dijela. U prvom je prikazana ličnost Vladimira Horvata kao planinara, speleologa, fotoamatera i graditelja 500 stuba, a drugi dio je prikaz 500 stuba, kratki vodič i podaci o prirodnim značajkama njihove okoline. Završava s izvodima iz Knjige dojmova 500 stuba, iz koje je vidljivo da je taj skroman čovjek ali veliki planinar već za života stvorio sa svojim stubama samome sebi najljepši spomenik. Nažalost, nesretnim slučajem izgorjela je prostorija u kojoj je nakon štampanja knjižica pohranjena, tako da je gotovo čitava naklada izgubljena. Preostalih nekoliko primjeraka može se dobiti u Planinarskom savezu Hrvatske po cijeni od 2,00 dinara. Dr Ž. P.

Moj odgovor Dušanu S. Krivokapiću

Na moju recenziju knjige »Šar-planina« Dušana S. Krivokapića (NP 1969, 228) autor je u zadnjem broju »Naših planina« dao svoj odgovor na tu recenziju. Kako sam u tom odgovoru na uvredljiv način napadnut, ne preostaje mi drugo, nego privatično polemiku i obrazložiti čitaocima ono što sam u recenziji napisao.

Dušan S. Krivokapić poslao mi je svoju knjigu s laskavom posvetom, a ja sam mu odgovorio da će napisati recenziju o knjizi. On je međutim, vjerojatno smatrao, kada mi je knjigu poslao, da me je time odmah i obavezao, da moram napisati samo i jedino pozitivnu recenziju u stilu njegovih »dvojice istoričara i dvojice geografa«, kako u svom odgovoru navodi. Kako ja takovu recenziju nisam mogao napisati, prva njegova reakcija na moju recenziju bila je da je zatražio, da mu preporučeno i ekspres odmah povratim knjigu, koju mi je sa posvetom poslao. Ja sam mu naravno knjigu po njegovoj želji odmah povratio. Ovu sličicu navodim samo kao ilustraciju, kako Krivokapić zamišlja recenzije i funkcije recenzenata.

Dušan S. Krivokapić mi imputira zlonamjernost i neobjektivnost, a osim toga mi osporava pravo da uopće recenziram njegovu knjigu, jer nisam ni geograf, ni geodet, ni matematičar. Na te prigovore mu odgovaram slijedeće. Da ja nisam kod pisanja recenzije a priori bio malevolentan, nedobronamjeren prema autoru, najbolji je dokaz, da sam u jednom od ranijih brojeva »Naših planina« napisao u svakom pogledu benevolentan člančić o Dušanu S. Krivokapiću povodom njegove šestdesetgodišnjice (1968, 225, br. 9-10). Čim sam međutim napisao ocjenu koja se njemu nije svidjela, on je to uzeo kao razlog da me proglaši malevolentnim čovjekom koji nepozvan i nekvalificiran ruši ugled njega kao stručnjaka geografa, meteorologa, klimatologa, etnologa, etnografa, kulturnog historičara i lingviste. Istina je da nisam geograf, ni geodet, ni matematičar, nego liječnik, ali sam planinar i planinarski pisac, pa sam recenziji knjige Dušana S. Krivokapića prišao samo kao planinarski pisac i s toga aspekta ja sam knjigu i ocjenio.

Ako se jedan građanin ove zemlje — po afektivnom ugodaju planinar, a po profesiji i izobrazbi graničarski oficir stare Jugoslavije, a to znači da nije ni geograf (tu podrazumijevam stručnu fakultetsku izobrazbu i kvalifikaciju), ni meteorolog, ni historičar, ni lingvista, ni etnograf, nego samo i jedino amater i diletant u svim naučnim disciplinama — prihvati zadatka da napiše »turističko-geografski prikaz predjela i naroda« kako on to u naslovu svoje omašne knjige navodi, onda je jasno i najbenevolentnijem čovjeku, da Krivokapić ulazi u takav posao jedino kao planinar. Nije dovoljno i ne predstavlja nikakav naučni i stručni rad sakupiti desetine knjiga o Šar-planini pa iz njih napabirčiti pregršt najrazličitijih podataka, sve to izmješati sa svojim ličnim planinarskim iskustvima i onda takovom poslu dati samouvjereni epiteton »turističko-geografski prikaz predjela i naroda«. Još prije 5, 6 i više decenija moglo se susretati takav način pisanja, no danas je to za kašnjeo.

U recenziji sam upozorio Krivokapića da se o meteorološkim i klimatskim priklama na Šar-planini ne može i ne treba pisati na amaterski način, a on mi tumaći, kako se iz Tetova, podno Šar-planine, može lako odrediti temperatura na Šar-planini. Na takav način rezoniranja o meteorologiji i klimatologiji ja naravno ne mogu dalje diskutirati, ali bih autora samo podsjetio na izvanredno lijep članak našeg uvaženog meteorologa B. Kirigina o klimatskim karakteristikama Velebita u Poljakovoj knjizi »Velebit«, pa će mu morati postati jasno, da njegova amaterska i prigodna mjerena ne mogu imati ničega zajedničkog s pravim naučnim meteorološkim mjerjenjima.

Autoru sam predbacio da je izdao »turističko-geografski prikaz« Šar-planine, a da u knjizi nije reproducirao ni jedne jedine fotografije, ma da je nezamislivo izdati knjigu s takovom namjenom bez fotodokumentacije. Autor doduše u uvodu knjige navodi, da je svu svoju fotodokumentaciju za vrijeme rata izgubio. Tko hoće, neka mu to i povjeruje, no on je oviše samouvjeren, ako smatra da o Šar-planini ni jedan od naših istaknutih planinara fotografa nema nikakove dokumentacije, pa se trebao obratiti na njih i uvrstiti njihove priloge u svoju knjigu. Umjesto toga on

je svoju knjigu »ukrasio« s desetak amaterskih crteža perom u stilu od prije pedesetak i više godina. Ispod tih crteža nije stavio nikakova imena autora, pa moram pretpostaviti da ih je sam izradio. Takovi međutim crteži ne spadaju u nikakovu suvremenu turističko geografsku knjigu. Ponovno tvrdim, da su upravo brojna jezera i divni pašnjaci s jedinstvenom florom najljepši ukras Šar-planine i nedopustivo je izdavati turističko geografski priručnik o Šar-planini s nekoliko neukusnih i diletantiskih crteža perom.

Krivokapić tvrdi da ja ne poznam Šar-planinu, pošto na nju nisam zalažio. Ja bih na to odgovorio da Krivokapić može apodiktički tvrditi samo to, da po Šar-planini nisam prolazio u njegovom društvu. Svaka druga njegova tvrdnja je neozbiljna.

Još prije rata, analizirajući u »Hrvatskom planinaru« jedan njegov članak, Krivokapić sam pokazao i dokazao, da on ne zna planinarski pisati. Sada sam mu pokazao da nije stručno kvalificiran da napiše »turističko-geografski prikaz predjela i naroda Šar-planine«. Da je umjesto omašne knjige s tako preuzetnim i nekritičkim podnaslovom — jer takav podnaslov znači veliku monografiju ili enciklopedijski zbornik — izdao vodič po Šar-planini i kod toga upotrijebio materijal iz njegovoga prvog i drugog poglavlja, dao bi planinarama ono, što je njima potrebno i dobro došlo, a u isto vrijeme i ono što on može dati. Sve ostalo što je nanizao u svojoj knjizi dao je na način koji sam kritički ocijenio u svojoj recenziji i što ne zavreduje nikakovu drugu ili drugačiju ocjenu.

IZ POLEMIKE KRIVOKAPIĆ-PRAŽIĆ 1934-1936

U carstvu prirode smrtni stvor postepeno gubi moć vladanja nad sobom. Srce mu malaksava i nadinje čutanju. Iznurenje je i svrše jakom prijateljstvu. Jedinka tone u nirvansko raspoloženje, sublimira se, i najzad, prestaje da uopće misli. Ne pripada više jadnoj zemlji. Lebdi u nekoj eteričnoj oblasti... Čovjek je srećan kad ništa ne misli. Da, samo tada!

Prosto se čovjek čudi kako se to u njemu začeće. Tek jednog dana sasvim neočekivano osjeti nešto u svojoj duši. On počne da živi kao bez svoje volje, kao u nekom zanosu. Sve dnevne brige potisnute su u drugi red.

Srce ubrzava otkucaje (kad pomisli na planine, op. ur.). Disanje biva teško, ubrzano i često praćeno dubokim uzdisajima. Dovoljno je, na primjer, pola časa da se naniže 12 uzdisaja. Čovjek se onda sasvim preobrazbi.

Planinarstvo je nesravnjivo ljepše i plemenitije od »suvremene« ljubavi, to je najviša i najčistija inteligentna radost koju može da pruži zemaljsko carstvo.

Za neke žalosne ljudi planina je samo jedna prljava i zapuštena tvornica u kojoj se žvače i loče, i preziva i povraća... takve ljudi posunovraćenog razuma i razrokih očiju treba žigosati...

D. S. Krivokapić: Razmišljanja o planinarskoj strasti (Hrvatski planinar 1934, 353)

Planinari i jedu i piju, ali niti »loču« niti »preživaju« niti »povraćaju«... pa ipak ti ljudi nisu niti »žalosni« niti su »posunovraćenog razuma«. Svi su ti ljudi potpuno normalni i sredeni članovi ljudskog društva koji znaju osjetiti ljepotu prirode, no tu ljepotu nipošto ne osjećaju na ovako egzaltirano patetični način.

Svaki od nas zna vrlo dobro da planina zna zadati, a kadikad i te kako zadade planinaru koji je u nju došao da uživa i odmar se, bola, pa i svirepoga bola.

Planinar je daleko od toga da na kraju svoje ture stane na vrh planine pa da uzdiše

i plače, ne, to ne radi ni jedan planinar.

U poređenju ljubavi prema planini i ljubavi prema ljudima jasno se može naslutiti prave razloge piševom pomalo razginiranom rezoniranju...

Dr M. Pražić: Nekoliko razmatranja o planinarstvu (Hrvatski planinar, 1935, 295)

Kritičar je u grdnjoj zabludi kad misli da su ljubitelji vikenda identični s onim žalosnim ljudima koje on brani. Nisam ja napadao vikende, nego sam povиšenim glasom ukazao na jedan red doista bijednih planinara.

Dr Pražić citira jednu moju rečenicu o tom kako nam planina neće nanijeti svirepog bola i kako se neće u njoj razočarati... Obrazovani čitaoci svakako znaju da se pod tim »bolom« podrazumijeva samo duševni momenat.

U nedostatku stvarnih razloga Pražić je zapao u slabost da izloži persiflaži moja duševna svojstva..., da u meni gleda nekog razočaranog osobenjaka i čovjekomrsca koji je prekinuo svaki dodir s kulturnom средином... dajući napadnutom članku izopačeniu tumačenja i podmećući autoru niz proizvoljnih činjenica...

D. S. Krivokapić: Još nešto u obranu planinarstva (Hrvatski planinar 1936, 275)

Upozorio bih na još nekoliko momenata radi kojih način pisanja g. Krivokapića nije planinarski i ne može biti planinarski...

Covjek koji je otisao u planinu nije »velik zbog toga što ima toliko snage da se može uzdići iz niske i prljave doline, pune do sade, nedaka i ljudskog nevaljalstva«, jer je to u prvom redu pitanje mogućnosti, slobodna vremena, novaca...

Nisu planine za čovjeka koji na planinskom vrhu »postepeno gubi moć vladanja nad samim sobom, a srce mu malaksava i nadinje čutanju«, jer planina treba da oplemenjava, a ne da degradira na stepen koji je daleko ispod normalne i zdrave čovjeka.

Dr M. Pražić: Kako se brani planinarstvo (Hrvatski planinar 1936, 331)

SJEDNICA GLAVNOG ODBORA PSH

U subotu 18. IV 1970. g. u Tomislavovom domu na Sljemenu održana je sjednica Glavnog odbora PSH. Sjednici je predsjedao predsjednik PSH Božidar Škerl. Prije prelaska na dnevni red članovi GO PSH odali su počast minutom šutnje drugu Miroslavu Rotšildu članu GO PSH koji je poginuo u ljetu 1969. g. prilikom silaska sa Mont Blancu. U sastavu Glavnog odbora PSH izvršene su slijedeće izmjene:

- umjesto dosadašnjeg potpredsjednika Petra Lučić-Rokija koji je podnio ostavku, dužnost potpredsjednika do predstojeće skupštine PSH vršit će dr Zeljko Poljak;
- umjesto inž. Zlatka Smerkea koji je preuzeo novoformiranu Komisiju za orientaciju PSH, za predsjednika Komisije za alpinizam izabran je inž. Davor Ribarović;
- umjesto Antuna Filipčića za predsjednika Komisije za GSS izabran je Dražen Zupan;
- umjesto Stanka Hudoletnjaka, koji je ostao član Glavnog odbora kao predsjednik Planinarskog odbora Zagreba, za predsjednika Komisije za objekte izabran je inž. Milovan Dlouhy;
- umjesto Miroslava Rotšilda za predsjednika Komisije za međunarodne veze izabran je Tonka Abrus-Žic;
- umjesto Dure Blahe za člana Glavnog odbora izabran je Ivo Kraljeta;
- umjesto Karmela Lovrića u Glavni odbor po položaju ulazi novi predsjednik Planinarskog odbora Dalmacije Milan Dekić.

Prihvaćena je informacija o radu IO PSH kao i bilanca PSH za 1969. g. Zaključeno je: da se poradi na organizacionom učvršćenju slabijih društava i na osnivanju novih; da stručne komisije PSH pojačaju suradnju sa regionalnim odborima i društvima; da se od republičkih društveno-političkih organizacija, prvenstveno od SSRN, zatraži veća moralna i materijalna podrška; da se za skupštinsku PSH pripremi prijedlog financiranja pasivnih planinarskih objekata; da se razmotri mogućnost oformljenja regionalnog odbora u području Gorskog kotara; da se za predstojeću skupštinu PSH pripremi elaborat za utrošak sredstava dobivenih prodajom Tomislavovog doma.

Prihvaćen je i finansijski plan PSH za 1970. g.

Na predloženi pravilnik GSS PSH dane su primjedbe, da nije regulirao odnose između regionalnih planinarskih odbora i stanica GSS i da ga prethodno nije usvojio Zbor spasačaca, te je prihvaćen kao privremeni pravilnik do predstojeće skupštine PSH.

Prihvaćen je prijedlog za uspostavljanje planinarske transverzale »Kroz planine SR Hrvatske« s tim da se sve predrađenje završe do 1. VII o. g. kada će se otvoriti transverzala.

Vodič po planinama SR Hrvatske dra Zeljka Poljaka izdat će se do konca 1970. g. Zaključeno je, da se u toku ove godine više poradi na školovanju i stručnom usavršavanju članova s tim da će predsjednici stručnih komisija pripremiti i dostaviti društvena planove za održavanje škola i tečajeva, a ukoliko bude finansijskih mogućnosti, prisustviti bi se izdavanju udžbenika.

Donesen je zaključak da se izradi plaketa PSH koja bi se dodjeljivala pojedincima i društvima za izvanredne uspjehe u planinarskom radu. Također je zaključeno da se izrade priznanja za pojedince i organizacije iz-

van planinarske organizacije, koji su na bilo koji način pomogli našu organizaciju.

Nikola Aleksić

KONFERENCIJA PLANINARSKOG ODBORA ZAGREBA (POZ-A)

Nakon tri godine rada Glavni odbor POZ-a sazvao je konferenciju koja je održana u nedjelju 1. 3. 1970. u prostorijama SOFK-e grada Zagreba. Glavni odbor POZ-a je za konferenciju pripremio materijale o svojoj trogodišnjoj aktivnosti koji su primljeni s odobravanjem. Nakon nesredenog perioda koji je vladao prije tri godine, započeo je tada izabrani odbor svojim radom. U glavnom odboru djelovali su delegati većine zagrebačkih planinarskih društava. Prva godina prošla je u znaku sredivanja i traženja zdravijeg načina rada. Već slijedeće dvije godine donijele su napredak. Za taj uspjeh zaslужna je većina članova Glavnog odbora, a posebno njegov predsjednik Stanko Hudoletnjak. Osim sa SOFK-om Zagreba i Planinarskim savezom Hrvatske suradnja je proširena i na Sekretarijat za narodnu odbranu, Komisiju za Medvednicu pri Turističkom savezu Zagreba, Šumskim gospodarstvom Zagreb, Sumarijom Zagreb te sa planinarskim odborom Sarajeva i regionalnim odborima SR Hrvatske.

Budžet POZ-a je u tom vremenu zahvaljujući spomenutim suradnjama porastao od 19.389 ND u 1967. godini na 99.000 ND u 1969. godini. Najjače suradnike POZ je imao u PD »Zagreb-Matica«, »Sljeme«, »Zanatlija«, »Risnjak«, »Željezničar« i nešto manju suradnju s ostalim društvima.

U proteklom periodu POZ je bio inicijator i finansijer većeg broja orijentacionih natjecanja, nekoliko većih izleta zagrebačkih planinara, između ostalih prilikom otvorenja planinarskih kuća na Bijelim stijenama i na Velikom dolu i na Kalniku u sletu mladih planinara Hrvatskog zagorja.

POZ je pomogao i neke akcije planinarskih društava: izlet u Končarev kraj, proslavu Dana mladih planinara. Bio je i organizator prenošenja planinarske štafete po Medvednici. U suradnji sa stanicom vodiča Zagreb i sa Šumskim gospodarstvom Zagreb obnovljene su markacije planinarskih staza na Medvednici.

U proteklih tri godine POZ je organizirao i nekoliko vrijednih izložbi planinarske fotografije u suradnji sa PD »Sljeme«. Prva je bila 1967., druga 1968. pod nazivom »Čovjek i planina«, treća povodom dvadesetgodišnjice amaterske speleologije u Zagrebu pod nazivom »Boje u tamni«. U »Godini Velebita« POZ je s PD »Zagreb-Matica« organizirao još jednu veoma uspјelu izložbu u prostorijama Povijesnog muzeja Hrvatske. Povodom dvadesetgodišnjice poslijeratnog planinarstva POZ je podijelio većem broju aktivnih članova sponzen-diplome.

Na konferenciji su usvojena i nova pravila POZ-a, koja su se pripremala i bila sporna punih pet godina. Po njima je POZ prvenstveno koordinaciono tijelo među planinarskim društvima i inicijator većih planinarskih akcija uz organizaciju pojedinih društava. Financijsko poslovanje POZ-a vodi finansijski servis SOFK-e Zagreba. Već dosadašnji rad POZ-a je opravdao svršishodnost ovakvih pravila i ovakav način rada. Prema pravilima POZ-a planinarska društva imenuju u Glavni odbor po jednog predstavnika i njegovog zamjenika. Novi Glavni odbor sada sačinjavaju slijedeći predstavnici planinarskih društava:

Andrej Lozej, PD »Željezničar«;
 Dragica Bosanović, PD »Lipac«;
 Vera Jirasek, PD »Kontakt«;
 Đurđa Segedin, PD »Grafičar«;
 Ivan Štok, PD »Zanatlija«;
 Rudolf Kres, PD »Risnjak«;
 Miljenko Kopač, PD »Jastrebarsko«;
 Fred Židan, PD »Vihor«;
 Matija Mance, PDS »Velebit«;
 Drago Stanišek, PD »Susedgrad«;
 Ivan Pipek, PD »Nik«;
 Željko Hlebec, PD »Sljeme«;
 Vlado Mlinarić, PD »Runolist«;
 Josip Ryšlavić, PD »Zagreb-Matica«
 Osam zagrebačkih društava još nije imenovalo svoje predstavnike. Na prvoj sjednici Glavnog odbora izabran je ponovno za predsjednika Stanko Hudoletnjak, za potpredsjednika Josip Ryšlavić, a za tajnika Mirjana Gašparić.
 Zeljko Hlebec

SASTANCI PLANINARSKOG DRUŠTVA DALMACIJE

Početkom ove godine održan je sastanak planinarskih društava Dalmacije: »Paklenica«, »Mosor«, »Kozjak«, »Promina«, »Marijan itd. Sastanak je održan u Splitu, a dominantna pitanja bila su: koordinacija rada društava na području Dalmacije, zajedničke akcije i otvaranje planinarskih transverzala Dalmacije, te stručni rad u društima i angažiranost društava u republičkim akcijama koje organizira Planinarski savez Hrvatske.

Donešena je i odluka o formalnom prestanku rada Planinarskog saveza kotara Split. Dogovoren je, naime, da umjesto njega, brišu se koordinacija rada planinarskih društava dalmatinske regije i njihovim zajedničkim akcijama, preuzeće na sebe Planinarski odbor općine Split, odnosno da se u okviru tog odbora odredi jedan ili dva čovjeka koji će se isključivo baviti tim pitanjima.

Formirana je i Komisija za izradu Nacrta pravilnika Planinarskog odbora općine Split u kojem će biti sadržani njegovi zadaci, odnosno obim rada i ovlašćenja iz domena planinarske organizacije dalmatinske regije.

I najzad, odlučeno je da se 11. travnja ponovo održi sastanak svih planinarskih društava Dalmacije, ovog puta u planinarskom domu u Velikoj Paklenici.

Na kraju sastanka odatlo je priznanje bivšem predsjedniku Planinarskog odbora kotara Split i članu Glavnog odbora PSH Karmelu Lovriću za dugogodišnji rad i doprinos na polju razvoja planinarstva.

U subotu 11. travnja održan je i drugi sastanak planinarskih društava Dalmacije u ovoj godini. Ovog puta sastanak je održan u organizaciji PD »Paklenica« u Borisovom domu u Velikoj Paklenici. Sastanku su prisustvovali predstavnici većine planinarskih društava dalmatinske regije, tajnik Planinarskog saveza Nikola Aleksić i bivši predsjednik Planinarskog saveza kotara Split Karmelo Lovrić.

Na sastanku je izabran Planinarski odbor Dalmacije, usvojen pravilnik tog Odbora i donesen kalendar planinarskih aktivnosti u tekućoj godini. U odbor izabrana su po dva člana iz svakog društva sa područja Dalmacije. Za predsjednika Odbora izabran je Đekić iz Splita, za potpredsjednika Alfirević iz Zadra, a za tajnika Sunko također iz Splita. Prema usvojenim pravilima Planinarski odbor Dalmacije treba da koordinira rad i inicira zajedničke akcije planinarskih društava u Dalmaciji, te da radi na dalnjem širenju planinarstva i planinarskih aktivnosti u njoj.

Kalendrom planinarskih aktivnosti za ovu godinu predviđeno je, da se održi Dan planinarstva Dalmacije u organizaciji PD »Mosor«, kao i da se ovom prilikom organizira orijentaciono natjecanje, da se održi i alpinistička škola, također u organizaciji PD »Mosor«, kao i da se organizira jedan ili više zajedničkih izleta.

Stavljen je u zadatok Odboru da pripremi jednu ediciju o razvoju planinarstva u Dalmaciji u povodu 60-godišnjice PD »Mosor«, te da je objavi kao poseban prilog u časopisu »Naše planine«.

D. P.

OSNOVANO PD »TVRTKOVAC«

Na osnivačkoj skupštini, održanoj 18. II o.g., planinari Medicinskog centra Zenice su osnovali svoje planinarsko društvo. Veterani planinarskog sporta: Mr ph. Ivan Fidler, Uzeir Softić, Enes Nezirović i Edhem Zec, inicirali su osnivanje planinarskog društva u ovoj ustanovi. Na osnivačkoj skupštini izabrano je rukovodstvo, te dato ime novom Društvu.

U znak priznanja za dugogodišnje planinarsko iskustvo i za popularizaciju ovog kod nas još neafirmiranog sporta, te za osnivačku inicijativu, za predsjednika Društva jednoglasno je izabran Mr ph. Ivan Fidler. Pored novoučlanjenih, kojih ima oko 80, Društву su odmah pristupili i svi članovi PD »Tajcan«, zaposleni u ovoj radnoj organizaciji, tako da Društvo broji oko 150 članova.

PD »Tajcan« je novoosnovanom Društvu u to ime ustupilo planinarsku kuću na planinskom vrhu Tvrtkovac, čije ime i nosi novo Društvo. Tvrtkovac se nalazi nedaleko od sela Pepeleari, oko dva i po sata pješačenja od Begov Hana. Nadmorska visina vrha je 1.300 metara. Planinarska kuća se nalazi na 700 metara nadmorske visine, na samom rubu bogato izrasle crnogorične šume. U podnožju se nalazi selo Pepeleari, pored kojeg protiče Pepelearska rijeka, bogata ribom. Smatra se da je Tvrktovac u srednjevjekovnoj Bosni bio važno strateško uporište za vrijeme vladavine bosanskog kralja Tvrktka I Kotromanića, čije sjedište je bilo u Bobovcu kod Kaknja, te se vjeruje da je po njemu ovaj planinski vrh dobio i ime.

Inače, za ovaj zasad malo poznati predio, u pogledu flore i faune može se reći da je priroda zaista bila izdašna. Tu srećemo mješavini listopadnog drveća i četinara, a sam vrh je obrastao četinarama. Pored toga, ovaj predio je veoma bogat lovnom divljачi, te je interesantan i za lovce, tim više, što pristup nije težak. Pored puta Begov Han – Pepeleari, može se doći i korištenjem autobusa, koji saobraća svakog dana na liniji Zenica – Sebuja. Od Sebuja se stiže za nepuna dva sata pješačenja, preko životopisne planine Rogačke.

Valja reći da je ova inicijativa naišla na veliko razumijevanje kod društveno-političkih foruma u radnom kolektivu.

Za adaptaciju i opremu planinarske kuće izdvojena su znatna materijalna sredstva, tako da će uz dobrovoljne radne akcije planinara, kuća uskoro biti osposobljena da prima prve planinare. Kuća će biti opremljena s 20 ležaja, posudem za kuhanje itd. Ne treba posebno isticati kakav značaj će ova planinarska kuća imati za članove ovog kolektiva, kao i za ostale gradane Zenice.

Dobre komunikacije, udoban smještaj i planinska svježina dovoljna su garantija za one koji su samo jedanput posjetili ovu planinu, da će omasoviti i proširiti krug ljubitelja planina.

Nadajmo se da će ovaj gest planinara Medicinskog centra naći na dobar prijem i podstaknuti i druge radne kolektive na slične akcije.

B. Samed

IZLOZBA PD »ŽELJEZNIČAR« U ZAGREBU

Povodom proslave svoje 20-godišnjice PD »Željezničar« je u ponedjeljak 13. travnja ove godine u auli Pošte Zagreb i otvorio ljetnikove i veoma uspješnu izložbu. Otvorenuju su osim brojnih članova Društva i ostalih građana prisustvovali i rukovodioči ŽTP-Zagreb kao i funkcioneri PSH i POZ-a.

Kroz izložbene paneose dat je u slici i riječi presjek uspješnog dvadeset-godišnjeg rada Društva. Vidno mjesto su zauzeli usvjesni alpinista i speleologa. Prikazani su razni susreti i sletovi na kojima je Društvo sudjelovalo. Na izložbi su se istaknuli i veoma aktivni fotoamateri Društva. Izložba je trajala sedam dana. Posjetio ju je velik broj pradana a u knjizi utisaka nalazi se mnogo lijepih riječi i pohvala za organizatora.

Zeljko Hlebec

PLANINARSKA TRANSVERZALA NA KORZICI

Daleka Korzika također je cilj planinara. Po planinarskom Korziku sprovedena je takoder planinarska transverzala, koja po uzoru na Alpe nosi naziv »Haute Route«. To je veoma dug i naporan put, bez kuća i bez mogućnosti opskrbe na putu. Zimi 1969. godine grupa od šest alpinista iz Minhenia trebala je punih 14 dana za obilazak. Alpinisti su izjavili da su bili opremljeni kao za ledene ture u Alpama. Najviši vrh preko kojeg prolazi transverzala je Monte Cinto (2710 m). Ovu transverzalu prvi je obišao Parižanin Michel Farrant.

Preveo iz »Planinarskog vestnika«

Zeljko Hlebec

51. SAVJETOVANJE ZPP-a

U simpatičnom planinarskom naselju na Grebengradu održano je u nedjelju 8. ožujka savjetovanje Međudruštvenog savjeta Zagorskog planinarskog puta. Za predsjednika je ponovno izabran Dragutin Karažinac iz Ivanca, a za tajnika Vlado Samac iz Varaždina. Zatim je na temelju osvojenih bodova u međudruštvenom takmičenju utvrđeno da je za prošlogodišnju aktivnost prelazni pehar osvojilo PD »Ravna gora« iz Varaždina. Drugo mjesto pripalo je PD »Milenograd« iz Budinšćine što je veliki uspjeh za to maleno društvo. Pehar će biti predan na slijedećem sletu mladih planinara Hrvatskog zagorja.

Na savjetovanju je bilo govorova i o markacijama po ZPP-u. Na kraju je odlučeno da se slijedeće savjetovanje održi u Kumrovcu nakon sleta.

Zeljko Hlebec

PLANINARSKO-SMUČARSKA ŠKOLA NA VRHU TREBEVIĆA

PD »Željezničar« u Sarajevu već nekoliko godina radi na podizanju i osposobljavanju svog podmlatka obukom iz planinarstva i smučanja. Sa sekocijom planinara-pionira koja je formirana pri Osmogodišnjoj školi »Slaviša Vajner Čića« Sarajevo, skoro svake godine organizuje zimovanje s tečajem o smučanju i planinarstvu u svom domu »Vaso Miskin

Crni« na vrhu Trebevića. Na ovogodišnjem tečaju bilo je 24 pionira i pionirki. Tečajem je rukovodio poznati planinar i smučar Štef Bek, zatim mladi i iskusni alpinista i član GSS-a Dževad Husić i rukovodilac Planinarske pionirske škole Lutvo Hodžić.

Tečaj je počeo radom 18. januara i trajao do 26. januara 1970. godine. Među pionirima bilo je skoro polovina početnika, pa je tečaj radio u dvije grupe. Dnevno se radilo 4 časa praktično i 3 časa teoretski. Za vrijeme tečaja disciplina je bila na zavidnoj visini. Povrednih nije bilo. Po završetku tečaja održani su i ispitni koji su svi polaznici uspješno položili.

Savo Kostić

»TREBEVIČKI DAN«

Povodom Dana Oslobodenja Sarajeva, a u sklopu proslave 20. godišnjice Društva održano je tradicionalno smučarsko takmičenje u velesalomu »Trebevički dan« 15. marta 1970. U organizaciji učestvovali su pioniri i pionirke osnovne škole »Slaviša Vajner Čića«. Kao i ranijih godina natjecanje je održano na zapadnim padinama vrha Trebević koji obiluje divnim dugim spustovima. Dužina staze je bila 1500 metara sa 20 kapija i visinskom razlikom 250 m.

Na takmičenju se okupilo preko 30 takmičara i takmičarki koji su bili podijeljeni u tri grupe i to: pioniri-pionirke, omladinci-mladnike, seniori-seniorka. Evo najbolje plasiranih koji su za svoj uspjeh dobili ukusne nagrade i diplome:

Seniori: Hofman Zlatko

Omladinci: Kraljež Miroslav

Pioniri: Pejanović Milovan

Seniorke: Lazarević Mirjana

Omladinke: Sabić Ksenija

Pionirke: Serdarević Maja

Iako je staza bila dosta teška, jer je trebalo vladati sa dobrom smučarskom tehnikom, bila je savladana bez i jedne povrede.

Stjepan Bek

XII »BJELAŠNIČKI DAN«

12. aprila održano je na Bjelašnici između Raminog greba i Mače polja tradicionalni Bjelašnički dan, trinaesti po redu. Planinarski dom na Stanarima upravo je vrvio od mlađih ljudi s natjecateljskim brojevima. Nažalost, kao i gotovo uvijek do sada, vrijeme nije bilo sklono priredbi: padao je snijeg i vidljivost je bila vrlo slaba. Ipak, nitko nije odustao. Oko 10 sati krenuo je prvi natjecatelj, a onda u razmacima od jedne minute i ostali; posljednji smučar stigao je na cilj oko 11,30 sati. Staza je bila duga 6000 m. Proglašenje pobjednika, uručenje pehara i diploma održano je na Savnicama. Među seniorima je prvo mjesto zauzeo Nikola Meandija iz PD »Bjelašnica«, a među juniorima Davorin Božija iz istog društva. Ekipno prvo mjesto među seniorima zauzela je ekipa PD »Bjelašnica« I, a među juniorima ekipa PD »Pazarić« II. Ukupno je sudjelovalo 60 smučara iz 9 planinarskih društava.

Damir Kulenović

POJEDINAČNO ORIJENTACIONO NATJECANJE PD »SLJEME« U ZAGREBU

U nedjelju 15. ožujka održano je u organizaciji PD »Sljeme« iz Zagreba prvo ovogodišnje pojedinačno orijentaciono natjecanje koje se budi za LPON. Organizacija je bila dobra, stazu je korektno postavio iškusni natje-

catej Ante Kulaš, član PD »Sljeme«, ali je natjecateljima dosta smetao blatan teren. Natjecanje je dobro uspjelo, ali je bilo najloš vrolo malo natjecatelja. Od 16 prijavljenih na startu se pojavilo svega njih 12. Iz dva najveća hrvatska društva sudjelovalo je jedan, odnosno ni jedan natjecatelj, tako da se postavlja pitanje, ima li smisla ulaganje takvog truda za svega nekoliko natjecatelja. Staza je bila kružna, sa startom i ciljem u Markuševcu, sa 7 kontrolnih točaka, od kojih je 6 bilo »mrtila«. Natjecateljskoj komisiji treba priporoviti što je unatoč jasnom Pravilniku Komisije za orijentaciju PSH dozvolila sudjelovanje u natjecanju članu PDS »Velebit« Čepelaku, koji je poznat kao dobar natjecatelj, ali nije bio prijavljen kao što Pravilnik propisuje, pa je time učinjen preseden na koji se i ubuduće mogu pozivati nemarna društva. Dužina staze u zračnoj liniji bila je 8760 m, a korištena je specijalna karta 1:10.000. Društva su se plasirala na ovaj način: »Sljeme« 353 bodova, »Vihor« 287,5, »Velebit« 133 i »Zagreb« 122 bodova. Pojedinci su se plasirali na slijedeći način:

1. Marijan Zunić »Sljeme«	94	(120)
2. Radovan Čepelak »Velebit«	101	(113)
3. Srdan Čop »Sljeme«	107	(107)
4. Mladen Pintarić »Zagreb«	112	(102)
5. Ivica Mesić »Vihor«	112,5	(101,5)
6. Fred Zidan »Vihor«	136	(78)
7. Branimir Pečkaj »Vihor«	166	(48)
8. Joža Puljko »Sljeme«	188	(26)
9. Miro Zunić »Sljeme«	211	(3)
10. Ivan Čeak »Sljeme«	215	—
11. Igor Kunst »Tuhobić«	243	—
12. Stipica Mesić »Vihor«	230	—

Fred Zidan

»MLADI GORANI« — NOVA SEKCIJA U PD »ZAGREB«

U želji da aktivira mlado članstvo u društvu, u PD »Zagreb« osnovana je nova sekcija »Mladi gorani«. Sekcija okuplja mlađe članove Društva između 10 i 14 godina, koji će se putem predavanja i jednodnevnih izleta uklopiti u rad planinarske organizacije. Sekciju sada vodi prof. Zorica Živković-Tekavčić uz suradnju planinarskih vodiča Sekcije društvenih izleta. Na tjednim sastancima s najmladima održavaju se stručna planinarska predavanja uz kolor-dijapozitive. Nedjelja je rezervirana za izlete u blizu okolice Zagreba. Članovi nove sekcije završili su skijaški tečaj što ga je Društvo za njih pripremilo na Medvednici u domu »Ivan Pačković« na Puntijarki. Dolaskom ljeta izleti će biti dvodnevni, dok će se stariji članovi Sekcije upućivati i na kvalitetne planinarske ture. Valja istaći da je ova inicijativa oko okupljanja mlađih planinara putokaz i drugim zagrebačkim društvima, u kojima je većinom zamro rad sa najmladima.

Branimir Spoljarić

PLANINARI DOČEKALI NOVU GODINU U PLANINAMA

Niti gusti snijeg, ni nevrijeme, ni snježni nanosi nisu mogli spriječiti grupu od oko 25 članova PDS »Velebit« iz Zagreba da se ne uspnu do planinarskog doma na Risnjaku i tu veselo dočekaju prvi dan 1970. godine. Uspon je trajao 9 sati (!), a poslije toga članovi su poduzeli još i uspon na vrh Risnjaka i jednu turu na krpljama do Platka. Najdođavniji su se na skijama na vrh V. Zavizana i Rivina, njaka i nastavili sa skijanjem sve do Delnicu.

Niti članove zagrebačkog »Vihora« nije omeđa najprije kiša, zatim snijeg, mečava i noć da se ne probiju do planinarskog doma na Zavižanu u sjevernom Velebitu. Unatoč teškim vremenskim prilikama nekoliko od njih uspelo se na skijama na vrh V. Zavizan i Rivina. Ljeti tehnički najteži teren u Cepurašu uspješno su mogli savladati zbog neobično velikog sloja snijega koji je posve izravnio teški kamjenar i škraptasti teren.

U isto vrijeme je grupa članova zagrebačkog »Željezničara« boravila u planinarskom domu pod Stirovcem i nakon dočeka Nove godine uspela se na nekoliko visokih vrhova.

Branimir Spoljarić

PRVO ZIMSKO ORIJENTACIONO NATJECANJE NA MEDVEDNICI

U nedjelju 15. veljače održano je na Medvednici Prvo zimsko orijentaciono natjecanje PD »Vihor« iz Zagreba na stazi dugoj 6,5 km s pet kontrolnih točaka. Start i cilj bio je kod Tomislavova doma. Terenske prilike bile su teške zbog novog snijega na staroj podfozi od pol metra što je naročito pririnilo teškoće prvim ekipama koje su morale priti snijeg. Prvo mjesto i pokal osvojila je ekipa PD »Sljeme«: Crnković, Čop i Začić. Drugo mjesto također ekipa istog društva: Zunić, Blažević i Taborić, a treće ekipa PD »Vihor«: Stipetić, Mesić i Vukić. Startalo je ukupno šest ekipa.

Dr I. L.

15-GODIŠNICA »SKUPINE SENIORA« PD »ZAGREB«

15-godišnjicu uspješnog rada »starih« proslavila je ove godine »Skupina planinara seniora« PD »Zagreb — Matica«. Evo kako je započeo njezin rad! Početkom ožujka 1954. godine bio je razaslan slijedeći poziv starijim planinarnim članovima PD »Zagreb — Matica«:

»Stariji planinari, članovi PD »Zagreb — Matica« osnivaju unutar ovog Društva, a u okviru proslave 80-godišnjice osnutka planinarskoga u Hrvatskoj, posebnu »Skupinu planinara seniora«. Skupina seniora održavat će redovite sastanke i predavanja, prikazivat će dijapo zitive i filmove, organizirati izlete i putnu blagajnu, propagirati društvenost i suradnju sa ostalim sekcijama Društva. Osnivački sastanak »Skupine seniora« održat će se 12. ožujka 1954. godine u 18 sati u društvenim prostorijama. Umoljavate se da ovom sastanku prisustvujete.

Potpis: Dr Ivo Lipovčak u ime osnivača.«

U društvenoj kartoteci bilo je početkom ožujka 1954. godine 707 članova starijih od 50 godina. Od ovih pozvano je na osnivački sastanak 117, od kojih se na sastanku 12. ožujka pojavilo svega 30. Danas se, međutim, broj prisutnih na tjednim sastancima konstantno kreće oko 100 do 120; dalje povećanje ne dozvoljava premašta društvena dvorana.

Na prvom sastanku obrazloženo je buduća djelatnost skupine i prihvacićen njen pravilnik. U prvi odbor skupine izabrani su: dr Ivo Lipovčak kao pročelnik, pok. Stjepko Vratar kao njegov zamjenik, Dragutin Bišćan kao tajnik, prof. Mirko Markulin kao blagajnik, dr Fedor Aranitzky kao tehnički referent, Viktor Mlinarić kao referent za propagandu, dok su u nadzorni odbor bili izabrani: pok. dr Milan Dečak i pok. Katarina Dean.

Na tjedne sastanke 1954. g. dolazilo je 12 do 35 članova. Prvi javni nastup seniora bio je na Medvednici 11. travnja 1954. g. prigodom dočeka Štafete planinara za 63. rođendan predsjednika Josipa Broza Tita.

Na daljnjim sastancima pokrenuto je pitanje zaštite šuma na Medvednici i obnova Botaničkog vrta kod Tomislavova doma, a organizirani su i prvi izleti na Medvednicu. Te prve kao i slijedećih godina seniori prisustvuju svim planinarskim manifestacijama, pa tako i svečanoj akademiji prigodom proslave 80-godišnjice PS Hrvatske u Domu JNA.

Već te godine seniori pokreću pitanje planinarske štampe, pa na njihovu obrazloženu zamolbu »Vjesnik« u Zagrebu otvara rubriku »Planinarske vesti« svakog četvrtka (sada srijedom) koja i danas služi propagandi planinarstva.

Osim izleta na Japetić, Kalnik i na Lipu-Rog pokreće se pitanje jeftinog ljetovanja u planinama, pa seniori organiziraju ljetovanje u Mrkoplju u Gorskom kotaru uz pristupačne cijene naročito za penzionere. Po prijedlogu članova organizira se i ljetovanje na moru i to u Nerezinama na otoku Lošinju, u mjestu koje leži podno planine Osorčice. Planinari je do sada nisu poznavali, a sada je svakog ljeta posjećuju kao vidikovac na cijeli greben Velebita.

Te iste godine vidimo seniore u Hrašćini u Hrv. zagorju gdje prisutstvuju svečanom otvaranju tamošnje nove piramide-vidikovca, a zatim kod otvaranja planinarskog doma u Vugrovcu.

Seniorka Marija Maček, odusjevljena zajedničkim polascima u prirodu, uglazbila je naročitu seniorsku himnu: »Hajdemo u prirodu«, koju seniori prigodom dokolice na planinama često zapjevaju.

Seniori su te godine dali inicijativu i za izgradnju novog pješačkog puta na Medvednici od raskrsnice ceste Sljeme — Rebar na Njivicama. Preuzimaju i sklonište u Corkovoj uvali na Plitvicama sa 18 ležaja, koje se, na žalost, do danas nije moglo održati radi potrebe tamošnje sumarije.

Prvu godišnjinu skupština održala je Skupina seniora 21. siječnja 1955. o čemu donosi izvještaj »Vjesnik« u broju od 26. siječnja.

Osim predavanja seniori priređuju i društvene večeri na kojima sudjeluje gudački kvartet: dr Schwarz, dr Dean, Marija Maček i inž. Žepić, pa to mnogo doprinosi razvoju društvenosti među seniorima.

Seniori 25. ožujka davaju inicijativu da se kod Društva osnuje pionirska sekacija za omladinu do 14 godina, jer žele da začlane u društvo svoju unučad doraslu za rad u takvoj sekociji.

I ove godine seniori prisustvuju javnim planinarskim manifestacijama i organiziraju izlete po Medvednici i Samoborskom gorju, u Postojnu, Predjamski grad, Skocjansku jamu i dalje kroz Istru. Angažuju se i u društvenom radu, pa kod izgradnje društvenog doma na Puntijkari organiziraju »čajnu kuhišnju«, a kasnije kad je taj dom otvoren, u njemu dežuraju prema programu.

Izložba planinarske štampe, koja je u društvenim prostorijama otvorena 1. prosinca 1955., koja je prikazala razvoj planinarske štampe od osnutka planinarske organizacije 1874. godine, djelo je članova Skupine seniora. Prigodom izložbe odlikovano je nekoliko seniora »Zlatnom znakom« PS Jugoslavije.

Tokom 1956. g. povećava se broj seniora na tjeđnim sastancima na 50 članova. Od održanih predavanja potrebno je naročito podvući predavanje pok. pukovnika Janka Senderdija sa temom: »Planinarska geografska šetnja Makedonijom«. Članovi zaželiši da pod vodstvom predavača posjeti Makedoniju. Taj izlet ostvaren je 1957. godine kad je 36 seniora prokrstarilo tom republikom i bilo posvuda bratski primljeno. Radi boljeg upoznavanja naše zemlje seniori su ponovo prošli Istrom ušavši u nju preko Učke. Mjeseca lipnja 1956. g. seniori su posjetili za planinare veoma pou-

čni Farmaceutski botanički vrt u Zagrebu, kroz koji ih je proveo prof. dr Kušan. Radi daljeg pobližeg upoznavanja naše zemlje 42 seniora putuju Hrv. zagorjem, a 1957. g. upoznavaju se i sa slovačkim Visokim Tatrama. Slijedili su izleti kroz Bugarsku i Rumunjsku gdje su se seniori upoznali s najznačajnijim planinama tih zemalja. Na članske sastanke s predavanjima dolazi sve više članova, pa se projekti prisutnih penje na 100, što je omogućila proširena društvena dvorana. Taj projekat je konstantan sve do danas. Na sastancima preteže broj ženskog članstva.

Po želji članstva tokom mjeseca veljače 1958. g. seniori posjećuju Etnografski muzej u Zagrebu pod vodstvom direktora te ustanove prof. Marijane Gušić. Osim izleta po Medvednici i Samoborskem gorju posjećuju Zasavsku planinu, a 31 član popeo se na Bijele stijene. Slijedili su izleti na Kosmaj i Frušku goru u NR Srbiji te na Trebević i Tjentište u BiH.

U »Godini Velebita« 1969. 36 seniora posjetilo je Velebit i prošlo Premužičevom stazom do Alana, zatim u dva navrata posjetiše Klek prigodom proslave 90-godišnjice planinarstva u Hrvatskoj, te Snježnik, Risnjak, Bitoraj, Viševicu i Vel. Paklenicu, a neki i Dolomite, Svinjske Alpe i Triglav.

Seniori suraduju u društvenom životu PDZ-a s mnogo volje i inicijative. Njihov rad i inicijativa djeluju i na druge starije članove planinarskih organizacija u Hrvatskoj, pa se osnivaju seniorske sekcije kod PD »Kalnik« u Križevcima, PD »Dubovac« u Karlovcu i PD »Ravna Gora« u Varaždinu. Navedene seniorske sekcije stoje u međusobnoj vezi i godišnje se sastaju na dogovorenim planinama radi izmjene iskustava. Na izletima van granica Jugoslavije, koje priređuju seniori PDZ-a sudjeluju i članovi seniori spomenutih društava.

Organizaciju starijih planinara uvjetuju po-odmakle godine života koje se veoma teško uskladjuju s elanom mlađih generacija, ali iškustvo planinarskih veterana daje inicijativu mlađim planinarskim naraštajima. Skupina seniora svojim načinom rada u društvu sa starijim planinarama i boravkom u planinskoj prirodi, omogućuje onima u poodmaklim godinama da ostaju čili, aktivni i društveni, da zaborave brojiti svoje godine i da sačuvaju radosti života do krajnjih mogućnosti.

Dr Ivo Lipovščak

PLANINSKA TRANSVERZALA TRIJA DRŽAVA

U Gorici je prošle jeseni održan sastanak delegata planinarskih organizacija Italije, Austrije i Jugoslavije o zajedničkoj planinarskoj djelatnosti na planinama tromeđe triju država. Inicijativu je dala sekcija CAI u Gorici. Jednodušno je prihvaćen prijedlog da se osnove planinarska transverzala triju država, koja bi obuhvatila uspone na najznačajnije vrhove u susjedstvu tromeđe i povezala planinare Slovenije, Juliske Venecije i Koruške. Prisutni su bili zaduženi da do slijedećeg sastanka urede sve što je potrebno za ostvarenje te transverzale na kojoj bi se sastajali planinari bez obzira na narodnost ili državnu pripadnost.

Dr I. L.

»GORSKI SVIJET JUGOSLAVIJE«

Izdavačko poduzeće BLV u Münchenu izdalo je u suradnji sa zagrebačkim knjižarskim poduzećem »Mladost« knjigu, zapravo slikovnicu pod naslovom: »Die Bergwelt Jugoslawiens«. Knjiga ima 32 stranice, 136 odličnih fotografija i sedam skica. Tekst prikazuje povijest i ure-

denje naše države, karakteristike planina u svakoj našoj republici i organizaciju našeg planinarstva. Knjiga ujedno donosi 18 savjeta za ture u Julijskim i Kamniškim Alpama, Velebitu, Paklenici, Bjelašnici, Durmitoru i Prokletijama. Priložena je i zemljopisna karta Jugoslavije.

Dr I. L.

MEMORIJAL »IVAN PAČKOVSKI« NA SLJEMENU

U nedjelju 15. veljače održano je kod Puntištarke na Medvednici tradicionalno orijentaci-

ono natjecanje »Ivan Pačkovski«. Natjecalo se u veleslalomu, spustu i na dužinskoj pruzi. Seniori su postigli ovaj poredak: 1. Zdravko Pirc, PD »Susedgrad«; 2. Mladen Pintarić, PD »Zagreb«; 3. Vinko Gaćnik, PD »Zagreb«. Poredak kod žena je: 1. Milena Stupnišek, PDZ; 2. Danica Dečak, PDZ, a kod juniora: 1. Mario Zadravec, Krajška škola u Zagrebu; 2. i 3. Rudo Pećnik iz Krajške škole i Dubravko Peršić, PD »Susedgrad«. Prelazni pokal osvojilo je PD »Zagreb Matica« u sastavu Pintarić — Gaćnik — Stupnišek.

Dr I. L.

Godišnje skupštine

OMLADINSKA SEKCIJA PD »JAPETIĆ« U SAMOBORU

Omladinska sekcija »Japetić« postigla je prošle godine zapažene uspjehe. Zahvaljujući pomoći Upravnog odbora i članovima koji su zaduženi za rad s omladinom (Miro Ivanović, dr Ivo Veronek i prof. Veljko Vinteršajger) Sekcija se omasovila i izvela niz ljetnih akcija i izleta na kojima je sudjelovalo i po tridesetak članova (Samoborsko gorje, Gorski kotar, Julijanske Alpe, marš Boška Buhe u Sandžaku, Velebitski planinarski put, slet mladih planinara Hrvatskog zagorja). Na memorijalu »Janko Mišić« sudjelovali su s 11 ekipa, u Vugrovcu s dvije, na Velebitu s dvije itd. Markirali su puteve po Samoborskem gorju, sudjelovali u skijaškim i sanjaškim natjecanjima, gorskoj službi spasavanja, uvelivali su oglasni ormarići i organizirali nekliko predavanja u svojoj sekciji. Jezgra Sekcije i nosioci aktivnosti su pročelnik Željko Bišćan, zatim Zdenko Kristijan, Darko Bišćan, Vlado Ivanović, braća Domin, Jadranka Kres, Anica Horvat, Vlado Novak, Franjo Kodrić, Damir Setin, Maja Matijašić, Zdenko Strmolić itd. Samobor je dakle dobio novu planinarsku generaciju koja daje garantije da će i dalje s pravom nositi ime našeg »najplaninarskijeg grada«.

Branimir Spoljarić

PD »LIPA« U SESVETAMA

Dana 14. ožujka PD »Lipa« u Sesvetama održalo je svoju 18. redovnu godišnju skupštinu.

Društvo broji 297 članova (uključujući i juniorsku sekciju na Osnovnoj školi), a organiziralo je u toku 1969. godine 41 izlet i 5 predavanja, obnovilo markaciju od Kašine do planinarske kuće na Lipi gdje je ujedno izgrađena spremnica za jelo i piće veličine $4 \times 4 \times 2,60$ m, cisterna za vodu količine $3 \times 2 \times 2$, zaštitni zid i zid oko kuće, izvedeni su i vodoinstalaterski radovi, iz cisterne u kuću, sproveden je odvodni kanal u dužini od 35 m i na kuću postavljeni žlijebovi (25 dužinskih metara). Vrijednost spomenutih radova i materijala iznosi 41.000 n. d. Od Skupštine općine Sesvete, Planinarskog saveza Hrvatske, Planinarskog odbora Zagreba (odnosno gradske SOFK-e) i općinske SOFK-e dobiveno je u tu svrhu 27.940 n. d., a članovi Društva dali su 1420 dobrovoljnih radnih sati u vrijednosti od 15.000 n. d.

Kako se dosadašnji višegodišnji domaći Franjo Puček zahvalio na dužnosti, postavljen je u kući na Lipi novi domać Marko Prša koji je već dosad opskrbio kuću brojnim prehrabrenim artiklima i raznim vrstama pića, dok u sezoni kani posjetiocima ponuditi i svježe janje i odojke s raznjom.

Nakon diskusije izabrani su novi organi Društva na čelu sa zaslужnim i agilnim predsjednikom Josipom Rukavinom.

OGRANAK PD »SLJEME« U KRIŽEVĆIMA

U zgradi pošte u Križevcima održana je u subotu 11. travnja redovita godišnja skupština ogranaka PD »Sljeme« — Križevci. Bila je to jubilarna godišnja skupština jer je ovaj ogranak proslavio ove godine 10-u godišnjicu svoga rada. Nakon izvještaja i diskusije u kojoj su sudjelovali i gosti, podijeljene su plakete zaslужnim članovima društva i osnivačima. Za predsjednika je ponovno izabran Franjo Flajpan stariji, a delegat PSH mu je tom prilikom predao zlatni znak PSH — najviše republičko planinarsko odlikovanje. Osim njega još je nekoliko članova dobio srebrna i brončana odlikovanja za zasluge.

Ovaj ogranak veoma uspješno surađuje s matičnim društvom PD »Sljeme« iz Zagreba kao i sa PD »Kalinik«, svojim susjednim društvom. Skupština je odala priznanje i zahvalnost upravama pošta u Križevcima i Bjelovaru na razumijevanju prema planinarskoj aktivnosti. U Društvu djeluje i grupa omladinaca koja je živo zainteresirana za orientaciju pa se očekuje da će oni tu aktivnost i proširiti u Križevcima. Skupština je završila veoma veselo i u skladu s tradicijom »Križevačkih statuta«.

Željko Hlebec

PD »STUBIĆAN« U GORNJOJ STUBICI

U Gornjoj Stubici je u utorak 14. travnja održana redovita godišnja skupština PD »Stubičan«. Ovo Društvo djeluje već punih 18 godina. Najveća briga u radu društva posvećena je mlađima, pa je tako i skupštini prisustvovao veliki broj najmladih, vrlo aktivnih planinara.

Društvo je u protekloj godini bilo aktivno iako raspolaže s minimalnim finansijskim sredstvima. Održan je veći broj ljetnih izleta na kojima su najčešće učestvovali najmladi. Mnogo truda uloženo je na uređenje skloništa na »Lojzekovom izvoru« i na »Kulmerići« kao i nadstrešnice na Volarnici. Marljići članovi Društva lijepo su uredili i markirali sve prilazne staze skloništima i Medvednici sa sjeverne strane. PSH je za zasluge odlikovao dvojicu članova društva brončanim znakom.

Planom rada zacrtano je mnogo novih ljetnih izleta kao i niz drugih aktivnosti. Društvo uređuje posljednju dionicu Zagorskog planinarskog puta pa je ovom prililom odučeno da se kontrolni žig Stubičke toplice premjesti Gupčevu lipu u Gornju Stubicu.

Željko Hlebec

OGRANAK PD »SLJEME« U VARAŽDINU

U dvorani pošte u Varaždinu održana je godišnja skupština ogranka PD »Sljeme« iz Zagreba. Skupštini je prisustvovao veći broj članova iz Varaždina i Čakovca kao i delegati matičnog društva iz Zagreba. Ogranak je prošle godine proslavio desetgodišnjicu svoga djelovanja, pa je čitava godina bila prepuna raznih aktivnosti, izleta i sudjelovanja na raznim međudruštvenim planinarskim manifestacijama. Ogranak je održao nekoliko izleta s matičnim društvom kao i sa društvom »Ravna gora« iz Varaždina. Članovi ogranka sudjelovali su i na sletovima planinara PTT.

U posljednjoj godini društvo je i financijski dobro poslovalo, a povećao se i broj članova. Osvještenje društva pružila je grupa najmladih članova iz Čakovca. Skupština je prihvatala izvještaj i izabrala novi upravni odbor kojem je stavljeno u zadatku da se nastavi s još uspješnjim radom i jačanjem ogranka.

Željko Hlebec

PD »ŽELJEZNIČAR« U ZAGREBU

U subotu 18. travnja u Zagrebu je održana jubilarna godišnja skupština PD »Željezničar«. Ovom skupštinom Društvo je proslavilo dvadesetgodišnjicu svoga veoma uspješnog rada. Proslavljen je dat još jedan pečat, jer je posvećena i 50-godišnjici generalnog štrajka željezničara. Prije same skupštine članovi RKUD »Vinko Jedut« izveli su bogat program narodnih plesova i pjesama. Nakon izvještaja skupština su pozdravili delegati društava iz Zagreba, Maribora, Indije, Skoplja, Ljubljane, Novog Sada, Niša i Sarajeva. Predsjednik PSH Božidar Skerl predao je članovima društva brojna odlikovanja.

Gosti iz raznih željezničarskih društava naročito su istakli uspješnu akciju saradnje željezničarskih društava iz čitave zemlje koju provodi upravo zagrebačko društvo.

Izabran je novi upravni odbor. Za predsjednika je ponovo izabran Lujo Staničić. On se između ostalog zahvalio i na pruženoj pomoći rukovodiocima Željezničko-transportnog poduzeća Zagreb koji su pokazali veliko razumijevanje prema planinarama.

Društvo je prigodom jubileja izdalo zbornik u obliku knjige pod nazivom »Planinar«, djelo članova Društva. Osim toga izdana je i nova prigodna značka. Cijela skupština, kao i nezvanični gosti, imali su veoma svečano obilježje.

Željko Hlebec

PLANINARSKO-SMUČARSKI KLUB »SLOBODA« U ČAČKU

U nedelju 29. januara 1970. godine planinarskosmučarski klub »Sloboda« održao je svoju godišnju skupštinu uz prisustvo velikog broja svojih članova, koji su do posljednjeg mesta ispunili malu salu hotela »Mora« u Čačku.

Skupštini su prisustvovali delegati Planinarskog saveza Srbije i planinarskosmučarskog saveza Zapadnog Pomoravlja.

Referat o radu Kluba u protekljoj godini podneo je predsednik Tomislav Kićanović, koji je izneo kako uspehe tako i neuspehe. Klub »Sloboda« je u sastavu omladinskog sportskog društva »Sloboda« koje deluje pri poduzeću »Sloboda« i koje u svom sastavu ima šest klubova. Preduzeće »Sloboda« obilno ih finansijski pomaže. Pored diskusije valja napomenuti da je skupština usvojila Interni pravilnik kluba o bodovanju izleta i drugih akcija svakog pojedinca, kako bi na sledećoj

skupštini mogla da proglaši najboljeg planinara godine i redosled ostalih.

Na kraju je izabrana nova uprava na čelu sa predsednikom Tomislavom Kićanovićem i podeljene su pohvalnice najboljim članovima i transverzalne značke Slovenske planinske transverzale.

M. K.

PD »JAPETIĆ« U SAMOBORU

Koncem ožujka održana je u Samoboru godišnja skupština PD »Japetić« koje se, zahvaljujući svom marljivom radu, ubraja među najaktivnija društva u Hrvatskoj. Spomenimo samo da ovo Društvo upravlja s tri planinarska objekta: u Velikom Dolu, Šoćevom kućom i domom Miroslava Hirtza u Jablanцу. Vrlo veliku aktivnost pokazala je omladinska sekacija. Jedan oblik rada predstavlja sudjelovanje članstva na međudruštvenim i medurepubličkim susretima »Bratstvo-jedinstvo«. U akciji »Godina Velebita« 70 članova posjetilo je u dva navrata Velebit, no nisu izostali ni kvalitetni izleti u Juliske i Kamniške Alpe. Društvo danas broji 689 članova od kojih je 333 radnika i 209 omladinaca, a gledajući u postotku, ispada da je svaki deseti stanovnik Samobora član planinarske organizacije.

U planu Društva nalazi se nekoliko zaključaka od kojih su najzanimljiviji: veća angažiranost u prolasku planinarskim transverzalama, pojačanje rada s pionirima i sudjelovanje u orientacionim natjecanjima, povećanje broja pretplatnika za časopis »Naše planine«, planiranje proslave 100. obljetnice hrvatskog planinarstva, okupljanje većeg broja samoborske omladine u rad omladinske sekcije, zatim elektrificirati planinarski dom na Velikom dolu, povezati se s pripadnicima JNA i narodnom obronom, ojačati sanjačku grupu, raditi na planinarskom skijanju itd. Plan je zaista velik, ali poznavajući samoborske planinare uvjereni smo da će biti i realiziran. Naime, činjenica je da ovo društvo iz godine u godinu postiže sve bolje i bolje rezultate.

Branimir Spoljarić

PD »SOKOLOVAC« U SLAVONSKOJ POŽEGI

U subotu 14. ožujka održana je u planinarskom domu u Velikoj dvadeseta poslijeratna glavna godišnja skupština Planinarskog društva »Sokolovac«. U dvorani, punoj omladine i seniora, u prijatnom ugodaju planinarske kuće, okružene i u ove pretproljetne dane snijegom, započeo je predvečer skup planinara Slav. Požege, pred kojima je upravni odbor prikazao svoj rad u prošloj godini i iznio smjernice i nastojanja za ovu godinu.

I po raspoloženju, i po izvještajima, i po svom toku ova je skupština odavala stupanj simpatija kojima gradići Požege prate te prijatelje prirode i njihovo društvo, osnovano već prije 70 godina što se vidjelo iz izvještaja tajnika Žarka Bačkina i ostalih funkcionera.

U društvu je učlanjeno 280 muškaraca i 203 žene, 483 člana kojima se starost kreće od 10 do 75 godina. Većina je od njih našla zanimanje u jednoj od grana i sekcija koje se uklapaju u društveni rad.

Sekcija za markacije obilježila je više desetina kilometara staza zaslužom pročelnika Jaromira Taubera i njegovih drugova.

Djelatnost omladine očitovala se u organizaciji izleta, u orientacionom natjecanju i tečaju za čitanje karata i snalaženju na gorskem terenu. Na prvenstvu Slavonije za vri-

jeme Sleta planinara Slavonije u rujnu prošle godine na Omanovcu osvojili su dva druža i jedno treće mjesto. Dužnost pročelnika sekcijske obavljala je Željka Marić, učenica gimnazije.

Propagandna sekacija brinula se za popularizaciju »Naših planina« i ostale štampe iznoseći u njoj rad društva i djelujući s izletničkom sekocijom na pripremanju izleta i pojava kojih je bilo u okolne gore 55 i 3 veća masovna izleta. Ovo društvo posjetili su u jeseni 1969. godine članovi beogradskog Planinarskog društva »Zeljezničar« i prešli zajedno s Požežanima dio puta kroz Papuk.

Vrlo je aktivna bila skijaška sekacija održavši tečaj za početnike i naprednije skijaše, održavajući skijašku stazu na Jankovcu i priređivši natjecanje za prvenstvo Požege na padinama Požeške gore. Na prvenstvu Slavonije na Jankovcu uz učešće šest slavonskih društava, »Sokolovac« je nastupio s 33 takmičara svih kategorija i osvojio prvo mjesto, na republičkom prvenstvu za pionire na Sljemenu su četiri člana uz jaku konkurenčiju osvojili i treće mjesto, pa su se Blaženka i Krešo Sablek plasirali za savezno natjecanje. Zaslugom Antuna Mište, skijaškog učitelja i entuzijaste, ove su godine skijaši koristili i žičaru - vučnicu na svojim terenima. Udarna snaga skijaša su još dr. T. Sablek, J. Skočić, A. Černušak, I. Cokrić, D. Miler, K. Parac i njihovi omladinci.

Gorska služba spasavanja, novost i prva u Slavoniji, koju je osnovao i vodi je dr. T. Sablek sa zadatkom da pomogne svima koji dožive kakvu nezgodu na planinskim terenima, afirmirala se i već prilično snabdjela potrebnim rekvizitima, a imala je i nekoliko znatnih i napornih intervencija prošle zime u Papuku.

Najveću pažnju i brigu oko gospodarskog odbora vodio je uz Milu Pavlović i Josipa Keču predsjednik Natko Novosel, pa je Društvo završilo i ovu godinu s pozitivnom bilansom i održavanjem planinarskog doma u Velikoj.

Medu zadacima u novoj godini najjače je istaknut rad oko priprema za VIII slet planinara Slavonije, kojem će biti domaćin PD »Sokolovac«, a održat će se uz orientaciono natjecanje koncem mjeseca lipnja 1970. na padinama Papuka u Velikoj.

Nakon izvještaja podijeljena su odlikovanja Planinarskog saveza Hrvatske, i to: zlatnu značku Josipu Keči i Zdravku Krakeru, srebrnu značku Natku Novoselu, dru Tomislavu Sableku, Zvonimiru Vodineliću, Franji Mavroviću i Milici Res-Koritić, te brončanu značku Željku Mišti, Kreši Parcu, Ivanki Novak i Davoru Krakaru.

Skupštinu su pozdravili predsjednik općine Slav. Požega Mato Nović, predstavnik DTO »Partizan« i delegati planinarskih društava iz Osijeka, Orahovice, Daruvara i Našica te predsjednik Planinarskog odbora Slavonije.

Na koncu se razvila ubočajena planinarska veselica s plesom i prigodnom pjesmom planinara članova Pjevačkog društva »Vijenac«.

Antun Petković

SPEOLOŠKI ODSJEK PD »DUBOVAC U KARLOVCU

održao je svoju godišnju skupštinu 28. II 1970. god. u prostorijama planinarskog izletišta. Skupština je prisustvovalo 29 članova, delegat PSH iz Zagreba Jurica Posarić, delegati speleološke sekcijske PD »Zeljezničar« iz Zagreba te neki članovi uprave društva. Tajnik

sekcijske Rudolf Starić podnio je izvještaj iz kojega se vidi da je sekcijska imala u toku prošle godine 20 akcija s ukupno 86 članova. U novi odbor sekcijske izabrani su: predsjednik Neno Stuparić, tajnik Rudo Starić, tehnički referent Zdenko Kulša, blagajnik Ljubo Sajnović, oružar Juca Starić.

Po završenoj skupštini održao je Ivo Ott predavanje o slovenskoj transverzali sa kolor-dijapozitivima.

SKUPINA SENIORA PD »DUBOVAC« U KARLOVCU

održala je 3. ožujka svoju XII redovitu godišnju skupštinu. Skupštinu je otvorio pročelnik skupine ing. Zlatko Satler i osvrnuo se na smrt članova skupine koji su zaklopili svoje oči u toku prošle godine. Članovi su minutom šutnje odali počast mrtvima. Tajnik skupine podneo je izvještaj o radu skupine, dok je blagajnica podnela svoj izvještaj. Izabran je novi upravni odbor skupine: pročelnik ing. Zlatko Satler, tajnik dr. Vjekoslav Car, blagajnik Andela Filipac, članovi odbora Vladimir Virag-Drašković, Hedviga Dečević i Zvonko Plevenik. U nadzorni odbor izabrani su: Lida Badovinac i Boža Heder. Na završetku skupštine ing. Satler čestito je članicama praznik žena i podijelio im cvijeće.

PD »KALNIK« U KRIŽEVCIMA

U nedjelju 15. ožujka održana je u planinarskom domu na Kalniku redovna dvogodišnja skupština PD »Kalnik« iz Križevaca. Skupštini je prisustvovao veći broj članova društva i delegata koji su na Kalnik došli usprkos nevremenu i snježnoj mečavi. Izvještaji su pokazali izvanredne rezultate u protekloj godini. Povećan je broj članova, organizirani su brojni izleti u zemlji i inozemstvu, a grupa članova prva je obišla »Velebitski planinarski put«. Osim toga Društvo je sudjelovalo na svim republičkim planinarskim akcijama. Planinarskom domu na Kalniku posvećena je također velika pažnja.

Članovi su se u diskusiji založili da se tako nastavi i u plan rada ušle su mnoge akcije sa željom da se postigne najveći mogući broj bodova u natjecanju zagorskih planinarskih društava za prelazni pehar PSH koji dodjeljuje Međudruštveni savjet ZPP najaktivnijem društvu svoje regije.

Između ostalog donešen je zaključak da se ove godine svečano proslavi 100-godišnjica planinarske aktivnosti u Križevcima te da se na njenim začetnicima dru Josipu Šloseru i Ljudevitu Vukotinoviću podigne spomen-ploča na Kalniku. Na kraju je izabran novi upravni odbor. Za predsjednika ponovno je izabran Željko Husinec.

Zeljko Hlebec

PD »STRAHINJŠČICA« U KRAPINI

U srijedu 25. ožujka održana je u Narodnom sveučilištu »Ivica Božić« u Krapini godišnja skupština PD »Strahinjščica«. Ovo društvo broji blizu 300 članova i posljednju godinu bilježi vidne rezultate. Izvještaji su pokazali da je veći dio svoje aktivnosti upravilo domu na Strahinjščici gdje su izvedeni opsežni radovi. Dom je sada lijepo uređen, a cesta koja vodi do njega daje mu dobru perspektivu. Zbog ovoga članovi su bili manje aktivni na izletima, mada nisu izostali s većim planinarskim manifestacijama. Upravni odbor je u programu rada najavio još veću aktivnost.

Zeljko Hlebec

Dvadeset godina rada PD »Sljeme« 1950 - 1970



Iz biti planinarstva rezultira i odnos planinara prema ljudima.

Poznato je planinarsko druželjublje ne samo u planini, već i u ostalim prilikama društvenog života.

Planinarstvo je na prvom mjestu jedan od pokreta i organizacija što se bavi tjelesnom kulturom. Iako planinarstvo ne predstavlja sport u najosnovnijem značenju te riječi — ono ipak sadržava i elemente sporta. Planinarstvo pruža mogućnost za široku aktivnost. Planinarska aktivnost obavezno donosi sa sobom promjenu sredine. Ono se odvija usred najljepšeg dijela prirode — u planini.

To su bili jaki motivi, što su utjecali na PTT radnike da stvore vlastitu planinarsku organizaciju.

Početke planinarskog rada među radnicima pošta, telefona i telegrafa (u daljem tekstu PTT) moramo tražiti nekoliko godina prije Drugog svjetskog rata. Po prilici još 1935. kada je počelo novo strujanje među PTT-službenicima (kulturno, političko, pa i sportsko) u cijeloj zemlji, a napose u Zagrebu, nekoliko PTT-službenika iz glavnog grada Hrvatske neslužbeno je stvorilo jezgru planinarstva u PTT-struci. Bili su to uglavnom članovi tadašnjeg Hrvatskog planinarskog društva. Svoje planinarske akcije objavljivali su u »PTT«, tadašnjem glasilu Udrženja PTT-službenika Jugoslavije. Taj list izlazio je u Beogradu, a neko vrijeme i u Zagrebu.



Planinarski dom pod Vugrovcem

Stvaranje vlastitog, samostalnog planinarskog PTT-društva omeo je Drugi svjetski rat, koji je umrtvio i sav ostali društveni život. Kroz čitavo vrijeme rata planine nisu bile dostupne, dakako, osim borbi za oslobođenje zemlje u kojoj su mnogi planinari dali svoje živote.

Odmah nakon oslobođenja, pored ostalih društvenih aktivnosti, oživjava i planinarstvo. Pojačana skupina PTT-službenika pokrenula je planinarsko gibanje među PTT-radnicima u Zagrebu. Proradio je Sportski klub »Poštar« u kojem je planinarski dio članstva razvijao svoju djelatnost. No, poslijeratni život i novo društveno uređenje u našoj zemlji zahtijevali su u početku rad u velikim društvenim organizacijama. Stapanjem Sportskog društva »Poštar« i »Lokomotive« (u kojoj su bili organizirani željezničarski radnici) stvoreno je brojčano jako Fiskulturno društvo »Lokomotiva«. To je društvo trebalo okupiti sve PTT i željezničarske radnike koji su se željeli baviti sportom, odnosno tjelesnim odgojem uopće. Iako podijeljeni na veći broj raznih stručnih sekcija — prema granama sportskih i drugih djelatnosti — mnogobrojno članstvo nije našlo svoje pravo mjesto u toj velikoj fiskulturnoj organizaciji.

Planinari, službenici i radnici PTT-struke i željezničari, osnovali su doduše svoje planinarske sekcije, no rad je zapinjao, jer su druge grane sporta i tjelesnog odgoja prevladavale. To se posebno očitovalo u dobivanju materijalnih sredstava. Godine 1948. dolazi do osnivanja Planinarskog društva »Zagreb« koje je u kratko vrijeme okupilo veliki broj planinara na području Zagreba. Tom društву pristupili su i PTT-radnici, planinari. PTT-radnici su unutar PD »Zagreb« osnovali, po sistemu sindikalnih skupina, svoju planinarsku PTT-sekciju. No, ni takva organizacija nije zadovoljavala. Društveni život nije se mogao razvijati i sve je više jačala želja za samostalnim planinarskim društvom.

Razdoblje od 1945. do 1950. možemo nazvati periodom obnavljanja društvenog života, koji je prije rata bio napose bujan među PTT-službenicima. Radi toga su PTT-radnici bili vrlo cijenjeni kod državnih službenika drugih struka. U tom petogodišnjem obnavljaju društvenog rada i života poslije rata, planinarski orientirani PTT-radnici bili su naročito aktivni. Već spomenuta planinarska PTT-skupina radila je pod nazivom »Direkcija PTT i elektroveza«. Ta je skupina prošla svoj četirigodišnji razvojni put. Njezin planinarski rad bio je zapažen ne samo u PTT-struci, već i među ostalim prijateljima planina u Zagrebu i izvan toga grada. Brojni izleti koje je ta skupina organizirala privukla je veliki broj PTT-radnika i članova njihovih obitelji. Nije bila rijekost da su pojedini nedjeljni izleti privukli i preko stotinu članova. Već su u tim prvim godinama poslijeratnog planinarskog života PTT-radnici osvajali najviše vrhunce naših Alpa, Gorskog kotara, bosanskih, crnogorskih, makedonskih planina itd. Sve je to pripremalo i požurivalo osnivanje vlastitog PTT-planinarskog društva.

11. svibnja 1950. okupio se znatan broj PTT-radnika, prijatelja planina, u PTT-klubu, Preradovićeva ulica 5, i osnovao svoje društvo pod nazivom Planinarsko društvo »Sljeme«. Dodajmo da je to ime izabrano na spomen prijeratnog PD »Sljeme« u Zagrebu. Od toga dana počinje intenzivan društveni život zagrebačkih PTT-planinara, što je nešto kasnije imalo odjeka i kod PTT-radnika u drugim republikama. Mlada PTT-planinarska organizacija brzo se razvijala. Njezin rad proširio se ne samo među PTT-radnicima u Zagrebu, već i u ostalim gradovima i krajevinama naše države.

Danas, dvadeset godina nakon osnutka, PD »Sljeme« ima za sobom nepregledni broj planinarskih i društvenih akcija. U povodu jubilarne godišnjice članovi Društva skupili su ovdje nekoliko skromnih priloga u kojima su nastojali prikazati rad svog Društva, svoje doživljaje s društvenih akcija i dojmove s planinarskih pohoda.

Marko MATEČEK

Pogled u prošlost

Kad danas pogledam unatrag 20 godina čini mi se da se nalazim na jednom od vrhova planine sa kojeg se pruža daleki pogled. Drugim riječima, mi smo kroz ovih 20 godina rada u našem Društvu mnogo toga učinili, osvojili mnogo značaka, pohvala i priznanja ali i stekli obaveze da moramo i u buduće uspješno raditi i naše Društvo podići na još viši stupanj. Smatram da se ne smijemo zadovoljavati s postignutim uspjesima već moramo stalno težiti za novim akcijama i uspjesima. Sve nas to mora poticati da od sada još bolje radimo na dobrobit našeg Društva i planinarstva uopće.

Sjećam se naše sindikalne grupe PTT, najprije izvan organiziranih društava, pa poslije unutar raznih društava (Dinamo, Lokomotiva, Zagreb) gdje je planinarstvo bilo na zadnjem mjestu. Treba istaknuti da smo imali dosta veoma aktivnih planinara-radnika PTT koji se nisu bojali osnovati svoje vlastito planinarsko društvo i staviti mu u program razvoj planinarstva uopće, a napose u redovima radnika PTT. Već u to vrijeme bili su poznati kao planinari Joža Grubanović, Franjo Dugan, Franjo Slavina, Nuncika Ferlan, Ljubo Japundžić, Josip Jambrošić, Marko Mateček, Marija Maslov, Vera Hanzalek, Tomislav Šicl, Cico Novak, Jozo Bulić i još mnogi drugi kojih se ne mogu sjetiti jer je prošlo dosta vremena od časa prvih početaka organiziranog planinarstva poslije oslobođenja. Sve su to bili vrsni vodiči i poznavaoći mnogih krajeva u našoj zemlji, a mnogi i u inozemstvu. Oni su bili rado vidjeni u svakom društvu, jer su znali animirati i zainteresirati i stare i mlade za izlete u bližu i dalju okolicu Zagreba. Bilo je pravo zadovoljstvo boraviti s njima u planini gdje su svi ljudi jednak i gdje dolaze do izražaja sve kvalitete čovjeka. Čovjek s lošim karakterom sam se isključuje iz redova planinara budući da nije poželjan i potreban u društvu.

Jedan sam od onih koji planinari od malih nogu ali sam zahvaljujući tim neimrima planinarskog pokreta još više zavolio prirodu i doživio je kao nekad prije. Teško je to opisati riječima što čovjek osjeća u prirodi, bilo u dolinama ili u planini, na vrhovima odakle se pružaju prekrasni vidici. Bilo je i teških časova i kriza, i ozbiljnih situacija, ali sve je to ipak dobro prošlo zahvaljujući dobroj i čvrstoj volji i međusobnom pomaganju.

Kad se danas sjetim svih tih pohoda i akcija, osjećam se velik i zadovoljan, pun lijepih spomena i zadovoljstva. Taj dio mog života ima svoj puni sadržaj i smisao, pun je lijepih doživljaja i ugodaja.

Mnogi naši članovi, mlađi i stariji, bili su veoma aktivni ne samo na izletima već i kod obnove našega doma nad Vugrovcem. Od jedne stare i zapuštene kuće uređen je lijep dom, ugodan za planinare i ostale gradane. Lijepa okolina doma i mir pružaju ugodan odmor nakon teškog i napornog rada i zagađenog zraka u gradu. Dom je ujedno i jedna od polaznih tačaka za »Sljemensku transverzalu« za koju je inicijativa potekla u našem Društvu. Pokojni stariji planinar i radnik PTT u penziji Dekanić prvi je poveo akciju da se tom transverzalom popularizira naša Medvednica, pogotovo njezini krajnji zapadni i istočni dijelovi koji su bili slabo markirani i prema tome su slabo posjećeni. Članovi našeg Društva uspješno su markirali puteve na istočnom dijelu Medvednice pod vodstvom veoma dobrog poznavaoца ove naše park-šume Jože Grubanovića. Veliki doprinos u tom markiranju dali su i naši ostali članovi: Ivo Pleić, Željko Hlebec, Stjepan Pavlić, Mladen Grubanović, Ivo Roža, Vlado Janeš i mnogi mlađi članovi.

U ovoj jubilarnoj godini, kada slavimo 20 godina rada, sjećamo se svih tih znanih i neznanih članova i prijatelja našeg Društva koji su sa više ili manje uspjeha i zalaganja radili u našem Društvu. Naročito treba istaknuti da u našem Društvu nikada nije bilo problema kadrova. Uvijek je bilo dosta članova, mlađih i starijih, koji su s voljom i veseljem prihvaćali svaki zadatak. Kroz to vrijeme izredalo se nekoliko generacija omladinaca koji su danas ljudi na svom mjestu i kojima vjerojatno problemi u obitelji ne dozvoljavaju da budu još uvijek aktivni u Društvu. Mnogi povremeno dolaze da vide svoje stare prijatelje i znance i da se interesiraju kako Društvo radi i što ima novoga.

Posebno se izdvojila prije nekoliko godina jedna grupa omladinaca na čelu sa svojim nastavnikom ing. Gordanom Skukanom koji je organizirao posebnu sekciju orientacije i snalaženja u prirodi s elementima trčanja. Bili su veoma aktivni i poduzetni i tako učvrstili ovu sekciju da je danas naše Društvo najbolje ne samo u našoj republici nego su naši omladinci osvojili i prvenstvo Jugoslavije za 1969. godinu. Bio je to velik uspjeh ne samo za njih već i za naše Društvo koje je s razumijevanjem pratilo i pomagalo njihov rad na unapredenu te nove djelatnosti u planinarskoj organizaciji.

U zadnjih godinu dana naše Društvo pridružilo se akciji Poduzeća PTT saobraćaja u Zagrebu u pomaganju starijih radnika PTT koji se nalaze u penziji. Sudjeluje u organiziranim sastancima radnika-penzionera svakog utorka u PTT-klubu s prikazivanjem kolor-dijapozitiva ili filmova, a daje povremeno i predavače iz redova svojih članova.

Iz ovog kratkog pregleda i pogleda u prošlost vidi se da je Društvo bilo veoma aktivno zahvaljujući svojim marljivim i poduzetnim članovima, starijim i mlađim, koji su žrtvovali mnogo slobodnog vremena za dobrobit Društva.

DRAGUTIN MOSES

Sastanci i marševi PTT - planinara

Planinarne PTT-radnike povezuje osim zajedničke ljubavi prema planinama i njihov svakodnevni posao na radnim mjestima. Da bi se međusobno još bolje upoznali i zbližili, da bi osim planinarskih iskustava izmijenili i radna iskustva, niknula je ideja da se planinari PTT-radnici iz čitave Jugoslavije jedanput godišnje sastanu u planini. Logorska vatra prilikom otvaranja takvih sastanaka, posjeti značajnim mjestima iz NOB-a, radni sastanci delegata, izleti u bližu i dalju okolinu sletišta, orijentaciona natjecanja i gadanje zračnom puškom, najznačajnije su manifestacije prilikom svakog takvog sastanka. Prvi takav sastanak održan je 1953. godine na planini Rudnik i od tada se sastanci održavaju sve do danas. Do danas su održani ovi sastanci:

Godina	Mjesto	Organizator
1953	Rudnik planina u Srbiji	PD »PTT« iz Beograda
1954	Vršić u Julijskim Alpama	PD »PTT« iz Ljubljane
1955	Treskavica u Bosni	PSD »Prijatelji prirode« iz Sarajeva
1956	Platak u Gorskom kotaru	PD »Sljeme« iz Zagreba
1957	Zmajevac na Fruškoj gori	PSD »Poštar« iz Novog Sada
1958	Rajac u Srbiji	PD »PTT« iz Beograda
1959	Vrata u Julijskim Alpama	PD »PTT« iz Ljubljane
1960	Tjentište u Sutjesci	PSD »PTT« »Prijatelj prirode« Sarajevo
1961	Plešivec u Sloveniji	PD »PTT« iz Maribora
1962	Jastrebac u Srbiji	PD »PTT« iz Niša
1963	Vugrovec kod Zagreba	PD »Sljeme« iz Zagreba
1964	Komna u Julijskim Alpama	PD »PTT« iz Ljubljane
1965	Tara planina u Srbiji	PD »PTT« iz Beograda
1966	Vodno iznad Skopja	PD PTT »Skopje«
1967	Ozren kod Tuzle u Bosni	PSD PTT »Poštar« iz Tuzle
1968	Durmitor u Crnoj Gori	PD »PTT« iz Titograda
1969	Andrevlje na Fruškoj gori	PSD »Poštar« iz Novog Sada

No nisu samo godišnji sastanci mjesto gdje se sastaju planinari PTT Jugoslavije. Još prije nego su se počeli održavati godišnji sastanci, započelo se na inicijativu našeg Društva s organizacijom »Partizanskih marševa planinara PTT Jugoslavije«. Dok se sastanci održavaju na jednom mjestu, za marševe je značajno da se održavaju na određenoj trasi i da na njima sudjeluje manje članova nego na sastanku, što je i razumljivo s obzirom na duže trajanje i veće napore. Do 1957. marševe je najčešće organiziralo naše Društvo, a od 1958. ih organizira ono društvo, koje u toj godini ima brigu oko »Sastanka planinara PTT Jugoslavije«. Do danas su održani ovi marševi:

Godina	Trasa	Organizator
1951	Bihać—Plitvička jezera—Senj	PD »Sljeme« iz Zagreba
1952	Gospić—Jurjevo	PD »Sljeme« iz Zagreba
1953	Foča—Žabljak	PD »Sljeme« iz Zagreba
1954	Makedonske planine	PD »Sljeme« iz Zagreba
1955	Julijske Alpe	PD »PTT« iz Ljubljane
1956	Bjelašnica i Prenj	PD PTT »Prijatelj prirode«
1957	Velebit (Oltari—Alan)	PD »Sljeme« iz Zagreba
1958	Zlatibor	PD »PTT« iz Beograda
1959	Kamniške Alpe	PD »PTT« iz Ljubljane
1960	Igman—Zelengora	PD PTT »Prijatelj prirode«
1961	Maribor—Plešivec	PD »PTT« iz Maribora
1962	Svrljiške planine	PD »PTT« iz Niša
1963	Hrvatsko zagorje	PD »Sljeme« iz Zagreba
1964	Lepena—Krn—Razor—Soriške pl.	PD »PTT« iz Ljubljane
1965	Avala—Rudnik	PD »PTT« iz Beograda
1966	Skopje—Solunska glava—Prilep	PD »PTT« Skopje
1967	Konjuh planina	PSD PTT »Poštarski« iz Tuzle
1968	Žabljak—Tjentište	PD »PTT« iz Titograda
1969	»Fruškogorska transverzala«	PSD »Poštarski« iz Novog Sada

Po uzoru na sastanke planinara PTT Jugoslavije i planinari PTT SR Hrvatske održavaju svoje godišnje sastanke. Republički sastanci su im po svom karakteru veoma slični, a organiziraju se zbog toga jer je vrijeme od godine dana, koliko prođe od jednog sastanka do drugog, predugo. Sastanci unutar republičkih granica popunjavaju tu prazninu. Naši sastanci postali su popularni i izvan republičkih granica, pa na njih redovno šalju svoje delegate i planinarska PTT društva iz drugih republika. Do sada su održani ovi sastanci planinara PTT Hrvatske:

Godina	Mjesto	Organizator
1960	Novigrad kod Zadra	PD »Sljeme« iz Zagreba
1961	Nerezine na Lošinju	PD PTT »Učka« iz Rijeke
1962	Omiš	PD PTT »Marjan« iz Splita
1963	Punat na Krku	PD »Sljeme« iz Zagreba
1964	Platak	PD PTT »Učka« iz Rijeke
1965	Kozjak kod Splita	PD PTT »Marjan« iz Splita
1966	Starigrad — Paklenica	PD »Sljeme« iz Zagreba
1967	Skrad u Gorskem kotaru	PD PTT »Učka« iz Rijeke
1968	Ruskamen kod Omiša	PD PTT »Marjan« iz Splita
1969	Zavižan na Velebitu	PD »Sljeme« iz Zagreba

Po uzoru na planinare PTT iz Hrvatske počeli su i planinari PTT iz Slovenije održavati svoje godišnje sastanke. Prvi takav sastanak održan je 1963. na Vršiču, a drugi 1969. na Plešivcu.

Ako suhoparni podaci iz ovog statističkog pregleda podsjetite nekog sudionika na ugodne trenutke na nekom sastanku ili maršu, ili ako jednom nekome posluže prilikom pisanja o PTT-planinarstvu, njihova namjena bit će ispunjena.

ŽELJKO HLEBEC

Godine kratke, godine brze

Kao da je bilo jučer. Vugrovec obasjan proljetnim suncem i razdragani planinari. Pred planinarskim domom bezbroj raznobojnih zastavica skladno treperi na proljetnom suncu, zajedno s nježnim lišćem. Smijeh i razgovor prekida glas iz zvučnika koji najavljuje svečani program. I tako na tekućoj vrpci smjenjuje se ples i pjesma, razigrani »Galjerovci« i mali simpatični Vugrovčani. »Ciklame črljene...« i mala djevojčica pred mikrofonom ubire spontani aplauz. Na kraju zbor planinara izvodi »Himnu Sljemenu«.

Za to vrijeme natjecatelji, preznojavajući se traže kontrolne tačke. I evo ih, prvi već stižu. Računaju se vremena, proglašuje se pobjednik, dodjeljuje se pehar. Slijede čestitke, dijele se odlikovanja, plakete, spomen-značke i radosti nema kraja.

Da, bio je to jedan jubilej. Posljednji kojeg se sjećamo. Veselo i svečano smo proslavili petnaestu godišnjicu našeg Društva. No dan brzo prolazi. Brzo, prebrzo dan se približio kraju i u sumrak napuštamo Vugrovec puni dojmova. A on ostaje spokojan čekajući novi jubilej, novu proslavu i nove grupe planinara.

Dan prolazi brzo, ali čini nam se da godine prolaze još brže. Te godine kratke, godine brze, neumoljivo prolaze i sve nam izgleda da je bilo tek jučer.

A danas, nakon pet godina, ponovo smo na pragu jubileja, ponovo se spremamo da dostojno proslavimo veći i vredniji jubilej — dvadesetu godišnjicu našeg dragog »Sljemena«.

I zato se pitamo: zar je zaista prošlo punih dvadeset godina otkako je grupa vrijednih planinara-poštara udarila temelje ovome danu nama toliko dragom Društvu?

Mnogih više nema među nama. Neki su otišli nepovratno, neki se uvijek ponovo vraćaju, ali ipak, mnogo veterana je još uvijek među nama i neumorno radi za Društvo kojem su udarili temelje. Pitajte ih samo o tome! Sa zanosom će govoriti o proljeću prije dvadeset godina. Pričat će o tim danima i o svim godišnjicama, oduševljeno kao da je sve to bilo tek nedavno.

Pa ipak je prošlo punih dvadeset godina, protkanih s bezbroj uspjeha, nezaboravnih izleta, susreta i radosnih doživljaja. Prošli smo tisuće i tisuće kilometara po planinama cijele naše zemlje, mnogo dana proveli u divnim planinama, s prijateljima, u toplim planinarskim domovima, uz pjesmu i smijeh. I svaki od nas koji je s ovim Društvom živio niz godina, u svom srcu nosi bezbroj uspomena i dojmova.

Možda nikada ne bismo vidjeli sve ljepote naših planina i možda ne bismo nikada osjetili ljubav prema planini da nas upravo ovo Društvo nije držalo na okupu i tako vodilo u prekrasni svijet planina. Jer pojedinac sam nikada ne može osjetiti čar društvenog života, on sigurno ostaje u mnogome prikraćen.

Ali, kao i godine, i generacije se mijenjaju. Jedni odlaze, drugi dolaze, neki se ponovo vraćaju. Mnogi su ipak uvijek na okupu. Primaju nove, ispraćaju stare i trude se da ne iznevjere drevnu, skoro već stogodišnju planinarsku tradiciju.

Svi mi želimo ipak još mnogo toga. Želimo još mnogo radosnih jubileja, divnih izleta, doživljaja, susreta. Još mnogo radosnih dana u našim divnim planinama, pod okriljem našeg Društva, našeg dragog »Sljemena«.

Da, svi mi sigurno želimo još mnogo ovakovih lijepih, radosnih, bezbrižnih i sretnih godina, pa makar one bile i kratke i brze.

Susreti s planinom

Uzbuđenje, ono isto titravo uzbudjenje što laganim drhtajem ispunja nutrinu, uzbudjenje koje istovremeno donosi klonulost i podstrek za akciju, ponovno je tu — pred ponovni susret s planinom. Poznajem to osjećanje uzbudjenja, davnji smo znani iako mi nije namjera da govorim o jednom određenom između tih mnogobrojnih susreta, već možda jedino o onome što taj susret znači, što pruža i obećava, a da nas u svojim obećanjima i davanjima nikad ne iznevjeri, nikad ne prevari.

Uvijek kad osjetim nastup gušenja svakidašnjice, kad osjetim da u svakodnevnim vrtlogu života nedostaje drugarstvo i razumijevanje, kad mi je potreban iskren drug u pustoši velegrada, kad stvarnost postaje tjesna — unakažena opaćinom, a snovi se gube na horizontu bespuća, u planini nalazim onu bezograničnu slobodu zaboravljajući sve tuge, patnje i stradanja u civilizaciji života u gradu, koji davi i truje danomice, neprimjetno nas vodeći kraj... A u okrilju planina sve to postaje daleko i strano.

Sjedim na usahlom lišću otpalom prošle jeseni... Glava mi oslonjena o hrapanu koru prastare smreke. U vrhovima vjetar mrmori vječito istu pjesmu krošanja. A sunce šara svijetlim mrljama duboki mrak šume: ono caruje u vrhovima, u vrhovima krošanja i planina. Ono uvijek traži vrhunce zaboravljajući nizine i zato su one tako neprobojno mračne, bezperspektivne, prazne... Jer u mraku život zamire!

Cilj!! On nije daleko, možda sat hoda, možda i dan. Ponekad nježno zelena livada, ponekad zasnježen vrh, ponekad naoko beživotno hladna stijena od koje te uzalud pokušava odvjetiti vjetrina...

I tada se javlja prkos, volja za borbu, za život: pružamo jedna drugoj ruke, stijena i ja, nas dvije, nerazdvojivi drugovi, dok vihor bespomoćno ciči, uzaludno trga — ruši. Mi smo jedno: sjedinjene i čvrste — uvjereni u pobjedu.

Za nju kažu da je mrtva, ali noseći u sebi život i ona živi. Pruža nam zaštitu — nježnost koju je netko omaškom ubrojio u ljudske osobine.

Pripjam lice uz kamen, ali on je vreo, vreo od ljubavi koju može osjetiti samo onaj tko ga voli. Izboran je njegov obraz vjekovima što prohuyaše, a ono sivilo blista okupano rosom ranih sunčanih jutara. Modrinu nebeskog beskraja paraju vrhunci, a zapjenjeno more razigranih oblaka kao da se igra skrivača među njima. A onda odlaze žurno, žurno bez povratka, prepustajući to tajanstveno skrivalište onima što će doći...

Ljupki encijan klanja mi se njihan lahorom, u znak dobrodošlice, a runolist raširio nježne prstiće u zagrljavaju oštре planinske trave ispod bjeline gordog kamena. Taj suhi busen zelenkastosive trave bezglasno pjevuši uspavanku, ljljajući u san vječiti život planine.

Kad je kiša odjene u ledeni, vlagom natopljeni plašt, ona ne gubi od svoje tajanstvene privlačnosti... Vrhunci isčezačuju u pomahnitalom okrilju oluja, obrubljeni jarkocrvenim blještavim munjama unoseći stravu u crninu šuma, i moja je kosa mokra, slijepljena, u pramovima visi nemoćna, ali srce plamti zanosom, želeteći iskočiti u ekstazi žudnje... Samo dalje, dalje — naprijed k vrhovima koji zovu, koji znače pobedu nad životom, nad stihijom koliko opasnom, toliko i magično privlačnom.

Preplašeni zec pretrči presjekavši mi put, uznemiren mojim koracima. Nekoliko crnih ptica odletje da potraži novi zaklon. Provlačim se kroz okislo žbunje, a ono na meni ostavlja bezbroj srebrnih kapi, jer znade da se neću ljutiti.

Planine, zanosno lijepe, čarobno zanosne, donosite mir i spokoj — utopljene u dubinama opojnih tišina!

Zagasito ružičast rododendron, kontrast sivilu neba i bjelini vječnog snijega ispod samog oštrog vrhunca, postaje neprimjetan kad sunce iznenada izlomivši gustu koprenu oblaka prospe nepregledno mnoštvo sjajnih zvijezda po bijelom zaledenom sagu. On blista zaslijepujući vid smrtnika hiljadama nijansi boja!

I htjela bih da sam dio tog zaledenog saga sa zvijezdama u kosi, sa zvijezdama u očima, sa zvijezdama koje se nikad ne gase.

In memoriam

U siječnju 1960. godine priklučismo se nas četvero planinara izletu, koji je organizirao jedan PTT-kolektiv. Autobusom stigosmo već oko 8 sati u Ljubljani, a nakon kratkog odmora u »Opernoj kleti« krenusmo dalje do žičare za Krvavec.

Došavši na snježne padine Krvavca nas četvero, bolje opremljenih od ostalih, produžili smo odmah prema Velikom Zvohu (1973 m). Nismo svi stigli na vrh. Branko se na pô puta okrenuo i polako ali sigurno spustio u dom. Marija je ostala skijati ispod vrha.

Dan je bio sunčan s prekrasnim vidicima na obližnje vrhove Kamniških Alpi, pa sve do udaljenog masiva Triglava, Tuna, najbolji fotoamater PD »Sljeme«, neumorno je snimao.

Na povratku s Krvavca opet smo posjetili »Opernu klet«. Gotovo svi stolovi su bili zauzeti Ljubljanačanima. Nas četvero smjestili smo se u kutu uz jedan mali stol, do kojeg smo se jedva provukli.

Tuna se dobrovoljno javio za ulogu konobara rekavši: »Htio bih da s vama, kolegama, proslavim moje nedavno unapređenje.« Nedugo zatim žario se na stolu vrući pečeni Zubatac.

Ovo iznenadenje nakon divnog dana provedenog na suncu i snijegu, još nas je više raspoložilo.

Ni malo se nismo obradovali čuvši glas vođe puta: Spremajte se, idemo kući!

U autobusu, sasvim straga, Marija i ja umotane u jedan gunj, počele smo drijemati. U to je Tuna, sjedeći kraj vozača, počeo na harmonici izvoditi tihe, jedva čujne melodije, vesele i sjetne, koje smo slušali do Zagreba.

Tako je završio zadnji izlet našeg Tune. Nekoliko dana iza toga Antun Walter-Tuna, s kojim smo od osnutka društva surađivali, planinarili i skijali, iznenada je preminuo. U njemu smo mi planinari izgubili divnog druga, a PD »Sljeme« izvanredno aktivnog člana i nenadoknadivog foto-amatera. Njegovi snimci planina, naročito zimski pejzaži, bili su skoro na svim planinarskim izložbama nagradivani, neki i prvim nagradama.

Jedne subote u svibnju 1961. upitam Mariju u ljekarni, gdje je tada radila kao magistra farmacije, kuda će sutra na izlet. »Ne mogu sutra« odgovorila je s osmehom, »ići će druge nedjelje«. Druge nedjelje Marije nije više bilo i nitko od nas zbog toga nije išao na izlet.

Marija je bila vrlo draga. Svi smo je voljeli i radovali smo se našim zajedničkim izletima.

Smrću Marije Duplančić iz naših redova nestala je mlada i agilna članica, oduševljena planinarka i skijašica.

Branko Radošević bio je član od osnutka društva. U upravi društva bio je niz godina predsjednik nadzornog odbora.

Poslije umirovljenja boravio je najviše u Sukošanu. Prigodom dolaska u Zagreb uvijek bi se svratio u društvene prostorije, pogotovo četvrtkom kada smo svi na okupu. Jednom takovom prilikom reče mi: »Nunci, sjećaš li se onoga izleta na Krvavec. Tune i Marije više nema, tko će biti treći?«

Nažlost, kratko vrijeme iza toga razgovora stiže vijest iz Sukošana, da je Branko iznenada preminuo (1968. g.).

Teško nam je kada izgubimo drage prijatelje. Sjećanje na njih, međutim, ostaje trajno. Prigodom dvadesetogodišnjice našeg društva u sjećanju nam se javljaju likovi naših drugarica i drugova, koji taj jubilej nisu dočekali, ali koji su za života dio svoje aktivnosti posvetili osnivanju društva i njegovom razvoju, te u tome neumorno ustrajali sve dok ih neumitna sudbina nije istrgla iz naše sredine.

Prigorske minijature

Vode zagrgoljile a krošnje propupale. Sve je slutnja zelenila. Prigorje! Preda mnom Lipa — lijepog li imena za lijepo brdo — ispod mene Vugrovec i Markovo polje. Stojim na svojem omiljenom mjestu, pod stablom na početku »Puta krasnih vidika«. Često prolazim ovim stazama, ali malo planinara susrećem. Zašto? Jeste li već bili ovdje?! Nije naporno — od planinarskog doma nad Vugrovcem do kuće na Lipi ima nešto više od dva sata laganog hoda dobro markiranim putem.

Dodite! Doživjet ćete Ljepotu i Mir!

* * *

Hodao sam mekoćom proljećem posutih brežuljaka i pio bijele mirise bagremove. Vjetar je dognao stado oblaka na nebeska prostranstva. Mirno pasući plavetnilo promicalo je beskrajem a Pastir njihov pjevao je u mladim zemaljskim krošnjama i nosio moje srce u prozračne daljine osunčanih majeva.

* * *

Lipanjsko praskozorje tek se naslućuje.

Blijedi sjaj zvijezda i mjesec nagnut nad zapad. U lugu biglišu slavuji. Mir posvuda.

* * *

U izmaglici ljetnog dana plavkasto treperi planina a lokvica vode zrcali krošnju usamljenog stabla i stazu dolatalog oblaka. Vjetra nema, ali oblak putuje. Tišinom planina zove. Stopi se oblak s planinom i riječ onemoća ...

* * *

Volim prigorska sela, ali kad toplinu ljeta smijene kišni dani i prašinu s puta pretvore u gustu, bezličnu masu, monotonijom seoskog života zazući nota tuge. Ostajem tada na svojim stazama i ne spuštam se u sela; prolazim šumarcima, vino-gradima i voćnjacima. Zazivam u sjećanje dane kad je ova raskoš snivala u blagom zelenilu pupova ...

* * *

I zimska, zasniježena noć u planini može biti lijepa usamljeniku. Veljača, subotnje veče. Snijeg: velike, bijele pahulje padaju na tihe krošnje i zemlju.

Raskošna u svojoj jednostavnosti Priroda sama sebe ukrašava.

NUNCI FERLAN

Sjećanja

U vrijeme obnove naše zemlje i mi PTT-službenici sudjelovali smo u radnim akcijama.

Jedne nedjelje poslije rada kod savskog nasipa, dva kamiona, umjesto da se zaustave na uobičajenim mjestima, produžiše prema Medvednici i radne ljudi — za nagradu — odvezوše do Tomislavova doma na Sljemu.

Nisam bila u toj grupi, koja je išla na Sljeme, ali drugog dana, čim stigoh u ured, eto prigovora sa svih strana: »To je, dakle, to Sljeme, o kojem nam toliko pričaš. Ovog puta smo pošli, ali više nikada.«

Bilo mi je neugodno, ali kako da se obranim?

Dan-dva kasnije čitali su ti nezadovoljni izletnici na velikoj ploči u Direkciji PTT (mladi čitatelji vjerojatno se ne sjećaju vremena »zidnih novina«) ovaj skromni člančić:

»U OBRANU SLJEMENA«

Drugovi, zašto da više nikada ne podete na Sljeme? Od nedjeljnog izleta vi uglavnom upamtiste, da na Sljeme vodi cesta s mnogo serpentina, da Tomislavov dom ima lijepu dvoranu s prostrtim stolovima, za kojima su sjedili izletnici, koji su stigli prije vas. Rezignirano ste čekali, da dođe na Vas red, pa da se iza toga opet ukrcate na kamione.

Je li stoga zatajilo Sljeme ili vi? Da ste učinili nekoliko koraka dalje od doma, bilo bi vam jasno, da krivo sudite.

Kada se dolazi do Tomislavovog doma bilo kakvim prijevoznim sredstvom, a ne pješke, tu ne završava izlet, već tek počinje. Lijepo uočljive bijelo-crvene oznake — markacije — zovu nas da krenemo u raznim pravcima. Prema istoku šetnjom kroz krasnu šumu dolazi se do livada, odakle se pruža pogled na živopisne zagorske brežuljke. Ovdje možete bez čekanja biti posluženi hranom i pićem u prijatnim prostorijama bivše lugarnice. Za one koji vole dulje pješačenje, put vodi dalje do Goršice, Lipe, Roga.

Livada nedaleko Tomislavova doma nije jedina i najljepša, premda je najpopularnija. Ovakovih i još ljepših ima bezbroj sa zagrebačke i zagorske strane.

Od Tomislavova doma prema zapadu vodi put do Pongračeve lugarnice, odakle je lagani spust do Šestina, uz stari opjevani, ali gotovo sasvim porušeni Medvedgrad.

Tko bi nabrojio sve puteve i stazice, sve ljepote, koje nam pruža Sljeme!

Mi Zagrepčani imamo divnu priliku, kao rijetko koji grad, da se začas iz svojih kuća nađemo u tišini i ljepoti Medvednice. Poslije službenih spisa i PTT-šaltera treba nam melem za oči i živce. Treba nam šume, žubor potoka na Kraljičinom zdenču, šarenilo livada na Gorščici i Ponikvama.

Sljeme nas čeka ljeti i zimi. Iskoristimo ga!

Planinarka N. F.

LEO OPPITZ

Pokleknut ćeš, planino!

Puni volje i ustrajnosti idemo u visinu. Mnogi kilometri ostadoše za nama: Pohorje, Uršlja gora, Karavanke. U vlazi zemlje otisnuti tragovi, u mekoći crnogoričnih šuma prigušeni koraci, škrgut kamena pod nogama.

Prati nas kiša. Zar da nas kišica pokoleba?! Visina raste, kapi u oči udaraju, a vjetar sve uporniji. A onda kao s drugog svijeta, do nas dopre tutanj gromova.

Nema vraćanja, rekosmo. Na vrhu pakao: Urluk vjetra iskonske snage.

Zar natrag? Ta tko smo mi? Dalje, dalje!

Pokleknut ćeš, planino!

Prsti, čije pokrete vidim a ne osjećam, grčevito se drže čeličnog užeta. Vjetar nas trga od stijene. Lijevo od nas provalija. Kanonade gromova na 2.500 metara visine ne bude ugodne misli, naročito kad je metal jedino za što se čovjek može prihvati. Alternativa blistavo jasna: Ili grom ili ponor — trećeg nema!

— Znaš put?

— Znam, išao sam već ovuda.

Ali pogled je samo metar ispred nas. Silina vjetra baca nas na stijenu. Tijelo do tijela, glava uz glavu, usta pored uha. Vidim grimasu krika na njegovom licu, a ne čujem ništa osim grohotu vjetra i treska gromova.

— Natrag — dopre do mene šapat.

Teturamo, naslanjamо se na vjetar. Rekoh — nikad više!

I smješak sreće dovede nas u sigurnost.

Gledaju nas kao da vide sablasti, a mi se smijemo — sreći.

Tonem u toplinu kreveta.

Sto li me je prenulo iz sna, pitam se. Odgovor sam dobio gotovo istog trenutka: Kuća se zatresla od naleta vjetra, a čelična užad zaječala kao žice pod udarom nevjekišnih prstiju.

Smješak sreće u sigurnosti.

Naša »Godina Velebita«

Mnogi među nama obišli su slovenske Alpe, zaletavali se u bosanske planine, išli na sletove i partizanske marševe u Srbiju, ali mnogi su samo čuli za ljepote Velebita, naše najljepše planine. Vrijedna akcija nazvana »Godina Velebita« u našem je društvu izazvala niz pozitivnih komentara i nije drugo trebalo da stvorimo grupu koja je u više navrata posjetila Velebit. Ovaj naš skromni putopis neka bude još jedan doprinos popularizaciji toliko lijepa, a toliko slabo posjećene planine.

Naša »Godina Velebita« započela je uoči praznika Prvog maja jurišom na već pretrpani vagon na zagrebačkom kolodvoru. Nekako smo se nabili na hodnik i zali-jepili se uz prozore vagona s čvrstom odlukom da se ni u kojem slučaju ne damo izbaciti. Kako smo se dokoturali do Lovinca, kamo smo rano ujutro došli mrtvi umorni, nije vrijedno govoriti. Čak ni toliko željno iščekivani vrhovi Velebita nisu izgledali gostoljubivo. Teške oblačine navukle su se na sure vrhunce, a prema našim procjenama čekao nas je i obilni snijeg.

U Lovincu smo prošegli promrzle i ukočene udove, okrijepili se i pronašli kamion kojim smo se prebacili do skloništa na Halanu (1030 m). Sklonište je bilo pri-ljeno neuredno, bez i jedne stolice i samo s jednim tronogim stolom. Nismo se smeli, već smo sakupili granja, naložili vatrui posušili postelinu, a jedna ekipa otišla je do zaseoka gdje stanuje opskrbnik. Tamo su se prijavili i opskrbili dobrim crnjakom koji nam je kasnije sasvim dobro došao. Jedna grupa iskoristila je lijepo vrijeme i izvan plana se uputila na Tulove Grede, slikovite, kišom i vjetrom izbrazdane stijene, čija je ljepota kasnije, pri zalazu sunca, još više zablistala na rumenoj pozadini. Uz škrto svjetlo petrolejke, sjedeći u krugu na drvenom podu, zagrijani crnjakom, pjevali smo dok nije pala komanda za počinak...

Prekrasno, sunčano, pravo planinsko jutro, učinilo je da smo bez požurivanja izašli s opremom pred sklonište, bacajući zadivljene poglедe prema Svetom brdu, koje se okupano suncem, puno snijega vidjelo u daljini. Bio je to jedan od onih polazaka kada čovjek osjeća da ga »svrbe tabani«.

I krenuli smo nezadrživo. Niti duboki snijeg na koji smo uskoro u šumi našli nije smanjio naš tempo, tako da smo brzo došli do Dušica, zaravni ispred samog uspona na Svetu brdo. Hiljade šafrana svih boja veselo nas pozdraviše, a fotoaparati su počeli ubrzano škljocati. Ispred nas u punom sjaju uzdizalo se Sveti brdo. Ni-smo dugo izdržali gledajući ga odozdo. Kako se to kaže: »zagrizli smo« i rijetki su bili odmor do vrha.

Na vrhu uobičajeno snimanje i razgledavanje okoline. Tek sada smo vidjeli što nas čeka. Tamo daleko prema Vaganskom vrhu (1758 m) pružala se snježna dolina, s obje strane oivičena zasnježenim vrhovima od kojih su se u toj igri sunca i snijega najviše isticali Malovan (1708 m) i Segestin (1725 m). Snijeg je bio čvrst, ali mi smo ipak odlučili krenuti lijevom stranom doline jer smo računali da će tu biti manje sunca i da ćemo teže propadati u snijeg. Puhalo je lagan povjetarac, a sunce je ugodno grijalo i uskoro smo izgledali kao da idemo na plažu. Skinuvši sa sebe svu suvišnu opremu bez mnogo razmišljanja, nastavili smo put u začaranu snježnu dolinu.

Sati su prolazili. Uskoro je za nama ostao Malovan i njegovo jezero sa svojom kristalnom, ledenom vodom. Snježne padine Segestina nisu nas podsjetile da je vrijeme ručku, a umor još nismo osjećali. Spustili smo se po snježnoj padini, vozeći slalom između opasnih rupa koje su se već stvorile u snijegu. Na malom proplaniku kratki predah dok je naša »bolničarka« Nada trošila velike količine kreme da ublaži bolove onima koji su od kuće krenuli bijeli kao srevi, a sada su bili dobro opaljeni od sunca. Ali, važno je junačko srce, i ubrzo smo krenuli ravno prema Vaganskom vrhu, najvišem vrhu južnog Velebita. Na vrhu nas je dočekao jaki vjetar i pogled na more, Babin vrh i Badanj. Daleko na jugoistoku bijelila se kupola Svetog brda, a bliže nama Malovan i Segestin.

Dugo bismo uživali u tim ljepotama, ali sunce je počelo tonuti prema zapadu. Niz strimi snježni obronak spustili smo se s vrha i krenuli prema Babinom vrhu (1741 m) iza kojeg se negdje dolje nalazio naš cilj, dom na Štirovcu. Već smo osjećali umor u nogama, a leđa su nas sve jače pekla. Snijeg je bio raskvašen i veselili smo se dolasku u dom.

Već je pao mrak kada smo došli u dom. Nered u domu, prljavo suđe i snijeg u predvorju natjerali su nas da umjesto odmora nakon četrnaest sati hoda zagrnmemo rukave i primimo se posla. Kada je sve bilo gotovo, smogli smo toliko snage da u toploj spavaonici zapjevamo uz ugodan miris pržene slanine koju su na »lički« način priredivali Ante i Cedo. Malo po malo umor nas je savladao i zaspali smo kao zaklani.

Ujutro se pred domom sakupilo čudno društvo, mnogi su više bili nalik beduini-ma nego planinarima. Na glave i leđa stavili smo ubruse, stolnjake ili gaze da bismo se kako tako zaštitili od sunca kod uspona na Badanj. Neki umorniji ostali su kuhati ručak, a da im ne bude dosadno pobrinuo se Ante iščupavši prije odlaska dvije bukve za ogrjev. Brzo smo se popeli na Badanj na čijem smo se relativno ravnom vrhu sunčali do mile volje i odmarali se kao poslijе dobivene bitke. Te večeri ponovili smo program prethodne večeri, ali ovaj put uz limunadu.

Posljednje jutro bilo je jutro odlaska. Lijepo i sunčano kao i prethodno, donijelo nam je u srca tugu rastanka s nećim što se teško napušta, a zavoli na prvi pogled. Kad smo sišli u Medak, stali smo i okrenuli se, a Velebit nas je pozdravljaо svojim vrhovima, snijegom pokrivenim i suncem okupanim, kao dobar, stari priatelj.

TOMO ROG, Varaždin

Posjet Ivančici

Kao što to obično biva, cijeli tjedan loše vrijeme; subota odlična — pa bit će i nedjelja. No od desetak prijavljenih, samo smo četvorica. Idemo iako je tmurno — razvedrit će se. Moji se suputnici vesele: Bit će lijep dan! Neću im kvariti raspoloženje; ja još nisam imao sreću da me Ivančica dočeka gostoljubivo: kiša, magla ili vjetar. Najgorje mi je kad je dan vedar ali vidljivost ipak nije naročita. U tim mislima put od Varaždina do Ivanca bio je kratak. Počelo je šetnjom kroz Ivanec. Iza nas ostaje selo Prigorac, iz čijih se domaćinstava osjeća miris »šljive« ili »tropa«. Sezona je, oni »žgeju«! Pošto dosta kasnimo, krećemo preko »Konja«; prije ćemo stići, ali zato košulja neće ostati suha. S »Konja« prekrasan pogled na Ivanec, kao na dlanu. Malo udesno je Sv. Duh; brežuljak s crkvicom kao da stražari pred Ivančicom. Često sam kao dijete, poslijе kiše, promatrao crkvicu i maštao kako bi bilo da se nadem na tom vrhu pa da vidim odande svoj kraj. Nastavljamo dalje šumom sve do doma.

Ne mareći mnogo za umor, penjemo se na piramidu, s koje pogled obuhvaća Zagorje, dio Podravine, Medimurje, pa i susjednu Sloveniju. U domu smo nešto založili i krenuli dalje prema Hamu. Do Prekrižja sve je bilo u redu: dobra markacija, napredujemo bez zastoja. No dalje, kroz gustiš, napredovali smo po sjećanju, jer je put bio slabo označen. Nekako smo došli do Hama kroz gustu šumu. O vidiku ni govora. Ta »džungla« sve skriva. Još malo — tješim društvo — i tu smo. Tek sad dolazi pravo iznenadenje. Izbijši na livadu, kažem: »Tu lijevo je kuća u kojoj ćete dobiti žig od ZPP-a«. No, kuće nema, pa nema! Počeše šale na račun »moje« kuće. Ma sjećam se onog majskog dana kad je pljusak pao: livade pune cvijeća, a kapi kao biseri krase travu. Razvili smo se u »strijelce« i našli je. Seljačka kuća leži srušena.

Sjećam se u njoj starog djedice koji mi je pričao o svom ratovanju i putovanjima kroz cijelu Evropu. Vratio se u svoj kraj govoreći: »Da, ima lijepih krajeva, ali ovaj je najljepši«. Pri tom su mu se oči raširile kao da hoće upiti tu ljepotu. Sin i unuk, koji su već također imali potomke, nagovarali su ga da sve proda i da ode nekud u Podravinu. Nije pristao. »Poslije moje smrti idite kud god želite«. Šta se tu odigralo? — Odgovor mi dadoše ljudi koji su radili na livadi: »Staroga djeda više nema, njegova se obitelj odselila, a stara se kuća srušila pod teretom snijega.

Nastavismo put prema Stožnjevcu, no moje su misli još dugo ostale na obroncima Hama.

Iz kronike PD »Sljeme« u Zagrebu

PARTIZANSKI MARŠEVI

Već 1951. PD »Sljeme« daje inicijativu za partizanske marševe PTT-radnika. Te godine izvelo je Društvo od 26–30. VII takav marš na potezu Bihać — Plitvička jezera — preko Kapеле do Senja. Sudjelovali su članovi PD »Sljeme«, »Zagreb«, »Želježničar« i »Japetić« iz Samobora. Od tada svake se godine redaju ovakvi partizanski marševi. U prvim godinama oni prolaze terene Like i Velebita, a kasnije se proširuju na Bosnu i

Hercegovinu, Crnu Goru da bi zahvatili i makedonske krajeve. Kada je došlo do organiziranja planinarskih društava PTT u drugim republičkim centrima, uvedu se »Partizanski marš planinara PTT Jugoslavije« što se održava već punih 17 godina. Njegovi pothodi protežu se kroz sve planinske vrhove u cijeloj zemlji. U svim partizanskim marševeima sudjeluju članovi PD »Sljeme« bilo kao organizatori ili kao učesnici.

SLETVOVI PLANINARA PTT

Uz znatnu inicijativu i zalaganje PD »Sljeme« uvode se »Sletovi planinara PTT Jugoslavije«, kojih je do sada održano 17. Početkom godine na poticaj »Sljemena«, a svakako uz pristanak planinarskih društava PTT »Učka« iz Rijeke i »Marjan« iz Splita održavaju se od 1960. svake godine na »Dan Republike« i sastanci planinara PTT Hrvatske. Ideju sletova — sastanaka — planinara PTT-radnika i partizanskih marševa toliko su rado prihvata-

ili PTT-radnici, da se zbog prevelikog broja interesenata mora ograničavati broj učesnika, jer se svi ne mogu smjestiti u planinarske domove gdje se održavaju sletovi ili marševi. Takvi susreti nailaze na znatnu pomoć upravljačkim i rukovodećim organima PTT-struke. To svakako olakšava, barem s materijalne strane, organiziranje godišnjih skupova planinara PTT-radnika.

PLANINARSKI DOM NAD VUGROVCEM

Godine 1954. Planinarski savez Hrvatske predao je tada još mlađom Društvu planinarski dom nad Vugrovcem. Od tada dom je Društvo neobično velika brigada. Iziskuje velike izdatke i mnogo žrtava. U 16 minulih godina članovi Društva dali su preko 120.000 dobrovoljnih radnih sati u raznim akcijama oko uređenja doma i drugih njegovih potreba. Potrebno je spomenuti da je zalaganjem »Sljeme« dom dobio telefonsku vezu, koja je kasnije proširena i u selo Vugrovec. U akciji za elektrifikaciju, ne samo doma nego i sela, velik doprinos dalo je također »Sljeme«. Isključiva je zasluga Društva da su dom i obližnje kuće oko doma u Vugrovcu dobili vodovod. Samo uslijed nerazumijevanja stanovnika Vugrovcu vodovodna mreža nije proširena i u neke druge dijelove tog sela. Još valja do-

dati da je Društvo uspostavilo vezu »selo — grad«. Održano je više kulturnih priredaba za stanovnike Vugrovcu, kao npr. folklorne, kinopredstave, predavanja. Bili su organizirani i besplatni liječnički pregledi. Posebna je pažnja posvećena radu s tamošnjom omladnjicom. Svake godine održavaju se i tečajevi skijanja za školsku omladinu, povremene kinopredstave i poduke u orientaciji, snalaženju u prirodi. Iako je za tu djelatnost Društvo naišlo na pomoć nastavnika tamošnjih škola u Kašini i Vugrovcu, ipak rezultati nisu osobiti. Ogranak što je pet godina postojao u Vugrovcu prestao je raditi uslijed pasivnosti školske mladeži i onih koji bi tu trebali davati Društvu izdašnju moralnu pomoć. Mjesne društveno-političke organizacije premašu su zainteresirane za ovakvu djelatnost.

DRUŠTVENE PRIREDBE

Osim tijednih članskih sastanaka i godišnjih skupština Društvo je bilo angažirano i u priredbama širokog značaja. Istimemo ih nekoliko. Povodom 10. i 15. godišnjice postojanja »Sljeme« Društvo je u zajednici s Filateličkim društvom »PoStar« priredilo vrlo uspjele planinarsko-filateličke izložbe u velikim dvoranama pošte Zagreb 1. Na tim izložbama sudjelovala je omladina osnovnih škola iz Zagreba i njegove okolice sa svojim crtežima na temu »Kako omladina doživljava planinarstvo« i »Planina u očima djece«. Taj dio izložbe pobudio je posebnu pažnju kod našeg građanstva i posjetilaca izložbe iz drugih naših i inozemnih krajeva. Pored toga društvo je sudjelovalo u organizaciji sličnih planinarskih izložbi, zajedno s Planinarskim savezom Hrvatske i Planinarskim odborom grada Zagreba.

Pored toga »Sljeme« je organizator »Orientacionog natjecanja Vugrovec«, sada već petu godinu, pojedinačnih natjecanja u orijentaciji. Organiziralo je IX orijentaciono natjecanje Planinarskog saveza Hrvatske. Proslava 120-godišnjice postojanja Poduzeća PTT-saobraćaja Zagreb bila je posebna priredba s izložbom i sportskim natjecanjima u Zagrebu i Vugrovcu. Još nekoliko podataka upotpunit će prikaz o radu društva u proteklih 20 godina:

- 915 članskih sastanaka s 53.925 prisutnih članova
- preko 480 predavanja iz planinarstva i putopisnih referata
- 435 članova podnijelo je preko 2200 izvještaja o društvenim priredbama, akcijama i izletima

- 3141 evidentiranih izleta s 33.785 sudionika koji su na izletima proveli preko 1300 dana i prešli preko 100.000 km
- 114 skijaških izleta i tečajeva s 910 članova
- 6 sleta planinara PTT Jugoslavije i SR Hrvatske
- sudjelovanje na 46 sletova drugih PTT organizacija
- sudjelovanje na 17 partizanskih marševa planinara PTT Jugoslavije sa 130 članova
- sudjelovanje na 114 orientacionih natjecanja s 1084 članova
- 175 radnih akcija s 1590 sudionika koji su dali oko 140.000 sati
- 15 logorovanja sa 140 članova
- 27 markiranih putova na Medvednici, Gorskom kotaru i oko Zavižana, ukupno 675 kilometara

ČLANSTVO

Usporedno s aktivnošću Društva rastao je i broj članova. Dok je na dan osnivanja Društva brojilo 114 članova, danas ima nešto preko 700 učlanjenih građana. Broj članova je kroz ovo 20-godišnje razdoblje jako fluktuirao. Bilo je godina kada je broj članova bio blizu 1000. Ne možemo pravo ocijeniti koji su uzroci bili za ovakvo variranje članstva. Vjerojatno da je motorizacija odvukla znatan broj planinara, koji doduše nisu prekinuli s planinarstvom, ali su počeli posjećivati planine bilo individualno ili s najužim članovima obitelji. Motorizacija približava planine ljudima i omogućava lakše korištenje slobodnih dana za osvajanje vrhova. Možda se uprave planinarskih društava, pa i »Sljemena« još nisu dovoljno snašle u novoj situaciji.

Zanimljivo je spomenuti, da je »Sljeme« u ovih 20 godina imalo svega 3 predsjednika (Ljubo Japundžić, ing. Ivan Štrifot i Josip Jambrošić), tri tajnika (dr. Sergije Ferlan, Franjo Dugan i Marko Mateček), samo jednog blagajnika (Marija Maslov) i svega dva ekonoma (Marko Mateček i Milivoj Grgurić). No kod toga ne smije se zaboraviti i niz drugih aktivenih članova u upravi Društva, koji su obavljali razne druge funkcije, kao na primjer Josip Grubanović, koji je bio dugi niz godina potpredsjednik i pročelnik Putne blagajne. Dužnost potpredsjednika obavljali su više godina Franjo Slavina, Franjo Dugan, Ivo Plavec, Vojislav Duplančić i Vlado Ožbolt.

Nismo u mogućnosti nabrojiti sve članove koji su se istaknuli u društvenom radu, a moglo bi se dogoditi da kojeg nehotice izostavimo. Mnogi su se članovi istaknuli svojim ra-

dom u društvenim sekcijama: omladinskoj, fotografskoj, propagandnoj, markacijskoj, skijaškoj, a napose u sekciji orientacije koja je posebno aktivna u zadnjih 5 — 6 godina.

Društvo ima svoje ogranke u Bjelovaru, Križevcima i Varaždinu. Već smo spomenuli da je Pionirski ogrank u Vugrovcu pred 3 godine prestao s radom. U sadašnjim ogranicima s manje ili više planinarskog poleta okuplja se znatan broj PTT-radnika, koji se unatoč udaljenosti i nezgodnom radnom vremenu uključuju u planinarstvo. Ograničeni prostor onemogućuje nam da posebno opisemo djelatnost svakog ogranka. Ipak, barem skupno, navodimo da su članovi iz ogranka Križevci i Varaždin prešli velik broj naših planina i vrhova u inozemstvu. Učinili bismo propust da barem ne spomenemo istaknutije članove u našim ogranicima: Franju Flajpanu u Križevcima, Jakoba Medimurcu u Bjelovaru, Tomu Roga, Miju Flajšmana, Stjepana Mežnarića i Ivku Ćvek u Varaždinu, jer su svojim zalaganjem pridonijeli na širenju planinarstva u svojoj okolini.

Za zaslужan rad na planinarskom polju Planinarski savez Jugoslavije i Planinarski savez Hrvatske dodijelili su članovima »Sljemena« do sada 12 zlatnih, 16 srebrnih i 17 brončanih znakova priznanja. U povodu 20-godišnjice postojanja Društva predložen je planinarskim savjima veći broj članova za daljnji dodjelu planinarskih priznanja.

Planinarsko društvo »Sljeme« za svoj je dosadašnji rad dobito visoka priznanja i to zlatne znakove Planinarskog saveza Jugoslavije i Planinarskog saveza Hrvatske.

MEDUDRUŠTVENA SURADNJA

Suradnja s Planinarskim savezom Hrvatske i Planinarskim odborom grada Zagreba je vrlo dobra. Članovi »Sljemena« obavljaju razne funkcije u tim visokim planinarskim forumima.

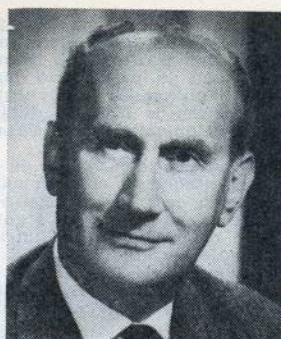
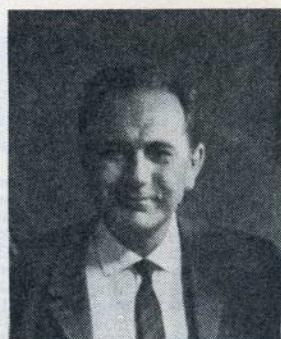
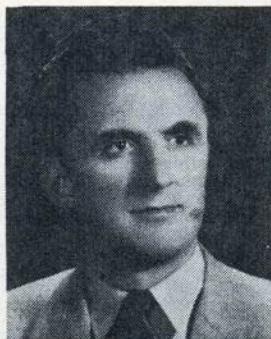
Veze s drugim planinarskim organizacijama u Zagrebu i drugim mjestima ne zadovoljavaju. Povezanost društava trebala bi biti znatno bolja i sigurno bi i rezultati bili pozitivniji. Nastojanje PD »Sljeme« da jače poveže najблиže planinarske organizacije u samom Zagrebu nisu dala željene rezultate. Iznimka su planinarska društva PTT-radnika kod kojih su kontakti ipak češći, jer ih povezuju susreti na sletovima i sastancima planinara PTT Jugoslavije i Hrvatske.

Suradnja sa štampom također nije zadovoljavajuća. Istina, i druga zagrebačka plani-

narska društva nikako ne mogu dobiti odgovarajuće mjesto u zagrebačkoj dnevnoj štampi, jer je prostor suviše skućen. Zato s druge strane možemo sa zadovoljstvom spomenuti stručni list »PTT radnik« u Zagrebu koji daje dovoljno prostora za objavljivanje društvenog života i rada. No, to je ipak premalo, jer je to list zatvorenog tipa.

Na koncu treba istaknuti potpuno razumijevanje i pomoći koju PD »Sljeme« dobiva od Poduzeća PTT saobraćaja Zagreb, Bjelovar i Varaždin. I druge PTT jedinice, npr. pošta Zagreb 1, Zagreb 2 i PTT autoprevoz u Zagrebu, izlaze u susret »Sljemenu« kad god se pojavi kakva potreba.

Marko MATEČEK



PREDSJEDNICI PD »SLJEME«

Lijevo prvi predsjednik Ljubomir Japundžić (1950—1961)

U sredini drugi predsjednik ing. Ivan Štritof (1962—1965)

Desno treći predsjednik Josip Jambrošić (od 1966. do danas)

PLANINARSKI PUT MEDVEDNICOM

Ideja o osnivanju Planinarskog puta Medvednicom (PPM), među planinarama sada već popularne »Sljemenske tranzverzale«, datira od 1957. ali je zbog raznih poteškoća ostvarena tek 1963. godine.

Tokom vremena s druge strane tom istom zamisli bavilo se i planinarsko društvo »Runolist«, a kasnije smo se zajednički dali na ostvarenje ove ideje.

Prolistajmo malo dokumente iz arhive PD »Sljeme«. U listopadu 1960. upućen je dopis Savjetu planinara grada Zagreba kojim se traži suglasnost za pokretanje ove akcije. Bilo je zamišljeno da trasa vodi od Zeline do Kamnenih Svata, a kao dan svečanog otvaranja predviđen je 1. V. 1961. Ovaj dopis ostao je bez odgovora, pa je u svibnju 1961. upućen još jedan dopis u istom smislu.

Na prvoj slijedećoj sjednici Savjeta planinara Zagreba razmatran je ovaj prijedlog i PD »Sljeme« i »Runolist« bila su obaviještena o suglasnosti. Ipak trebalo je proći dulje vremena da se izvrše sve potrebne pripreme za otvaranje te transverzale po Medvednici.

Formiran je odbor od predstavnika planinarskih društava »Runolist« i »Sljeme« i tokom raznih sastanaka zaključeno je:

1. Trasa spomenutog planinarskog puta vodit će od planinarskog doma nad Vugrovcem do doma Susedgrad.
2. Put će se zvati »Planinarski put Medvednicom«. Duljina puta iznosi oko 40 km, sa 16 kontrolnih tačaka.

3. Izabran je posebni znak »Planinarskog puta Medvednicom« koji prikazuje detalj Medvednice kod Srncea u spomen na pok. Vladimira Horvata. Znak će dobiti svaki planinar, koji pređe cijeli put.

4. Put će biti markiran posebnom markacijom, koja će se sastojati od običnog znaka s dodatkom slova »M«.

5. Markaciju od Vugrovcu do Tomislavova doma izvršit će PD »Sljeme«, a dionicu do Susedgrada PD »Runolist«.

Planinarski put Medvednicom otvoren je 4. VII 1963. u sklopu svečanosti XI Sleta planinara PTT Jugoslavije u Vugrovcu.

Za prijelaz toga puta do sada je prodano oko 2.500 knjižica.

Planinarski put Medvednicom vrlo je popularan ne samo među zagrebačkim planinarama, već i među planinarama ostalih društava iz Hrvatske i drugih republika.

Od otvaranja do danas zabilježeno je nekoliko organiziranih grupnih obilazaka PPM ljudljanskih, mariborskih, sarajevskih, varażdinskih, beogradskih, križevačkih, našičkih i ostalih planinara. Trasu je prošla i jedna grupa planinara iz Madarske.

Od 4. VIII 1963. do 10. III 1970. izdano je ukupno 868 spomen-znakova, dok ostali još prolaze prelijepim stazama šumovite Medvednice, sa koje se pružaju daleki vidici preko Save prema Vukomeričkim goricama i Samoborskom gorju, a na sjever na Hrvatsko zagorje.

Marija MASLOV

SEKCIJA ZA ORIJENTACIONA NATJEĆANJA

Nakon 12 godina aktivnosti osvojili smo prvenstvo Jugoslavije u planinarskoj orijentaciji. Bilo je to 11. i 12. X 1969. na Vlašiću kod Travnika. Iz Hrvatske su sudjelovale tri ekipe. Najbolja je bila ekipa PD »Sljeme« i osvojila je u jakoj konkurenčiji vrijedan trofej. Zaslужeno, jer u PD »Sljeme« orijentacija se gaji već nekoliko godina.

Počelo je 1957. na sletu PTT-planinara na Zmajevcu. Od tada svake godine, kada se održava slet PTT-planinara u orijentacionim natjecanjima, sudjeluju i ekipe PD »Sljeme«, i to obično uspješno. Tako je 1958. osvojeno I i III mjesto. Nastala je ponekad i pauza, zatim bi se ponovo složila dobra grupa i uspjeh je opet bio tu.

Daljnji je napredak sekcije omogućen stalnim radom i zalaganjem ing. Gordana Skukana. Kao profesor na tehničkoj školi među učenicima je propagirao planinarstvo i novi oblik planinarske aktivnosti — orientaciju. Organizirao je izlete i pješačke ture gdje je naročito dolazila do izražaja upornost i izdržljivost.

1964. u proljeće održao je jedan kraći tečaj iz orientacije, a u jesen nastavak tog tečaja. Do kraja jeseni u sekciji je bilo petnaestak zainteresiranih članova i gotovo svake nedjelje je na vježbama, treninzima i izletima sudjelovalo barem 5 – 6. Krštenje tih novih članova bilo je 13. XII 1964. na pojedinačnom prvenstvu Zagreba. Sve kontrole su prošla samo dva natjecatelja. Ali bilo je važno sudjelovati.

Godina 1965. bila je ispunjena većom aktivnošću i boljim uspjesima; u proljeće natjecanje u Samoboru za trofej »J. Mišića«, zatim organizacija i sudjelovanje u natjecanju na Vugrovcu koje je postalo tradicionalno, sudjelovanje na sletu PTT-planinara na Tari, na republičkom prvenstvu na Sljemenu.

Godine 1966. u PSH je došao poziv iz Madarske za orientaciono natjecanje. Iz našeg društva su otišla dva takmičara. Uspjeh nije bio značajan, ali smo se upoznali s načinom natjecanja i organizacijom koja je tamo razvijena kao poseban sport i ima oko 130 klubova. Od tada datira i početak saradnje sa orientacionistima iz Madarske, a i početak življe modernizacije tog sporta: izostaju elementi patrolnog natjecanja, gadanje, bacanje bombe, bivakiranje, ocjena šatora, testovi i kvizovi znanja. Bilo je mnoga nastupa i mnogo «kućnih» natjecanja provodjenih u svrhu tre-

Srdan ČOP

Ali uspjesi su slabiji.

1968. bila je godina stabilizacije. Uspjesi su i dalje dobri, ali ambicije su još veće. Bilo je dosta treninga. Aktivnost PD »Sljeme« je sve značajnija u popularizaciji orientacije kao sporta. Te godine su počeli dogovori o organiziranju i uskladivanju svih natjecanja u Hrvatskoj. 1969. na prijedlog naših članova u osvajanje prvenstva Jugoslavije u planinarskoj orientaciji.

Rad se nastavlja. Održano je ekipno prvenstvo u zimskim uslovima na Sljemenu u organizaciji PD »Vihor«. PD »Sljeme« je osvojio I i II mjesto. Tada smo nastupili i na prvenstvu Jugoslavije i osvojili za nas vrlo vrijedno 4. mjesto.

Slijedeće godine dinamičan rad sekcije se nastavlja: takmičenje u Samoboru, noćno prvenstvo Zagreba, pojedinačno prvenstvo Za-Planinarskom savezu Hrvatske osnovana je Komisija za orientaciju koja nastoji povezati, uskladiti i ujednačiti sva natjecanja u Hrvatskoj. Napravljen je pravilnik, osnovana je Liga orientacionih natjecanja (LON) i Liga pojedinačnih natjecanja (LPON). Praćeni su i bodovani rezultati svih ekipa. Organizirana su još 3 natjecanja pojedinaca tako da ih je bilo ukupno 4. Naravno, orientacionisti PD »Sljeme« su učestvovali s očekivanim uspjesima. Na ekipnim natjecanjima također smo bili najuspješniji u republici. Bilo je ukupno sedam ekipnih natjecanja. Ta stalna aktivnost je bila uzrok najvećeg uspjeha te godine — greba gdje smo osvojili prva 4 mjestra, takmičenja na Vugrovcu, republičko prvenstvo i na kraju opet smo na prvenstvu Jugoslavije.

PROSLAVA 10-GODIŠNICE OGRANKA VARAŽDIN

Ogranak planinarskog društva »Sljeme« iz Varaždina proslavilo je 26. listopada 1969. u planinarskom domu »Anka Ivic« na Ravnoj gori 10-godišnjicu svoga rada. Nije slučajno što je Ravna gora izabrana za proslavu ovog značajnog jubileja Ogranka.

Ogranak u Varaždinu osnovan je 7. rujna 1959. na poticaj PD »Sljeme« iz Zagreba. U suradnji s iskusnim zagrebačkim planinarama — svojim kolegama iz PTT Zagreb — članovi novoosnovanog Ogranka uspješno su razvijali planinarske aktivnosti i već u sljedećoj godini postigli zadovoljavajuće rezultate. Međutim, 1. I 1961. dolazi do osnivanja PTT poduzeća u Varaždinu. Izdvajanjem ovog područja iz sastava zagrebačkog PTT poduzeća, čime je prekinut svakodnevni poslovni kontakt s kolegama iz Zagreba, oslabila je suradnja na planinarskom polju. Osim toga, članovi Ogranka puno su angažirani oko organizacije rada u novoosnovanom poduzeću. Sve je to slabilo planinarsku aktivnost, koja u 1962./3. gotovo sasvim prestaje.

Prilikom da se opet pokrene aktivnost Ogranka pružila se u jesen 1963. 14. rujna te godi-

ne, članovi našeg PTT kolektiva, među kojima više ranijih aktivnih planinara upriličuju doček PTT planinarama iz cijele zemlje — učesnicima »partizanskog marša kroz Hrvatsko zagorje« koji je završavao na Ravnoj gori. Sastanak s brojnim planinarama PD »Sljeme« probudio je želju da se rad Ogranka ponovo pokrene. Drugovi iz Zagreba opet su inicijatori planinarske aktivnosti u Varaždinu. Njihovim nastojanjem i spremnošću da svojim iskustvom pomažu u radu, već sutradan 15. rujna 1963. održan je na Ravnoj gori izvanredni sastanak, na kome je obnovljen rad ovog Ogranka, te je izabran novi upravni odbor.

Taj dan je veoma značajan za Ogrank, jer predstavlja prekretnicu u njegovu radu. Ogrank otada iz godine u godinu postiže sve veću aktivnost. Broj članova povećan je od 27 koliko ih je bilo 1959. na 107 u 1969. godini.

To je bio razlog što je proslava 10-godišnjice održana na Ravnoj gori.

Nakon svečanog sastanka upriličen je zajednički izlet na vrhove Ravne gore, koji će svim članovima ostati u ugodnom sjećanju.

M. FLAJSMAN, Varaždin

Memorijalni skijaški pohod

»Tragom 26 smrznutih partizana«

Prilikom velikog marša boraca II brigade XIII primorsko-goranske divizije u veljači 1944. g. na potезу Drežnica — Vojni Tuk (Gorski kotar), kolonu su pratile vijavice, orkanски vjetar i ubitacna studen. Za tog nevremena zbog goleme studeni (30 stupnjeva ispod nište) na Matić-poljani, svega kilometar-dva od najblizeg naselja, smrznulo se 26 boraca. U spomen tog tragičnog dogadaja Savez boraca već nekoliko godina organizira priredbe na kojima sudjeluju preživjeli borići i narod onoga kraja.

Na svojoj osnivačkoj skupštini članovi PD »Vihor« iz Zagreba preuzeli su obavezu da će svake godine tim historijskim partizanskim putem poduzeti memorijalni skijaški pohod, kako bi ta značajna priredba dobila i svoje planinarsko obilježje. U želji da se tom memorijalu dade i širi planinarski značaj, PD »Vihor« je tu akciju proveo u zajednici sa Stanicom vodiča Zagreb, pa su u tu akciju pozvani i članovi ostalih planinarskih društava. Nažalost, odaziv je bio slab, a karakteristično je da upravo ona društva, koja imaju skijaške sekciјe, na tu akciju nisu uputila niti jednog svog člana. Ukokno je bilo 24 sudionika: 10 članova PD »Vihor«, 3 PD »Runolist«, 1 PD »Sljeme« (svi iz Zagreba), dok su

ostali bili iz Ougulina i to iz PD »Klek« i Skijaškog kluba »Jedinstvo«.

Ovaj planinarsko-skijaški pohod započeo je 21. veljače u Jasenku, a odvijao se je Begovom stazom podno Bijelih i Samarskih stijena preko Plane do Matić-poljane, a odatle do Tuka. Bio je prekrasan zimski sunčan dan, ne suviše hladan, ali je kretanje kroz svježi snijeg (pršić) koji je napadao dan ranije, bilo veoma mukotrpno. Sa skijama se propadalo gotovo pola metra, dok bi kretanje bez njih bilo posve nemoguće. Put je bio dugačak oko 23 km, a uspješno su ga savladale i 3 članice PD »Vihor«, kao i jedan 11-godišnji dječak iz Ougulina. Uživanje u tom prekrasnom dijelu Gorskog kotara olakšavalo je planinarama tegobe toga puta.

PD »Vihor« je za tu priredbu izradio posebni spomen-žig čiji su otisak dobili svi članovi pohoda, kao i ostali posjetioči memorijala koji su se toga dana našli u planinarskom domu u Tuku. Dom se nalazi kraj groblja na kojem su sahranjeni smrznuti partizani, a na koje su planinari položili vijenac. Citav pohod planinara snimljen je kino-kamerom u koloru.

Fred Zidan



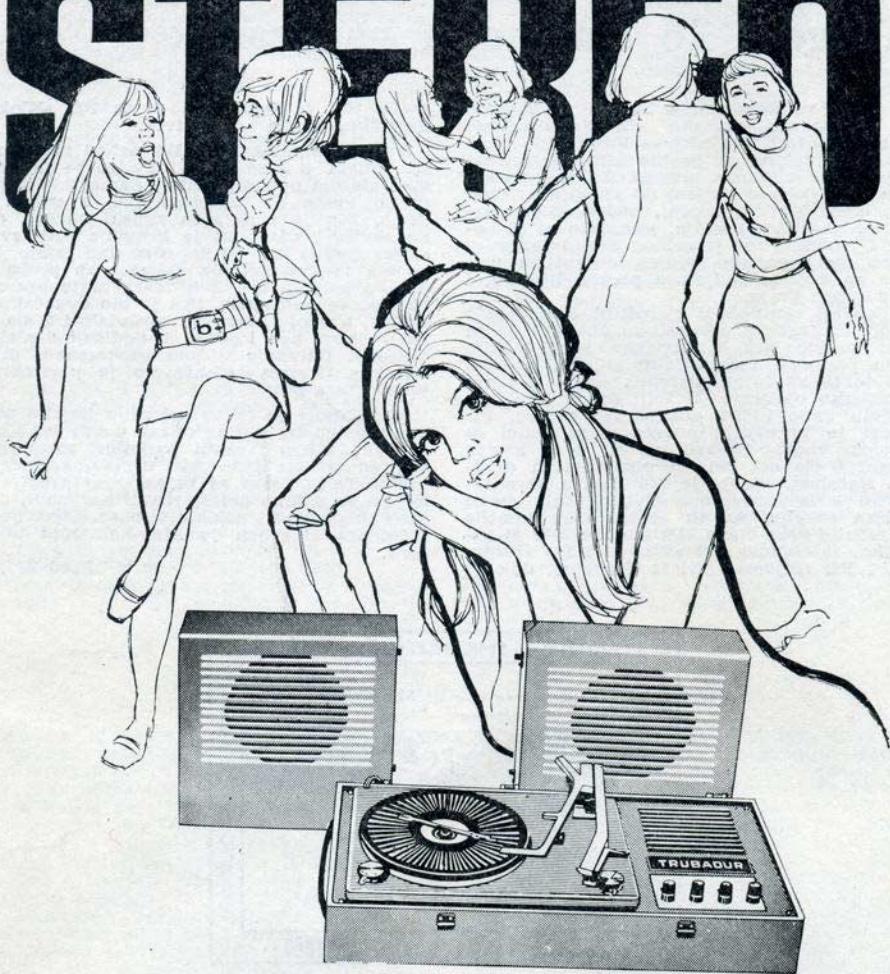
PRETPLATNIKE IZ BIH

koji nisu primili »Naše planine« broj 3-4 molimo da pročitaju objašnjeno na str. 147. u drugom odlomku »Urednikovog osvrta«.

TRAŽE SE DVA OPSKRBNIKA

u ljetnoj sezoni za planinarski dom na Risnjaku u Gorskem kotaru i na Zavižanu u Velebitu. Molimo intereseante da se jave Planinarskom savezu Hrvatske, Zagreb, Gajeva 2a.

STEREO



Ako ste odlučili da nabavite novi gramofon, budite pažljivi prilikom izbora! Isprobajte ga, ali prije nego što ga kupite zatražite da čujete i stereo gramofon »TRUBADUR«. Poslušajte i usporedite. Njegovi puni i čisti zvuci odlučit će umjesto vas.



elektronika ◆ telekomunikacije ◆ automacija
Z A G R E B